Opłata pocztowa uiszczona gotówką.

Nr. 15. Warszawa, dnia 25 maja 1938 r. **Rok XXI.**

DZIENNIK URZĘDOWY

MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

Prenumerata roczna 12 zł. **Cena egzemplarza 3 zł 50 gr.**

Prenumeratę należy wpłacać na konto P. K. O. Nr. 30-197 „Dziennik Urzędowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych" zaznaczając na odwrocie blankietu nadawczego „Należność za prenumeratę Dziennika Urzędowego Min. Spraw Wewn."

Sprzedaż numerów pojedyńczych i ubiegłych roczników — Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (Intendentura) Warszawa, ul. Nowy Świat 69, tel. 663-97.

Wysyłka pojedyńczych numerów i roczników za zaliczeniem pocztowym.

Ogłoszenia o wydawnictwach związanych z zagadnieniami administracji państwowej przyjmowane są wyłącznie na warunkach podanych w Dzienniku Urzędowym Min. Spraw Wewn. z dn. 31 stycznia 1938 r. Nr. 4, poz. 14 po uprzednim wpłaceniu należności na konto czekowe Dziennika Urzędowego M. S. Wewn. Nr. 30197 z podaniem tytułu wpłaty.

Ceny ogłoszeń: cała strona 50 zł., 1/2 str. 30, 1/4 str. — 15 zł.

Redakcja zastrzega sobie prawo odmowy umieszczenia ogłoszenia w całości lub jego części bez podania motywów.

Adres Redakcji: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, ul. Nowy Świat 69, Wydział Org. Prawny Tel. 220-20.

Adres Administracji: Nowy Świat 69, tel. 678-40.

TREŚĆ.

A. DZIAŁ URZĘDOWY.

II. OKÓLNIKI Nr Nr 18—19.

III. PISMA OKÓLNE.

B. PRZEDRUKI.

I. DZIENNIK USTAW R. P. Nr Nr 25—33.

A.

II. Okólniki Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

81.

OKÓLNIK Nr. 18

z dnia 11 maja 1938 r.

o kosztorysowaniu robót budowlanych.

(Nr BB 1-46/38)

Do

P. P. Wojewodów i Komisarza Rządu na m. st. Warszawę.

Nawiązując do okólnika Ministra Robót Publicznych z dnia 17 marca 1927 r. Nr IX-606, zawiadamiam, że zapoczątkowane wówczas opracowanie urzędowej Analizy robót budowlanych zostało przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych ukończone.

Dzieło to (Część I. Podstawy analityczne robót budowlanych, Część II. Przedmiar, analiza cen i kosztorys robót budowlanych) już się ukazało w druku, będzie niezwłocznie przez Ministerstwo rozesłane do użytku Urzędów Wojewódzkich i Komisariatu Rządu na m. st. Warszawę oraz podległych im organów państwowej służby budowlanej, tudzież rozpowszechnione do szerszego użytku.

Wobec powyższego uchylam zarządzone cytowanym na wstępie okólnikiem stosowanie zaleconych wówczas podręczników i sposobów obliczania cen robót budowlanych, polecając stosowanie odtąd we wszystkich przypadkach, dotyczących obliczania robót budowlanych i ich cen wyłącznie wymienionej wyżej urzędowej analizy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, a to nie tylko w odniesieniu do robót państwowych, wykonywanych w całym zakresie działania Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, lecz również przy ocenie wszelkich innych, z którymi organa państwowej służby budowlanej stykają się z jakiegokolwiek tytułu.

Z uwagi, że urzędowa analiza robót winna bronić interesów Skarbu Państwa przy wykonywaniu robót państwowych, a z czasem stać się powszechną podstawą kosztorysowania robót budowlanych z korzyścią dla uporządkowania rynku budowlanego w interesie racjonalnego rozwoju budownictwa, uważam za konieczne utrzymywanie omawianego wydawnictwa w sta-

nie aktualności i stałą dbałość o jego udoskonalanie. W tym celu zarządzam, aby wszelkie wyraźniej zarysowujące się przy przetargach (a również w innych okolicznościach) różnice cen jednostkowych w porównaniu do kosztorysów urzędowych, odtąd stale opracowywanych według urzędowej analizy, były komunikowane Ministerstwu z podaniem niezbędnego uzasadnienia.

(—) Sławoj Składkowski
MINISTER

82

OKÓLNIK Nr. 19

z dnia 16 maja 1938 r.

o bezpieczeństwie ruchu łodzi sportowych.

(Nr AP. 62-1).

Do

P. P. Wojewodów

Uprawianie sportów wodnych i turystyki wodnej ma poważne znaczenie pod względem społecznym, gospodarczym oraz państwowym i zasługuje na poparcie.

W ostatnich jednak czasach zdarzają się przy uprawianiu tych sportów liczne nieszczęśliwe wypadki, niejednokrotnie śmiertelne, których przyczyną jest przeważnie niedostateczna umiejętność prowadzenia łodzi sportowych oraz nieznajomość przepisów ruchu na wodach.

Aby uniknąć tego rodzaju wypadków w przyszłości i jednocześnie zapewnić należyty rozwój sportów wodnych i turystyki wodnej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych prosi Pana Wojewodę o wydanie, zależnie od warunków miejscowych, rozporządzeń porządkowych przy zastosowaniu następujących wytycznych:

I. Zabrania się samodzielnego używania łodzi sportowych (sterowania, wiosłowania albo kierowania motorem) dzieciom do lat szesnastu włącznie i osobom, zdradzającym objawy nienormalne, jako też będącym w stanie nietrzeźwym.

II. Samodzielne używanie łodzi sportowych dozwolone jest z wyjątkiem osób wyżej wymienionych tylko osobom umiejącym sterować, wiosłować, żeglować albo prowadzić łodzie motorowe.

Umiejętność sterowania, wiosłowania, żeglowania albo prowadzenia łodzi motorowych stwierdza legitymacja wydawana przez miejscowe kluby sportowe lub stowarzyszenia wychowania fizycznego. Jeżeli w danej miejscowości nie ma tego rodzaju klubu lub stowarzyszenia lub istniejące kluby i stowarzyszenia nie są w możności wydawać takich legitymacyj, wspomniane legitymacje wydawać winny właściwe powiatowe (miejskie) Komitety W. F. i P. W.

Legitymację tę osoba samodzielnie używająca łodzi sportowej obowiązana jest okazać na żądanie władz i ich organów, upoważnionych do kontroli oraz w wypadkach zwracania się o pomoc, wskazówki itp.

III. Zabrania się używania kajaków i łodzi sportowych o powierzchni mniejszej od 10 m² w porze nocnej, licząc od pierwszej godziny po zachodzie do wschodu słońca.

Inne łodzie sportowe, będące w ruchu w porze nocnej, powinny być oznaczone sygnałami świetlnymi, ustalonymi w załączniku do rozporządzenia Ministra Komunikacji z dnia 23 marca 1934 r. o uprawianiu żeglugi i spławu (Dz. U. R. P. Nr 37, poz. 335).

IV. Każda łódź sportowa winna posiadać w stosunku do ilości korzystających z niej osób odpowiednią ilość kół ratunkowych, pasów korkowych lub innych tego rodzaju przyrządów ratunkowych zdatnych do użytku.

V. Zabrania się używania łodzi motorowych bez tłumików lub z tłumikami nieszczelnymi.

VI. Zabrania się przepływania łodziami sportowymi bez napędu motorowego z biegiem rzeki obok kryp, pomostów, przystani itp., stale umocowanych oraz obok statków i tratew w odległości mniejszej niż 5 — 10 metrów (w zależności od szerokości rzeki).

VII. Zabrania się podpływania łodziami sportowymi i przyczepiania się do statków, tratew oraz pociągów holowanych, będących w ruchu.

VIII. Zabrania się używania łodzi sportowych w czasie wielkiej wody, dużej fali oraz spływu kry.

Zakaz ten nie dotyczy wypadków ratowania osób tonących lub zagrożonych powodzią ludzi i ich mienia.

IX. Regaty mogą się odbywać jedynie na podstawie zezwolenia właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej i tylko na trasie, ustalonej przez tę władzę w porozumieniu z właściwym zarządem dróg wodnych.

Jeżeli trasa przechodzi przez dwa powiaty lub więcej powiatów, zezwolenia na odbywanie się regat udziela wojewódzka władza administracji ogólnej ewentualnie w porozumieniu z tą wojewódzką władzą, do której odnośne powiaty, przez które trasa przechodzi—należą.

W czasie trwania regat zabrania się wszelkim innym łodziom, nie uczestniczącym w zawodach, znajdować się na trasie, z wyjątkiem łodzi umocowanych w odpowiednich miejscach w przystani i przy brzegu.

X. W rozporządzeniu przewidzieć należy w razie potrzeby maksymalną szybkość i miejsca co do ograniczeń szybkości jazdy łodzi motorowych oraz zakazy jazdy akrobatycznej na niektórych odcinkach rzek o większym ruchu łodzi. Gdyby w samym rozporządzeniu tego nie można było dokonać — należy postanowić, że maksymalna szybkość nie może przekraczać norm ustalanych dla poszczególnych odcinków

wód przez powiatowe władze administracji ogólnej w porozumieniu z właściwymi zarządami wodnymi.

XI. Rozporządzenie oprócz ogłoszenia w Dzienniku Wojewódzkim winno być podane do wiadomości publicznej w prasie oraz powinno być stale wywieszone w miejscu widocznym w lokalach klubów sportowych i stowarzyszeń wychowania fizycznego, na przystaniach rzecznych jako też w biurach zarządów miejskich i gminnych tych miast i gmin, które są położone nad wodami, nadającymi się do uprawiania sportów wodnych i turystyki wodnej.

XII. Rozporządzenia wydać należy na podstawie art. 108 pkt. 2) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 80, poz. 555).

(—) Nakoniecznikow-Klukowski
PODSEKRETARZ STANU

III. Pisma Okólne Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

83.

PISMO OKÓLNE

z dnia 13 maja 1938 r.

o podniesieniu wyglądu osiedli.

(Nr AP. 10-28)

Do

P. P. Wojewodów i Komisarza Rządu na m. st. Warszawę.

W okólniku Nr 13 z dnia 29 marca 1938 r. w sprawie podniesienia wyglądu osiedli (Dz. Urz. Min. Spraw Wewn. Nr 10, poz. 46) zaszły dwie omyłki, a mianowicie: w pkt. 4 w zdaniu końcowym zamiast: „w roku bieżącym" powinno być: w roku ubiegłym" i w pkt. 5 zamiast: „więcej niż 10 aparatów odbiorczych radiowych" powinno być: „więcej niż 10 lokali".

Zechcą P. P. Wojewodowie (P. Komisarz Rządu na m. st. Warszawę) zarządzić odpowiednie sprostowanie tekstu przesłanego Panom okólnika oraz ewent. wydanych na jego podstawie zarządzeń.

(—) Michałowski
DYREKTOR DEPARTAMENTU

84.

PISMO OKÓLNE

z dnia 14 maja 1938 r.

o zakazie uprawiania handlu w urzędach państwowych.

(Nr GL. 80-82).

*P. P. Wojewodom, Komisarzowi Rządu na m. st. Warszawę, Prezesom Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, Starostom *).*

W związku z pismem okólnym z dnia 11 sierpnia 1931 r. w sprawie zakazu uprawiania handlu w urzędach państwowych (Dz. Urz. Min. Spraw Wewn. Nr 10, poz. 226 z 1931 r.) — podaję do wiadomości okólnik Pana Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 kwietnia 1938 r. (Nr 87-201/3) celem wydania odpowiednich zarządzeń w kierunku ścisłego przestrzegania zakazu objętego wspomnianym okólnikiem.

(—) Nakoniecznikow-Klukowski
PODSEKRETARZ STANU

PREZES RADY MINISTRÓW
Nr 77-201/3
Warszawa,
dnia 21 kwietnia 1938 r.

OKÓLNIK Nr 14

Do

Pana Ministra (wszystkich) w Warszawie.

Okólnikiem Nr 47 z dnia 3 lipca 1931 r. Nr 8024/III Prezes Rady Ministrów zlecił wydanie zakazu uprawiania handlu obnośnego w urzędach państwowych.

Stwierdziłem, że zakaz ten nie we wszystkich urzędach jest należycie przestrzegany.

Proszę Pana Ministra o przypomnienie podległym urzędom wydanych w tej sprawie zarządzeń.

(—) Sławoj Składkowski
PREZES RADY MINISTRÓW

85.

PISMO OKÓLNE

z dnia 16 maja 1938 r.

o wydawnictwach z dziedziny opl.

(Nr Wojsk. opl. 6 - 4).

Do

P. P. Wojewodów oraz P. Komisarza Rządu na m. st. Warszawę.

Rozszerzenie akcji przygotowań obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej przyczyniło się do spopularyzowania tego zagadnienia, co zachęciło poszczególne osoby i instytucje do wydawania różnego rodzaju broszur, omawiających szczegóły tej dziedziny obrony Państwa.

Broszury te w wielu wypadkach, nie odpowiadają jednak swemu przeznaczeniu, jakim

*) Pismo okólne w identycznym brzmieniu zostało rozesłane w odbitkach również PP. Dyrektorom Gabinetu, Departamentów i Biur, Naczelnikom Wydziałów w centrali Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz PP. Komendantowi Głównemu Policji Państwowej, Dowódcy K. O. P. i Dyrektorowi Głównego Urzędu Statystycznego.

powinno być pogłębianie u ogółu ludności znajomości zasad obrony, a to na skutek przedstawiania—w konkretnej formie—szeregu zagadnień w sposób nie odpowiadający istotnemu stanowi rzeczy lub też—przewidywaniom w tym względzie właściwych władz. Spowodowane jest to bądź błędną interpretacją odnośnych przepisów władz, bądź też niezupełnym orientowaniem się w poruszanych zagadnieniach, bądź wreszcie—nieodpowiednim ujęciem i przedstawieniem danej sprawy.

Tego rodzaju broszury są szkodliwe dla całokształtu przygotowania obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej Państwa, gdyż mogą spowodować u ludności pomieszanie wskazanych jej przez władze pojęć i wprowadzić chaos w czynione przez ludność przygotowania obronne, dezorientując ją w ten sposób. Aby zaradzić temu, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zarządza, co następuje:

1) Wszystkie wydawnictwa, omawiające zagadnienia związane z przygotowaniem samoobrony ludności oraz miast, jako takich, mają być, natychmiast po ich ukazaniu się, przedstawiane Ministerstwu Spraw Wewnętrznych (Biuro Wojskowe) do wglądu i zaopiniowania. Okólnik Zarządu Głównego LOPP Nr 65/Oplg-23 z dnia 27 kwietnia r. b. (Nr Zp/JS/2766/38/Oplg), dotyczący prac wydanych przez pracowników Ligi, pozostaje w mocy.

Wykaz wydawnictw dodatnio zaopiniowanych będzie umieszczany w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, a następnie ma być przedrukowywany w Wojewódzkim Dzienniku Urzędowym. Wskazane w ten sposób przez władze wydawnictwa z dziedziny opl. należy udzielać do wiadomości ludności na kursach organizowanych dla niej, jak również w inny sposób, przyjęty w danej miejscowości.

2) W wypadku, gdyby projekty omawianych wydawnictw były uprzednio przedkładane do wglądu władzom administracji ogólnej, projekty te mają być przesyłane Ministerstwu Spraw Wewnętrznych do zaopiniowania.

Jeśli chodzi o wydawnictwa, które ostatnio znalazły się w posiadaniu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, a mianowicie:

1. „Skrót wykładów na kursie dla kom. opl. domów (bloków)" Włodzimierza Madeyskiego—instruktora rejonowego oplg.;

2. „Samoobrona przeciwlotnicza i przeciwgazowa ludności miast i osiedli" inż. Pawła Bestera;

3. „Ogólna instrukcja o organizacji samoobrony ludności pod względem opl." nakładem Poznańskiego Okręgu Wojewódzkiego LOPP, to nie odpowiadają one przeznaczeniu, o którym wyżej mowa. Pierwsze dwie broszury na skutek błędnego lub niewłaściwego ujęcia (przedstawienia) pewnych zagadnień, trzecia — z uwagi na nieaktualność niektórych jej postanowień.

(—) Wyszyński mjr.
DYREKTOR BIURA WOJSKOWEGO

Otrzymują do wiadomości:

Inspektorat Obrony Powietrznej Państwa,
Ministerstwo Spraw Wojskowych—Dowództwo OPL.,
„ Przemysłu i Handlu—Biuro Wojskowe,
„ Komunikacji — „ „
„ Poczt i Telegrafów — „ „
„ Rolnictwa i Ref. Roln. — „ „
„ Opieki Społecznej — Sam. Ref. Wojskowy,
„ Skarbu—Dział spraw specjalnych,
„ Sprawiedliwości — Referat OPL,
„ Wyznań Religijnych i Ośw. Publ. — Referat OPL.
Zarząd Główny LOPP.
Pan Pułk. Dypl. Tadeusz Lubicz-Niezabitowski.
Delegat Rządu przy Zarządzie Głównym LOPP.
Inspektorat Obrony Powietrznej Państwa,
Zarząd Główny Związku Straży Pożarnych R. P.,
Zarząd Główny P. C. K.

B.

I. Przedruki z Dziennika Ustaw R. P.

z 13 kwietnia Nr 25 Rok 1938

Poz. 219. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1938 r. o ochronie Imienia Józefa Piłsudskiego, Pierwszego Marszałka Polski.

Art. 1. Pamięć czynu i zasługi JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO — Wskrzesiciela Niepodległości Ojczyzny i Wychowawcy Narodu — po wsze czasy należy do skarbnicy ducha narodowego i pozostaje pod szczególną ochroną prawa.

Art. 2. Kto uwłacza Imieniu JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO,

podlega karze więzienia do lat 5.

Art. 3. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 4. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Poz. 220. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o powszechnym obowiązku wojskowym.

CZĘŚĆ I.

Przepisy wstępne.

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 1. (1) Siły Zbrojne stoją na straży bezpieczeństwa i praw zwierzchniczych Rzeczypospolitej, są ochroną i ostoją Jej niepodległości i wolności oraz szkołą wychowania żołnierskiego i obywatelskiego.

(2) Wskrzeszone niezłomną wolą Wodza Narodu, Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego, oraz wysiłkiem i ofiarą najlepszych synów Ojczyzny, mają wcielać w życie Jego wskazania i cnoty rycerskie.

(3) Siły zbrojne po wsze czasy pozostawać będą pod szczególną opieką Narodu i Państwa.

Art. 2. (1) W skład Sił Zbrojnych wchodzi wojsko i marynarka wojenna.

(2) Wojsko składa się z jednostek organizacyjnych wojska stałego oraz z jednostek organizacyjnych obrony narodowej. Do wojska zalicza się również jednostki organizacyjne Korpusu Ochrony Pogranicza.

(3) Marynarka wojenna składa się z jednostek organizacyjnych sił morskich oraz z jednostek organizacyjnych flotylli rzecznych.

(4) W razie mobilizacji i w czasie wojny tudzież w przypadkach, gdy tego wymaga interes obrony Państwa stwierdzony uchwałą Rady Ministrów, w skład Sił Zbrojnych mogą wejść organizacje stosownie do przepisów szczególnych.

Art. 3. (1) Kontyngent wojska i marynarki wojennej określa akt ustawodawczy.

(2) Do kontyngentu nie zalicza się żołnierzy powołanych na ćwiczenia lub na przeszkolenie wojskowe.

Art. 4. Mobilizację zarządza Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów przedstawiony przez Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 5. (1) Władzami wojskowymi właściwymi do spraw uzupełnień Sił Zbrojnych i administracji rezerw są komendy rejonów uzupełnień podległe dowódcom okręgów korpusów (terytorialnym dowódcom równorzędnym).

(2) Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych określa terytorialny podział obszaru Państwa na rejony uzupełnień oraz ustala zasady współdziałania komend rejonów uzupełnień z władzami cywilnymi w sprawach związanych z wykonaniem powszechnego obowiązku wojskowego.

(3) Minister Spraw Wojskowych określa sposób założenia i prowadzenia ewidencji wojskowej oraz zakres działania i tryb postępowania władz wojskowych w sprawach uzupełnień Sił Zbrojnych i administracji rezerw.

Art. 6. (1) Władzami cywilnymi właściwymi do przeprowadzania czynności i załatwiania spraw, związanych z wykonywaniem powszechnego obowiązku wojskowego są:

a) w kraju — władze administracji ogólnej i organa związków samorządu terytorialnego;

b) za granicą — urzędy konsularne R. P.

(2) Zakres działania i tryb postępowania władz i organów wymienionych w ust. (1) określa rozporządzenie wykonawcze.

(3) Czynności, związane z wykonywaniem powszechnego obowiązku wojskowego, mogą być w miastach —w których czynności władz administracji ogólnej sprawują organy związków samorządu terytorialnego — przekazane władzom państwowym w drodze rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych, wydanego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Rozdział 2.

Zakres powszechnego obowiązku wojskowego.

Art. 7. (1) Powszechny obowiązek wojskowy obejmuje:

a) obowiązek zgłaszania się do rejestru poborowych i obowiązek stawienia się do poboru;

b) obowiązek odbycia w terminie i w sposób prawem przepisany służby wojskowej, tj. zasadniczej służby wojskowej, służby wojskowej w rezerwie, służby wojskowej w pospolitym ruszeniu, pomocniczej służby wojskowej oraz uzupełniającej służby wojskowej;

c) obowiązek meldunkowy.

(2) Powszechny obowiązek wojskowy nie obejmuje obowiązku wojskowego szczególnego (obowiązek wojskowy żołnierzy służby stałej, oficerów kontraktowych, oficerów czasu wojny, oficerów w stopniach honorowych, żołnierzy pełniących służbę na podstawie dobrowolnego zobowiązania się do służby wojskowej, żołnierzy stanu spoczynku i innych).

Art. 8. (1) Powszechnemu obowiązkowi wojskowemu podlega każdy obywatel polski płci męskiej.

(2) Kobiety podlegają powszechnemu obowiązkowi wojskowemu w razie przyjęcia tego obowiązku ochotniczo, z wyjątkiem przypadku wymienionego w art. 103 ust. (3).

(3) Osoby, które przebywają na obszarze Rzeczypospolitej, jeżeli udowodnią, że są obywatelami państwa obcego, nie podlegają powszechnemu obowiązkowi wojskowemu; mogą być one przyjęte do wojska lub marynarki wojennej na własną prośbę na podstawie decyzji Ministra Spraw Wojskowych, który określa również zakres ich obowiązku wojskowego. Przez fakt służby wojskowej osoby te nie nabywają obywatelstwa polskiego.

(4) Osoby, które przebywają na obszarze Rzeczypospolitej, jeżeli nie udowodnią, że są obywatelami państwa obcego, podlegają powszechnemu obowiązkowi wojskowemu. Przez fakt służby wojskowej nie nabywają one obywatelstwa polskiego; obywatelstwo polskie może jednak być im nadane, chociażby nie uczyniły zadość warunkom, przewidzianym w art 8 pkt 2, 3, 4 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44), jeżeli odbyły zasadniczą służbę wojskową lub przeszkolenie wojskowe przez czas co najmniej 5 miesięcy.

Art. 9. Powszechny obowiązek wojskowy może być spełniony tylko osobiście.

Art. 10. (1) Od powszechnego obowiązku wojskowego wolne są:

a) osoby, uznane za zupełnie niezdolne do służby wojskowej — od chwili uprawomocnienia się takiego orzeczenia;

b) osoby, które zgodnie z obowiązującymi przepisami o obywatelstwie polskim udowodnią fakt posiadania lub uzyskania obcej przynależności państwowej — od chwili stwierdzenia tego faktu przez powiatową władzę administracji ogólnej lub o ile chodzi o osoby zamieszkałe stale za granicą przez urząd konsularny R. P.;

c) osoby wydalone z wojska lub z marynarki wojennej, albo wydalone z korpusu oficerskiego z mocy lub w następstwie wyroku sądowego — od chwili uprawomocnienia się wyroku;

d) osoby wykluczone z korpusu oficerskiego z mocy orzeczenia oficerskiego sądu honorowego — od chwili uprawomocnienia się orzeczenia.

(2) Osoby zwolnione od powszechnego obowiązku wojskowego podlegają ponownie temu obowiązkowi, jeżeli ustaną okoliczności, które były powodem ich zwolnienia.

Art. 11. (1) Od powszechnego obowiązku wojskowego mogą być zwolnione osoby, ubiegające się o uzyskanie obcego obywatelstwa.

(2) Osoby powołane do odbycia czynnej służby wojskowej mogą być zwolnione od powszechnego obowiązku wojskowego z tytułu ubiegania się o obce obywatelstwo dopiero po zwolnieniu z tej służby.

(3) O zwolnieniu osób, zamieszkałych w kraju lub czasowo przebywających za granicą, rozstrzyga — na podstawie prośby, wniesionej do powiatowej władzy administracji ogólnej, komendant rejonu uzupełnień w porozumieniu z powiatową władzą administracji ogólnej. W razie niedojścia do porozumienia władz powyższych, lub w razie wniesienia odwołania przez stronę, której zwolnienia odmówiono, rozstrzyga ostatecznie o zwolnieniu dowódca okręgu korpusu (terytorialny dowódca równorzędny) w porozumieniu z wojewódzką władzą administracji ogólnej. Prośby o zwolnienie osób, zamieszkałych stale za granicą, rozstrzyga urząd konsularny R. P. na podstawie prośby wniesionej do tego urzędu; odwołanie od odmownej decyzji rozstrzyga ostatecznie Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

(4) Odwołanie od odmownej decyzji powinno być wniesione do władzy, która wydała orzeczenie w I instancji w terminie zawitym 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia.

(5) Okres czasu, na jaki może być orzeczone zwolnienie od powszechnego obowiązku wojskowego z tytułu ubiegania się o obce obywatelstwo, ustali rozporządzenie wykonawcze.

(6) Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych może udzielić z urzędu zwolnienia od powszechnego obowiązku wojskowego tym osobom lub grupom osób, które uzyskały obce obywatelstwo bez otrzymania zwolnienia w trybie przewidzianym w artykule niniejszym. Przepis tego ustępu stosuje się również do tych, którzy po nabyciu obcego obywatelstwa obywatelstwo to później utracili.

Art. 12. (1) Obowiązek odbycia służby wojskowej oraz obowiązek meldunkowy osób, na których ciąży powszechny obowiązek wojskowy, gaśnie z końcem tego roku kalendarzowego, w którym osoby te kończą 60 lat życia.

(2) W razie mobilizacji i w czasie wojny może Minister Spraw Wojskowych powołać do odbycia czynnej służby wojskowej oficerów, na których ciążył powszechny obowiązek wojskowy, także po ukończeniu przez nich 60 lat życia, za ich zgodą.

Art. 13. (1) Od obowiązku odbycia służby wojskowej wolni są obywatele polscy, któ-

rzy uzyskali stopień oficerski w armiach lub marynarkach państw obcych, albo też w formacjach polskich uznanych przez Państwo Polskie, jeżeli nie zostaną uznani za oficerów wojska polskiego lub polskiej marynarki wojennej.

(2) Osoby te mogą być w razie wojny przyjęte do służby wojskowej w charakterze ochotników-szeregowców, w każdym poszczególnym przypadku na podstawie decyzji Ministra Spraw Wojskowych.

(3) W razie położenia przez wymienione osoby zasług w obronie Państwa, może Minister Spraw Wojskowych przedstawić Prezydentowi Rzeczypospolitej wniosek o nadanie im stopnia oficerskiego, nie wyższego jednak od wykazanego.

Art. 14. (1) Od obowiązku odbycia służby wojskowej wykluczone są z mocy prawa osoby, skazane sądownie na karę więzienia powyżej 3 lat oraz osoby, co do których sąd zarządził umieszczenie ich w zakładzie dla niepoprawnych (wykluczenie od służby wojskowej).

(2) Wykluczenie trwa przez okres lat 10, licząc od dnia odcierpienia, przedawnienia lub darowania kary. W razie warunkowego zwolnienia okres powyższy liczy się od dnia zwolnienia, jeżeli nie nastąpiło jego odwołanie. W razie umieszczenia skazanego w zakładzie dla niepoprawnych okres wykluczenia nie kończy się przed zwolnieniem z zakładu.

(3) W razie sądowego skazania na karę pozbawienia wolności powyżej 3 miesięcy za przestępstwo, popełnione z niskich pobudek, za zbrodnię stanu, za przestępstwo przeciwko interesom zewnętrznym Państwa i stosunkom międzynarodowym lub za zbrodnię albo występek przeciwko bezpieczeństwu Państwa, tudzież w przypadkach, gdy sąd zarządził umieszczenie sprawcy w domu pracy przymusowej, — władza wojskowa może orzec wykluczenie od służby wojskowej na czas określony nie dłuższy jednak niż lat 10, licząc od dnia wskazanego w ust. (2). Jeżeli skazany został umieszczony w domu pracy przymusowej, okres wykluczenia nie kończy się przed dniem zwolnienia go z tego domu.

(4) Po upływie okresu wykluczenia, osoby te podlegają obowiązkowi odbycia służby wojskowej; zostają one zależnie od wieku i posiadanych zdolności do służby wojskowej zaliczone do rezerwy, pospolitego ruszenia lub pomocniczej służby wojskowej, albo też zwolnione od powszechnego obowiązku wojskowego.

(5) Minister Spraw Wojskowych określi w drodze rozporządzenia władze wojskowe, właściwe do wydawania orzeczeń w myśl ust. (3), tudzież warunki odbycia przez osoby wykluczone ze służby wojskowej w czasie wojny.

(6) Przepisy artykułu niniejszego odnoszą się również do tych obywateli polskich, podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, którzy skazani zostali przez sądy zagraniczne za czyny, ulegające karze według przepisów ustawodawstwa polskiego.

CZĘŚĆ II.

Rejestracja poborowych.

Art. 15. (1) Urzędnicy stanu cywilnego i prowadzący metryki, a w przypadkach, gdy księgi stanu cywilnego (metrykalne) uległy zniszczeniu lub zaginięciu, urzędy i instytucje, otrzymujące duplikaty tych ksiąg, są obowiązane przesyłać corocznie najpóźniej do dnia 1 lipca zarządom gmin wyciąg z metryki urodzonych i zmarłych, odnoszące się do osób płci męskiej, które w danym roku kalendarzowym ukończyły, ukończą lub ukończyłyby, gdyby żyły, 17 lat życia.

(2) Urzędy i organy, wymienione w ust. (1), obowiązane są udzielać ponadto wszelkich wyjaśnień, wyciągów i odpisów, potrzebnych przy czynnościach urzędowych, wynikających z ustawy niniejszej lub wydanych na jej podstawie przepisów.

(3) W razie niewykonania obowiązków, wynikających z artykułu niniejszego, powiatowa władza administracji ogólnej może zarządzić wykonanie zaniedbanych czynności na koszt winnego.

Art. 16. Osoby, podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, obowiązane są w ciągu miesiąca września tego roku kalendarzowego, w którym ukończyły lub ukończą 17 lat życia, zgłosić się osobiście przed właściwą władzą w dniu przez nią wyznaczonym wraz z posiadanymi dokumentami, stwierdzającymi tożsamość osoby, celem wciągnięcia ich do rejestru poborowych (pierwsza rejestracja poborowych).

Art. 17. (1) Zgłoszenie do rejestru poborowych powinno być dokonane:

a) przez osoby, posiadające w kraju miejsce zamieszkania — w zarządzie gminy miejsca zamieszkania; zgłoszenie tych osób może nastąpić także pisemnie w sposób, jaki ustali rozporządzenie wykonawcze;

b) przez osoby, nie posiadające w kraju miejsca zamieszkania — w zarządzie gminy właściwym dla ich miejsca pobytu; w razie zmiany miejsca pobytu osoby te obowiązane są ponadto zgłosić się niezwłocznie w zarządzie gminy nowego miejsca pobytu lub zamieszkania;

c) przez osoby, które zamieszkują stale poza granicami Państwa — we właściwym urzędzie konsularnym R. P.; zgłoszenie ma nastąpić osobiście lub pisemnie w sposób, który ustali rozporządzenie wykonawcze. Osoby czasowo przebywające poza granicami Państwa w czasie, określonym w art. 16 spełniają ten obowiązek pisemnie w zarządzie gminy właściwym dla miejsca ich zamieszkania w kraju.

(2) Na obszarze górnośląskiej części województwa śląskiego może wojewoda upoważnić naczelników urzędów okręgowych do wykonywania wszelkich czynności, związanych z rejestracją poborowych.

(3) Zgłaszający się do rejestru poborowych otrzymują zaświadczenie, stwierdzające dopeł-

nienie obowiązku rejestracji; zaświadczenie to powinno być przedstawione przez interesowanego na każde żądanie władzy.

Art. 18. (1) Na podstawie wyciągu metrykalnego (art. 15) oraz zgłoszeń do rejestracji (art. 16), jako też na podstawie wszelkich innych posiadanych przez władzę danych, zarządy gmin (naczelnicy urzędów okręgowych) zakładają rejestry poborowych danego rocznika, wciągając do nich nazwiska osób, podlegających obowiązkowi rejestracji.

(2) Sposób prowadzenia rejestru poborowych przez zarządy gmin (naczelników urzędów okręgowych) określają zarządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych, a przez urzędy konsularne R. P. — zarządzenia Ministra Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych.

Art. 19. (1) Osoby, podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, które w ciągu danego roku kalendarzowego ukończyły lub ukończą 20 lat życia, obowiązane są zgłosić się w ciągu miesiąca października i listopada ponownie we właściwym (art 17) zarządzie gminy (u naczelnika urzędu okręgowego) w dniu przez ten zarząd wyznaczonym wraz z posiadanymi dokumentami. stwierdzającymi tożsamość osoby i podać swe miejsce zamieszkania, a w razie jego braku miejsce pobytu (ponowna rejestracja poborowych). Osoby, mające w kraju miejsce zamieszkania, mogą zgłoszenie uskutecznić pisemnie w sposób określony rozporządzeniem wykonawczym.

(2) Osoby, zamieszkałe stale za granicą, wolne są od obowiązku ponownej rejestracji. Osoby, które w czasie określonym w ust. (1) czasowo tylko przebywają poza granicami Państwa, obowiązane są zgłosić się do ponownej rejestracji w zarządzie gminy (u naczelnika urzędu okręgowego) właściwym dla miejsca ich zamieszkania w kraju. Zgłoszenie może być uskutecznione również pisemnie w sposób określony rozporządzeniem wykonawczym.

(3) Osoby, które uczyniły zadość obowiązkowi ponownej rejestracji, otrzymują zaświadczenia; zaświadczenie powinno być przedstawione przez interesowanego na każde żądanie władzy.

Art. 20. (1) Osoby, które z jakiegokolwiek powodu nie uczyniły zadość obowiązkowi zgłoszenia się do rejestracji w terminie określonym w art. 16 lub 19, obowiązane są spełnić ten obowiązek niezwłocznie po ustaniu przeszkody.

(2) Dla osób wymienionych w ust. (1) obowiązek ten trwa do końca tego roku kalendarzowego, w którym kończą 60 lat życia.

Art. 21. (1) Rejestr poborowych, sprawdzony na podstawie ponownej rejestracji poborowych, ma być najpóźniej z dniem 1 stycznia następnego roku kalendarzowego po ponownej rejestracji wyłożony w zarządzie gminy (u naczelnika urzędu okręgowego) przez przeciąg 2 tygodni do przejrzenia.

(2) O wyłożeniu rejestru poborowych do przejrzenia zawiadamia się mieszkańców gminy w sposób przyjęty w danej miejscowości.

(3) Każdy obywatel ma prawo żądania wciągnięcia do rejestru poborowych osoby pominiętej w rejestrze lub też sprostowania mylnego wpisu

Art. 22. (1) Po upływie terminu określonego w art. 21 ust. (1):

a) zarząd miejski m. st. Warszawy oraz zarządy miast wydzielonych z powiatowych związków samorządowych sporządzają na podstawie rejestru poborowych listę poborowych i przesyłają ją powiatowej władzy administracji ogólnej, jeżeli same nie posiadają uprawnień powiatowej władzy administracji ogólnej;

b) zarządy miast niewydzielonych oraz zarządy gmin wiejskich (naczelnicy urzędów okręgowych) sporządzają rejestry poborowych w 2 egzemplarzach, przy czym jeden egzemplarz rejestru poborowych pozostaje w zarządzie gminy (u naczelnika urzędu okręgowego), drugi zaś egzemplarz przesyłają powiatowej władzy administracji ogólnej, która na jego podstawie sporządza listę poborowych.

(2) Powiatowa władza administracji ogólnej może przekazać zarządom gmin (naczelnikom urzędów okręgowych) wymienionym w ust. (1) lit. b) sporządzenie listy poborowych zamiast przesłania drugiego egzemplarza rejestru poborowych.

(3) Sposób układania i prowadzenia listy poborowych określają zarządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Art. 23. (1) Lista poborowych powinna być zestawiona najpóźniej do końca marca.

(2) Potrzebne zmiany w liście poborowych przeprowadzają powiatowe władze administracji ogólnej wyjąwszy przypadki przewidziane w ustawie niniejszej.

Art. 24. (1) Koszty związane z założeniem i prowadzeniem rejestrów poborowych ponoszą gminy.

(2) Koszty sporządzenia list poborowych oraz potrzebnych do nich skorowidzów pokrywa się:

a) z budżetu gminy w tych przypadkach, gdy w myśl art. 22 ust. (1) i (2) zarząd gminy powołany jest do wykonania tych czynności;

b) z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, gdy czynności te wykonywają powiatowe władze administracji ogólnej. Z tego budżetu pokrywa się również wszelkie niezbędne wydatki, związane z przygotowaniem poboru (sporządzenie wykazów), a w szczególności także koszty kancelaryjne urzędów i organów wymienionych w art 15, wynikające z wykonania żądań wystosowanych do nich na zasadzie ust. (2) tego przepisu.

(3) Koszty, związane z prowadzeniem rejestracji za granicą, pokrywa się według zasad określonych przez Ministra Spraw Zagranicznych z budżetu tego ministerstwa.

CZĘŚĆ III.

Pobór.

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 25. Prezydent Rzeczypospolitej zarządza corocznie pobór w granicach ustalonego kontyngentu.

Art. 26. Pobór przeprowadza Minister Spraw Wewnętrznych, — a co do osób stale zamieszkałych za granicą — Minister Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 27. (1) Pobór w kraju odbywa się corocznie między 1 maja a 30 czerwca (pobór główny).

(2) Minister Spraw Wojskowych może oznaczyć również inny termin poboru głównego, a to zarówno co do ogółu poborowych, jak i poszczególnych ich kategoryj.

(3) O terminie poboru głównego władze administracji ogólnej zawiadamiają ludność za pomocą obwieszczeń, które należy podać do publicznej wiadomości co najmniej na 2 tygodnie przed rozpoczęciem poboru.

(4) Minister Spraw Wewnętrznych może zarządzić również inny, niż określony w ust. (3) sposób wezwania do poboru ogółu poborowych lub poszczególnych ich kategoryj; może również zarządzić co do poszczególnych kategoryj poborowych krótszy niż określony w ust. (3) termin wezwania do poboru.

Art. 28. (1) Dla osób, które z jakichkolwiek powodów nie stawiły się do poboru głównego, powiatowa władza administracji ogólnej zarządza pobór w innym terminie (pobór dodatkowy).

(2) Do poboru dodatkowego i komisji poborowych, urzędujących w czasie poboru dodatkowego, stosuje się przepisy o poborze głównym i komisjach poborowych urzędujących w czasie poboru głównego, jeżeli Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i innymi interesowanymi ministrami w drodze rozporządzenia nie zarządzi inaczej.

Art. 29. (1) O potrzebie przeprowadzenia poboru za granicą co do osób stale tam zamieszkałych decyduje Minister Spraw Wojskowych, który oznacza również termin poboru oraz kraje, w których należy go przeprowadzić.

(2) Sposób przeprowadzania poboru za granicą określa zarządzenie Ministra Spraw Zagranicznych wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych.

Rozdział 2.

Komisje poborowe i rozpoznawcze.

Art. 30. Władzami właściwymi do przeprowadzenia przeglądu poborowych i orzekania o ich zdolności do służby wojskowej są:

a) w kraju — jako władze pierwszej instancji komisje poborowe, a jako władze drugiej instancji komisje rozpoznawcze;

b) za granicą — w krajach, które ustali Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrami Spraw Zagranicznych i Spraw Wewnętrznych, — jako władze pierwszej instancji konsularne komisje poborowe, a jako władze drugiej instancji konsularne komisje rozpoznawcze.

Art. 31. (1) W skład komisji poborowej wchodzą:

a) jako przewodniczący:

kierownik powiatowej władzy administracji ogólnej lub wyznaczony przez wojewódzką władzę administracji ogólnej urzędnik referendarski administracji spraw wewnętrznych, a w miastach, w których funkcje powiatowej władzy administracji ogólnej sprawują prezydenci tych miast— prezydent miasta lub jego zastępca. W miejscowościach, w których czynności poborowe przekazane zostały władzom rządowym w myśl art. 6 ust. 3, przewodniczącym komisji poborowej jest kierownik tej władzy lub jego zastępca;

b) jako członkowie:

1) komendant rejonu uzupełnień lub oficer wyznaczony przez dowódcę okręgu korpusu (terytorialnego dowódcę równorzędnego); komendant rejonu uzupełnień lub wyznaczony oficer jest w komisji przedstawicielem wojska i marynarki wojennej.

2) lekarz wojskowy wyznaczony przez dowódcę okręgu korpusu (terytorialnego dowódcę równorzędnego),

3) lekarz powiatowy; jeżeli lekarz powiatowy nie może wziąć udziału w komisji poborowej, powiatowa władza administracji ogólnej powołuje w jego miejsce lekarza samorządowego lub lekarza, pozostającego w państwowej służbie cywilnej w innym dziale administracji państwowej, a w razie ich braku lekarza cywilnego wolnopraktykującego,

4) przedstawiciel rady powiatowej, a w miastach tworzących odrębne powiaty miejskie delegat rady miejskiej

(2) W razie dokonywania poboru kobiet, w miejsce lekarzy, wymienionych w ust. (1) lit. b) pkt 2) i 3), wchodzą dwie lekarki, wyznaczone przez władze, które określi rozporządzenie wykonawcze.

(3) Przy przeglądzie poborowych z poszczególnych gmin ma być obecny przełożony gminy lub jego zastępca, oraz sołtys z danej gromady; wrazie przeglądu kobiet ma być ponadto obecną przy poborze przedstawicielka organizacji kobiecej, wyznaczona przez powiatową władzę administracji ogólnej.

(4) Niestawienie się do komisji poborowej przedstawiciela rady powiatowej lub delegata rady miejskiej nie wpływa na ważność czynności komisji.

Art 32. (1) Przepisy co do zakresu działania i trybu urzędowania komisji poborowej, tudzież praw i obowiązków jej członków oraz osób, uczestniczących w jej czynnościach, określi rozporządzenie wykonawcze.

(2) Przegląd kobiet, stających przed komisją poborową, odbywa się tylko w obecności kobiet lekarek, wchodzących w skład tej komisji, bez udziału pozostałych członków komisji.

Art. 33. (1) Lokalu, mebli, opału i oświetlenia, potrzebnych do urzędowania komisji poborowej, dostarcza gmina, w której odbywa się pobór. Lokal i jego umeblowanie mają odpowiadać wymogom, ustalonym przez powiatowe władze administracji ogólnej w porozumieniu z komendantem rejonu uzupełnień i mają być utrzymane w porządku przez gminę.

(2) Wydatki, połączone z wykonaniem obowiązków określonych w ust. (1), pokrywają:

a) w gminach miejskich, wydzielonych z powiatowego związku samorządowego — te gminy;

b) w miastach nie wydzielonych i w gminach wiejskich — powiatowe związki samorządowe z prawem rozłożenia wydatkowanej kwoty na gminy uczestniczące w poborze.

(3) Gminy miejskie i wiejskie oraz powiatowe związki samorządowe pokrywają wspomniane wydatki z ogólnych źródeł dochodowych.

(4) Gminom miejskim oraz powiatowym związkom samorządowym służy w razie przeprowadzenia na ich obszarze poboru dla gmin innego powiatowego związku samorządowego — prawo żądania zwrotu spowodowanych tym wydatków od właściwego powiatowego związku samorządowego, temu zaś prawo rozłożenia wydatkowanej kwoty na gminy uczestniczące w poborze.

(5) Podstawę do obliczenia kwot podlegających zwrotowi lub rozłożeniu, stanowi ilość osób, przedstawionych komisji poborowej w okresie obrachunkowym.

(6) Wynikające z tytułu powyższych rozliczeń kwestie sporne rozstrzyga ostatecznie właściwa władza nadzorcza.

Art. 34. (1) Powiatowa władza administracji ogólnej zaopatruje komisję poborową w środki sanitarne i przyrządy lekarskie, niezbędne dla przeglądu lekarskiego, oraz w przybory pisarskie i druki, niezbędne do urzędowania. Normy zaopatrzenia w środki sanitarne i przyrządy lekarskie ustala Minister Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych.

(2) Koszty zaopatrzenia w środki sanitarne i przyrządy lekarskie pokrywa się z budżetu Ministerstwa Opieki Społecznej.

(3) Koszty zaopatrzenia w przybory pisarskie i w druki pokrywa się z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Art. 35. (1) Koszty podróży i diety członków komisji i osób uczestniczących w poborze pokrywa ta władza, która tych członków, bądź te osoby delegowała.

(2) Lekarz cywilny wolnopraktykujący, zastępujący lekarza powiatowego, ma prawo do dziennego wynagrodzenia oraz zwrotu kosztów podróży w wysokości, ustalonej przez Ministra Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Skarbu. Należności te pokrywa się z budżetu Ministerstwa Opieki Społecznej.

Art. 36. (1) Zadaniem komisji rozpoznawczej jest ponowne zbadanie:

a) zdolności do służby wojskowej poborowych, jeżeli przy ustalaniu tej zdolności przez komisję poborową nastąpiła różnica zdań pomiędzy członkami komisji;

b) zdolności do służby wojskowej poborowych, jeżeli zajdą okoliczności, wskazane w ustawie niniejszej, uzasadniające konieczność ponownego przeglądu;

c) zdolności do pracy mężczyzn członków rodziny ubiegających się o odroczenie terminu odbycia zasadniczej służby wojskowej w przypadku wniesienia odwołania od orzeczenia powiatowej władzy administracji ogólnej odmawiającego odroczenia zasadniczej służby wojskowej.

(2) Orzeczenia komisji rozpoznawczej są ostateczne.

Art. 37. (1) W skład komisji rozpoznawczej wchodzą:

a) jako przewodniczący:

urzędnik referendarski administracji spraw wewnętrznych, wyznaczony przez wojewódzką władzę administracji ogólnej,

b) jako członkowie:

1) oficer sztabowy, wyznaczony przez dowódcę okręgu korpusu (terytorialnego dowódcę równorzędnego), oficer ten jest w komisji przedstawicielem wojska i marynarki wojennej;

2) lekarz wojskowy wyznaczony przez dowódcę okręgu korpusu (terytorialnego dowódcę równorzędnego);

3) lekarz wyznaczony przez wojewódzką władzę administracji ogólnej;

4) przedstawiciel rady wojewódzkiej lub sejmiku wojewódzkiego.

(2) W razie badania zdolności do służby kobiety, w skład komisji rozpoznawczej wchodzą zamiast lekarzy, wymienionych w ust. (1) lit. b) pkt 2) i 3), dwie lekarki wyznaczone przez władze, które określi rozporządzenie wykonawcze.

(3) Niestawienie się przedstawiciela rady wojewódzkiej lub sejmiku wojewódzkiego na komisji rozpoznawczej nie wpływa na ważność czynności komisji.

(4) Prawa i obowiązki przewodniczącego i członków komisji rozpoznawczej oraz miejsce i tryb urzędowania komisji rozpoznawczej określi rozporządzenie wykonawcze.

Art. 38. Koszty, związane z urzędowaniem komisji rozpoznawczej, pokrywają władze według trybu i na zasadach, wskazanych w art. 33—35 dla komisji poborowej.

Art. 39. (1) Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych, wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Spraw Zagranicznych określi:

a) skład osobowy konsularnej komisji poborowej i konsularnej komisji rozpoznawczej,

b) prawa i obowiązki przewodniczącego i członków komisyj,

c) miejsce i sposób urzędowania komisyj.

(2) Orzeczenia konsularnych komisyj rozpoznawczych są ostateczne.

(3) Koszty związane z urzędowaniem konsularnych komisyj poborowych i konsularnych komisyj rozpoznawczych pokrywa się według zasad określonych przez Ministra Spraw Zagranicznych z budżetu tego ministerstwa.

Rozdział 3.

Obowiązek stawienia się do poboru.

Art. 40. (1) Wiek poborowy rozpoczyna się z dniem 1 stycznia tego roku, w którym podlegający powszechnemu obowiązkowi wojskowemu kończy 21 lat życia i trwa do końca tego roku kalendarzowego, w którym kończy on 23 lata życia.

(2) Dla osób, które uzyskały dowód ukończenia szkoły (studiów) stopnia licealnego, przed osiągnięciem wieku poborowego określonego w ust. (1)—wiek poborowy rozpoczyna się z dniem ukończenia szkoły; dla absolwentów dwuletnich liceów zawodowych, którzy przedłożą dowód przyjęcia do 3 klasy specjalnej liceum zawodowego, wiek poborowy rozpoczyna się z dniem ukończenia tej 3 klasy. Dla osób wymienionych w ustępie niniejszym wiek poborowy trwa do końca tego roku kalendarzowego, w którym osoby te kończą 23 lata życia.

(3) Wiek poborowy w razie mobilizacji i w czasie wojny rozpoczyna się z dniem 1 stycznia tego roku kalendarzowego, w którym podlegający powszechnemu obowiązkowi wojskowemu kończy 18 lat życia.

(4) Urodzeni w tym samym roku kalendarzowym stanowią jeden rocznik, oznaczony według roku ich urodzenia.

Art. 41. (1) Każdy podlegający powszechnemu obowiązkowi wojskowemu obowiązany jest stawiać się corocznie w okresie wieku poborowego przed właściwą komisją poborową do czasu wydania orzeczenia, ustalającego ostatecznie jego stosunek do służby wojskowej.

(2) Osoby, wymienione w art. 40 ust. (2) obowiązane są stawić się do poboru przed właściwą komisją poborową w tym roku kalendarzowym, w którym ukończyły szkoły (studia) stopnia licealnego. Jeżeli na komisji poborowej nie otrzymały orzeczenia ustalającego ostatecznie ich stosunek do służby wojskowej, obowiązane są one stawić się do ponownego poboru w tym roku kalendarzowym, w którym kończą 21 lat życia; w tym przypadku podlegają one obowiązkowi stawienia się do poboru na zasadach określonych w ust. (1).

(3) W razie mobilizacji i w czasie wojny obowiązek stawienia się do poboru istnieje na każde wezwanie powiatowej władzy administracji ogólnej, chociażby w danym roku osoby obowiązane do stawienia się do poboru uczyniły już zadość temu obowiązkowi.

Art. 42. (1) Osoby, które z jakichkolwiek powodów nie stawiły się do poboru w wieku poborowym, lub też których stosunek do służby wojskowej w tym czasie nie został ostatecznie określony, obowiązane są stawić się do poboru po ustaniu przeszkody w najbliższym terminie urzędowania komisji poborowej.

(2) Dla osób wymienionych w ust. (1) obowiązek stawienia się do poboru trwa do końca tego roku kalendarzowego, w którym kończą 60 lat życia.

(3) W tym okresie czasu osoby te będą poddane tylko jednorazowemu przeglądowi, po czym jeżeli przekroczyły 38 lat życia zostaną—zależnie od wieku i zdolności do służby — zaliczone do rezerwy, pospolitego ruszenia lub pomocniczej służby wojskowej, albo też zwolnione od powszechnego obowiązku wojskowego.

Art. 43. (1) Do poboru należy stawić się osobiście, wraz z posiadanymi dokumentami, stwierdzającymi tożsamość osoby, jej wykształcenie i zawód.

(2) Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych określi w drodze rozporządzenia, które osoby i pod jakimi warunkami mogą być zwolnione od obowiązku osobistego stawienia się do poboru.

Art. 44. (1) Obowiązek stawienia się do poboru należy spełnić przed komisją poborową właściwą dla tej gminy, w której rejestrach poborowych wpisany jest poborowy.

(2) Powiatowa władza administracji ogólnej może zarządzić na prośbę poborowego lub z urzędu stawienie się przed komisją poborową właściwą dla miejsca pobytu poborowego w chwili poboru (delegowana komisja poborowa).

Art. 45. (1) Powiatowe władze administracji ogólnej wykonywają nadzór nad należytym i terminowym wypełnieniem przez poborowych obowiązku stawienia się do poboru.

(2) W razie uchylenia się poborowego bez usprawiedliwionych powodów od obowiązku sta-

wienia się do poboru, powiatowa władza administracji ogólnej zarządza przymusowe doprowadzenie uchylającego się do najbliższej komisji poborowej przez podległe sobie zarządy gmin lub organa policji państwowej.

(3) W razie uzasadnionej obawy ponownego uchylenia się od poboru może być zarządzone tymczasowe przytrzymanie uchylającego się do czasu najbliższego dodatkowego poboru.

Art. 46. (1) Koszty stawienia się do poboru ponosi poborowy. W razie stwierdzonej niezamożności poborowy będzie przedstawiony do poboru przez gminę miejsca zamieszkania na koszt tej gminy.

(2) Koszty tymczasowego przytrzymania poborowego podejrzanego o zamiar uchylenia się od obowiązku stawienia się do poboru, oraz wszelkie koszty związane z przymusowym doprowadzeniem poborowego ponosi poborowy. W razie nieściągalności tych kosztów pokrywa je gmina miejsca zamieszkania, a w razie niemożności ustalenia miejsca zamieszkania — Skarb Państwa z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

R o z d z i a ł 4.

Przegląd poborowych.

Art. 47. (1) Przeglądu poborowych dokonywa komisja poborowa na podstawie listy poborowych dostarczonej komisji poborowej przez powiatową władzę administracji ogólnej.

(2) Potrzebne zmiany w listach poborowych przeprowadza w okresie poboru przewodniczący komisji poborowej w porozumieniu z przedstawicielem wojska i marynarki wojennej wchodzącym w skład tej komisji.

(3) Obecni przy poborze przedstawiciele gmin i gromad są odpowiedzialni za tożsamość osób, które stawiły się do poboru.

Art. 48. Przepisy wydane przez Ministra Spraw Wojskowych określają:

a) warunki zdolności do służby wojskowej,

b) sposób badania stanu zdrowia poborowych (przegląd) oraz tryb postępowania lekarzy komisyj poborowych i rozpoznawczych.

Art. 49. (1) Po zbadaniu stanu zdrowia poborowego komisja poborowa ustala stosunek poborowego do służby wojskowej, wydając jedno z orzeczeń wymienionych w ust. (2).

(2) Orzeczenie komisji poborowej może opiewać, że poborowy jest:

a) zdolny do zasadniczej służby wojskowej (kategoria A) lub

b) czasowo niezdolny do służby wojskowej (kategoria B) lub

c) zdolny do służby w pospolitym ruszeniu (kategoria C) lub

d) zdolny do pomocniczej służby wojskowej (kategoria D) lub

e) zupełnie niezdolny do służby wojskowej (kategoria E).

(3) Orzeczenie o czasowej niezdolności do służby wojskowej (kategoria B) może być wydane tylko co do poborowych, którzy w danym roku kalendarzowym kończą 21 lub 22 rok życia, oraz co do poborowych wymienionych w art. 41 ust. (2) zdanie pierwsze.

(4) Od orzeczenia komisji poborowej nie ma odwołania.

Art. 50. (1) Bez poddawania przeglądowi zostają zaliczeni do pomocniczej służby wojskowej na podstawie przedstawionych komisji poborowej dokumentów, które ustali rozporządzenie wykonawcze:

a) duchowni wyznania katolickiego, którzy otrzymali święcenia;

b) zakonnicy wyznania katolickiego, którzy złożyli śluby zakonne;

c) uczniowie seminariów katolickich i nowicjusze zakonów i zgromadzeń katolickich;

d) duchowni i zakonnicy innych przez Państwo uznanych wyznań chrześcijańskich, którzy otrzymali wyższe święcenia lub złożyli uroczyste śluby zakonne;

e) nowicjusze klasztorów prawosławnych;

f) zatwierdzeni przez władzę państwową rabini i podrabini;

g) duchowni innych uznanych przez Państwo wyznań niechrześcijańskich.

(2) O zaliczeniu do pomocniczej służby wojskowej osób wymienionych w ust. (1) orzeka przy poborze komisja poborowa, a po poborze— powiatowa władza administracji ogólnej, lub co do osób zamieszkałych stale za granicą urząd konsularny R. P.

3) Osoby, wymienione w ust. (1), które wystąpiły lub zostały wykluczone ze stanu duchownego, seminarium, nowicjatu, zakonu, klasztoru, lub zgromadzenia, podlegają obowiązkowi służby wojskowej na ogólnych zasadach.

(4) W czasie wojny nie mogą być osoby wymienione w ust. (1) zaliczone do pomocniczej służby wojskowej, jeżeli warunki uzasadniające to prawo powstały po rozpoczęciu wojny.

Art. 51. (1) Jeżeli komisja poborowa nie może przy poborze zbadać stanu zdrowia poborowego w sposób wystarczający do wydania orzeczenia o jego zdolności do służby wojskowej, zarządza odesłanie poborowego do wojskowego zakładu leczniczego, celem zbadania jego stanu zdrowia (na ekspertyzę). Odstawienie poborowego do wojskowego zakładu leczniczego zarządza powiatowa władza administracji ogólnej.

(2) Poborowy po zbadaniu stanu zdrowia zostaje ponownie przedstawiony wraz z opinią wojskowego zakładu leczniczego komisji poborowej, jeżeli ta komisja jeszcze urzęduje. W przeciwnym przypadku komendant wojskowego zakładu leczniczego przesyła swą opinię powiato-

wej władzy administracji ogólnej, a poborowego kieruje pod adresem przez tę władzę wskazanym. Powiatowa władza administracji ogólnej przesyła otrzymaną opinię komisji poborowej w najbliższym terminie jej urzędowania i zarządza przedstawienie jej poborowego, jeżeli obecność jego jest potrzebna do wydania orzeczenia.

(3) Na podstawie opinii wojskowego zakładu leczniczego komisja poborowa wydaje orzeczenie, ustalające stosunek poborowego do służby wojskowej.

(4) Koszty odstawienia poborowego do wojskowego zakładu leczniczego, koszty pobytu poborowego w tym zakładzie, tudzież koszty powrotu poborowego z zakładu wraz z ewentualną opieką sanitarną pokrywa się z budżetu Ministerstwa Opieki Społecznej.

Art. 52. (1) W razie stwierdzenia przy poborze u poborowego wady lub ułomności, czyniącej go niezdolnym do służby wojskowej, ale dającej się wyleczyć najwyżej w ciągu 4 miesięcy, komisja poborowa może zarządzić odesłanie poborowego do cywilnego lub wojskowego zakładu leczniczego celem poddania leczeniu. Odstawienie poborowego do zakładu leczniczego zarządza powiatowa władza administracji ogólnej.

(2) Przepisy art. 51 ust. (2), (3), (4) stosuje się odpowiednio.

Art. 53. (1) Jeżeli uzyskanie przez poborowego pełnej zdolności do służby wojskowej (kat. A) wymaga dokonania zabiegu chirurgicznego, komisja poborowa może zarządzić odesłanie poborowego do cywilnego lub wojskowego zakładu leczniczego celem dokonania potrzebnego zabiegu. Odstawienie poborowego do zakładu leczniczego zarządza powiatowa władza administracji ogólnej.

(2) W razie niewyrażenia przez poborowego (jego opiekę) zgody na dokonanie zabiegu chirurgicznego — przysługuje mu prawo zażądania opinii komisji co do konieczności dokonania takiego zabiegu. Skład komisji, zakres działania oraz tryb postępowania w tych sprawach określi rozporządzenie wykonawcze.

(3) Koszty odstawienia poborowego do zakładu leczniczego, koszty pobytu poborowego w tym zakładzie, tudzież koszty powrotu poborowego z zakładu wraz z ewentualną opieką sanitarną, pokrywa się z budżetu Ministerstwa Opieki Społecznej.

(4) W przypadku śmierci, kalectwa lub choroby spowodowanych zabiegiem chirurgicznym, dokonanym bez zgody poborowego (jego opieki), służy poszkodowanemu i pozostałym prawo do odszkodowania w trybie i na zasadach określonych w przepisach o zaopatrzeniu inwalidzkim.

Art. 54. Przepisów art. 52 i 53 nie stosuje się do poborowych stających do przeglądu w roku ukończenia szkoły (studiów) stopnia licealnego (art. 41 ust. (2) zdanie pierwsze).

Art. 55. (1) W razie stwierdzenia, że orzeczenie komisji poborowej zostało wydane przez komisję niewłaściwą lub wadliwie (z istotnym naruszeniem form postępowania), wojewódzka władza administracji ogólnej po uprzednim porozumieniu się z dowódcą okręgu korpusu (terytorialnym dowódcą równorzędnym) może uchylić w drodze nadzoru to orzeczenie. W razie niedojścia do porozumienia wyżej wymienionych władz rozstrzyga ostatecznie Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

(2) W razie uchylenia orzeczenia poborowy obowiązany jest stawić się na wezwanie powiatowej władzy administracji ogólnej do ponownego przeglądu na komisję poborową; komisja ta wyda orzeczenie ustalające stosunek poborowego do służby wojskowej.

(3) Koszty stawienia się poborowego do ponownego przeglądu pokrywa gmina miejsca zamieszkania, a w razie niemożności ustalenia miejsca zamieszkania — Skarb Państwa z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Art 56. (1) W razie stwierdzenia w drodze administracyjnej lub sądowej okoliczności wzbudzających wątpliwość co do bezstronności lub słuszności orzeczenia wydanego przez komisję poborową, może Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych, lub upoważnieni przez tych Ministrów wojewoda (Komisarz Rządu na m. st. Warszawę) w porozumieniu z dowódcą okręgu korpusu (terytorialnym dowódcą równorzędnym) unieważnić to orzeczenie.

(2) W razie unieważnienia orzeczenia, poborowy obowiązany jest stawić się na wezwanie powiatowej władzy administracji ogólnej do ponownego przeglądu przed komisją rozpoznawczą; komisja ta wyda orzeczenie ustalające stosunek poborowego do służby wojskowej.

(3) Koszty stawienia się poborowego przed komisją rozpoznawczą ponosi gmina miejsca zamieszkania, a w razie niemożności ustalenia miejsca zamieszkania — Skarb Państwa z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Jeżeli jednak potrzeba ponownego przeglądu została spowodowana winą poborowego, koszty stawienia się przed komisją rozpoznawczą ponosi poborowy; w przypadku nieściągalności tych kosztów ponosi je gmina miejsca zamieszkania, a w razie niemożności ustalenia miejsca zamieszkania — Skarb Państwa z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Art. 57. (1) W razie stwierdzenia w drodze administracyjnej lub sądowej, iż wydane przez komisję poborową orzeczenie spowodowane zostało udawaniem przez poborowego choroby albo kalectwa, albo też w razie stwierdzenia, że orzeczenie zostało wydane wskutek umyślnego wywołania choroby lub uszkodzenia cielesnego, może wojewódzka władza administracji ogólnej po uprzednim porozumieniu się z dowódcą okręgu

korpusu (terytorialnym dowódcą równorzędnym) unieważnić to orzeczenie.

(2) W razie unieważnienia orzeczenia poborowy obowiązany jest stawić się na wezwanie powiatowej władzy administracji ogólnej do ponownego przeglądu przed komisją rozpoznawczą; komisja ta wyda orzeczenie ustalające stosunek poborowego do służby wojskowej.

(3) Koszty ekspertyzy lekarskiej lub leczenia tych osób ponoszą one same, a w razie niemożności ich poniesienia stosuje się przepisy o kosztach leczenia w szpitalach powszechnych.

(4) Co do kosztów stawienia się poborowego przed komisję rozpoznawczą, należy stosować odpowiednio art. 56 ust. (3) zdanie drugie.

CZĘŚĆ IV.

Służba wojskowa.

Rozdział 1.

Zasadnicza służba wojskowa.

A. Przepisy wstępne.

Art. 58. (1) Obowiązek odbycia zasadniczej służby wojskowej ciąży na:

a) poborowych, którzy w okresie wieku poborowego otrzymali kategorię A;

b) osobach, które w okresie wieku poborowego z jakichkolwiek powodów nie stawiły się do poboru, jeżeli przy przeglądzie otrzymały kategorię A i nie ukończyły jeszcze 38 lat życia;

c) osobach, które w celu uchylenia się od obowiązku służby wojskowej wywołały u siebie rozmyślnie chorobę lub uszkodzenie cielesne, jeżeli zostały uznane za zdolne do jakiejkolwiek służby wojskowej (kategoria A, C, lub D) i nie ukończyły jeszcze 38 lat życia.

(2) Osoby, które zasadniczej służby wojskowej nie odbyły w wieku do ukończonych lat 38, zostają — zależnie od wieku i zdolności do służby — zaliczone do rezerwy, pospolitego ruszenia lub pomocniczej służby wojskowej, albo też całkowicie zwolnione od powszechnego obowiązku wojskowego.

Art. 59. (1) Do odbycia zasadniczej służby wojskowej mogą być powołani również ochotnicy na podstawie ochotniczego zgłoszenia się do służby wojskowej.

(2) Jako ochotnik może być przyjęty do wojska lub marynarki wojennej obywatel polski, który:

a) ukończył lat 17, a nie osiągnął jeszcze wieku poborowego,

b) jest zdolny do pełnienia zasadniczej służby wojskowej,

c) jest nienagannego prowadzenia się,

d) przedstawił pozwolenie ojca lub opiekuna na wstąpienie do wojska lub marynarki wojennej, jeżeli nie zachodzi przypadek upełnoletnienia w drodze sądowej.

Art. 60. (1) Zgłoszenia ochotników przyjmują komendy rejonów uzupełnień stosownie do przepisów wydanych w tej mierze przez Ministra Spraw Wojskowych. Przepisy te określają również stosunek tej służby do powszechnego obowiązku wojskowego z uwagi na odbyty okres służby ochotniczej.

(2) Do ochotników stosuje się przepisy odnoszące się do poborowych — jeżeli ustawa niniejsza lub przepis szczególny nie stanowi inaczej.

Art. 61. W razie mobilizacji i w czasie wojny warunki zaciągu ochotniczego określa Minister Spraw Wojskowych.

B. Odroczenie zasadniczej służby wojskowej.

Art. 62. (1) Prawo do odroczenia zasadniczej służby wojskowej służy:

a) jedynym żywicielom rodzin;

b) właścicielom odziedziczonych gospodarstw rolnych;

c) osobom odbywającym studia oraz osobom kształcącym się zawodowo.

(2) Odroczenia udzielone z przyczyn, wymienionych w ust. (1), tracą moc w czasie wojny lub z chwilą ogłoszenia mobilizacji, a osoby, korzystające z tych odroczeń, podlegają wcieleniu do szeregów na ogólnych zasadach, jeżeli Minister Spraw Wojskowych nie zarządzi inaczej.

(3) W razie mobilizacji i w czasie wojny odroczenia mogą być udzielane z powodów i na warunkach ustalonych przez Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 63. (1) Za jedynych żywicieli rodzin uważa się:

a) syna niezdolnych do pracy rodziców, syna niezdolnej do pracy wdowy lub wdowca i syna niezdolnej do pracy nieślubnej matki;

b) rodzonego lub przyrodniego brata osieroconego i do pracy niezdolnego ślubnego lub nieślubnego rodzeństwa;

c) wnuka niezdolnych do pracy dziadków, albo też dziadka lub babki w linii prostej, jeżeli osoby te nie posiadają zdolnych do pracy dzieci.

(2) Odroczenie może być udzielone tylko w tym przypadku, jeżeli utrzymanie osób wymienionych w ust. (1) jest zależne wyłącznie od pracy poborowego i jeżeli on obowiązek utrzymania istotnie spełnia.

Art. 64. (1) Za właścicieli odziedziczonych gospodarstw rolnych uważa się osoby, które odziedziczyły w linii zstępnej gospodarstwa rolne, dające dochód nie przekraczający trzykrotnej normy potrzebnej na wyżywienie jednej rodziny, jeżeli gospodarstwa te prowadzone są samodzielnie, jako jedyne źródło utrzymania.

(2) Wielkość gospodarstw lub dochód, wystarczający na wyżywienie jednej rodziny, ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych oraz Rolnictwa i Reform Rolnych.

Art. 65. (1) Odroczenia terminu odbycia zasadniczej służby wojskowej jedynym żywicielom rodzin oraz właścicielom odziedziczonych gospodarstw rolnych mogą być udzielane najpóźniej do 1 października tego roku kalendarzowego, w którym poborowy kończy 23 lata życia i tylko na przeciąg 1 roku, po upływie którego poborowy, jeżeli nie uzyska ponownego odroczenia, obowiązany jest odbyć zasadniczą służbę wojskową.

(2) Jeżeli korzystający z odroczenia posiada w chwili udzielenia mu odroczenia warunki do skróconej zasadniczej służby wojskowej, należy udzielić mu odroczenia najpóźniej do 1 lipca tego roku kalendarzowego, w którym kończy 23 lata życia.

Art. 66. Za odbywających studia i kształcących się zawodowo uważa się:

a) uczniów ostatniej klasy liceów ogólnokształcących, czteroletnich gimnazjów zawodowych, dwuletnich liceów zawodowych, oraz uczniów ostatniej klasy innych szkół krajowych (w w. m. Gdańsku) lub zagranicznych, uznanych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za równorzędne ze szkołami wyżej wymienionymi; uczniowie ci mogą korzystać z odroczenia do dnia 1 lipca tego roku kalendarzowego, w którym kończą 22 lata życia;

b) uczniów przedostatniej i ostatniej klasy liceów pedagogicznych oraz trzyletnich liceów zawodowych; uczniowie przedostatniej klasy tych szkół mogą korzystać z odroczenia do dnia 1 października tego roku kalendarzowego, w którym kończą 22 lata życia, a uczniowie ostatniej klasy do dnia 1 lipca tego roku kalendarzowego, w którym kończą 23 lata życia,

c) uczniów terminujących w rzemiośle u majstrów, uczniów terminujących w zakładach i przedsiębiorstwach handlowych lub przemysłowych, oraz uczniów szkół zawodowych, których ukończenie uprawnia do ubiegania się o tytuł mistrza lub czeladnika, tudzież uczestników rocznych i dłuższych kursów doszkalania kwalifikowanych robotników przemysłowych, jeżeli wykażą się poświadczeniem izby rzemieślniczej lub izby przemysłowo-handlowej, dyrekcji właściwej szkoły albo właściwej władzy przemysłowej; uczniowie ci i uczestnicy mogą korzystać z odroczenia do dnia 1 października tego roku kalendarzowego, w którym kończą 22 lata życia.

Art. 67. (1) Odroczenie zasadniczej służby wojskowej z tytułu odbywania studiów mogą uzyskać również:

a) studenci szkół akademickich, tudzież uczniowie (słuchacze) zwyczajni (rzeczywiści) innych szkół wyższych państwowych i prywatnych uznanych przez Państwo za równorzędne, oraz uczniowie (słuchacze) zwyczajni (rzeczywiści) szkół wyższych zagranicznych i na obszarze w. m. Gdańska uznanych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za równorzędne z krajowymi; uczniowie (słuchacze) tych szkół mogą korzystać z odroczenia najdalej do terminu wcielenia poborowych odbywających skróconą zasadniczą służbę wojskową w tym roku kalendarzowym, w którym kończą 23 lata życia. Uczniom (słuchaczom) tym można wyjątkowo przedłużyć odroczenie do terminu wcielenia poborowych (ochotników), odbywających skróconą zasadniczą służbę wojskową w tym roku kalendarzowym, w którym kończą 26 lat życia, jeżeli odroczenie to okazuje się korzystne dla potrzeb wojska lub marynarki wojennej. Warunki ubiegania się o przedłużenie odroczenia określa Minister Spraw Wojskowych;

b) poświęcający się studiom teologii wyznań chrześcijańskich dla uzyskania święceń duchownych oraz uczniowie zakładów rabinackich przez Państwo uznanych i nadzorowanych dla przygotowania się do stanu duchownego, lub w ciągu 2 lat po ukończeniu tych zakładów, w celu uzyskania stanowiska duchownego; uczniowie (słuchacze) tych zakładów mogą korzystać z odroczeń najdalej do terminu wcielenia poborowych, odbywających skróconą zasadniczą służbę wojskową w tym roku kalendarzowym, w którym kończą 26 lat życia.

(2) Z odroczenia mogą korzystać tylko te osoby wymienione w ust. (1), które rozpoczęły studia bez odbycia skróconej zasadniczej służby wojskowej z powodu otrzymania przy poborze (art. 41 ust. (2) zdanie pierwsze) orzeczenia o czasowej niezdolności do służby wojskowej lub też które w roku ukończenia szkoły (studiów) stopnia licealnego nie zostały wcielone do szeregów.

Art. 68. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych z innymi interesowanymi ministrami określi w drodze rozporządzenia szkoły (zakłady) krajowe (w w. m. Gdańsku) i zagraniczne, których uczniowie i słuchacze są uprawnieni do ubiegania się o odroczenie zasadniczej służby wojskowej.

Art. 69. Nie mają prawa do odroczenia zasadniczej służby wojskowej:

a) osoby, skazane prawomocnie na utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych;

b) osoby, skazane prawomocnie za przestępstwa z art. 45, 46 i 47 kodeksu karnego wojskowego, lub za jedno z przestępstw wymienionych w ustawie niniejszej;

c) osoby, które z własnej winy nie odbyły służby pracy przez czas przepisany.

Art. 70. (1) Odroczeń udziela się na prośbę osób, wymienionych w art. 62 ust. (1), tudzież osób, będących na utrzymaniu jedynego żywiciela rodziny.

(2) Prośby powinny być wnoszone najpóźniej do 14 dni po uznaniu poborowego za zdolnego do zasadniczej służby wojskowej, a jeżeli okoliczności, uzasadniające prawo do ubiegania się o odroczenie powstały później, prośba po-

winna być wniesiona najpóźniej do 6 tygodni od chwili powstania tych okoliczności.

(3) Nieusprawiedliwione zaniedbanie powyższych terminów pociąga za sobą utratę prawa do odroczenia.

(4) Poborowi, których prośby o odroczenie nie zostały prawomocnie rozstrzygnięte do terminu wcielenia, podlegają powołaniu do zasadniczej służby wojskowej na równi z innymi poborowymi i w tym samym terminie.

Art. 71. (1) O przyznaniu lub odmowie prawa do odroczenia zasadniczej służby wojskowej orzeka powiatowa władza administracji ogólnej, a co do osób zamieszkałych stale za granicą urząd konsularny R. P.

(2) Powiatowa władza administracji ogólnej przed wydaniem orzeczenia przeprowadza dochodzenie w celu sprawdzenia okoliczności, uzasadniających prawo do ubiegania się o odroczenie.

(3) Jeżeli chodzi o odroczenie z powodu utrzymywania rodziny, powiatowa władza administracji ogólnej zarządza zbadanie zdolności do pracy mężczyzn przez komisję poborową, a kobiet przez lekarza powiatowego. Badaniu zdolności do pracy nie podlegają jednak rodzice (dziadkowie), jeżeli ukończyli lat 60, matki i babki samotne, jeżeli ukończyły lat 45, chłopcy poniżej lat 16 oraz dziewczęta poniżej lat 18. Koszty stawienia się członków rodziny celem zbadania ich zdolności do pracy ponosi poborowy, względnie członkowie rodziny. W razie stwierdzonej niezamożności tych osób członkowie rodziny będą przedstawieni do zbadania ich zdolności do pracy przez gminę miejsca ich zamieszkania na jej koszt.

(4) Tryb postępowania urzędów konsularnych R. P. w sprawie odroczeń zasadniczej służby wojskowej określa rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych.

(5) Odwołanie od odmownego orzeczenia w sprawie odroczenia zasadniczej służby wojskowej nie ma skutku odraczającego.

C. Czas trwania zasadniczej służby wojskowej.

Art. 72. (1) Czas trwania zasadniczej służby wojskowej w czasie pokoju wynosi:

a) we wszystkich rodzajach wojska prócz kawalerii i artylerii konnej — 24 miesiące;

b) w kawalerii i artylerii konnej — 25 miesięcy;

c) w marynarce wojennej — 27 miesięcy.

(2) Na prośbę odbywającego zasadniczą służbę wojskową, Minister Spraw Wojskowych lub upoważniona przez niego władza wojskowa może przedłużyć czas jej trwania, nie dłużej jednak jak o 12 miesięcy.

(3) W razie mobilizacji i w czasie wojny odbywający zasadniczą służbę wojskową pełnią tę służbę do czasu demobilizacji ich roczników.

Art. 73. (1) Ochotnicy odbywają zasadniczą służbę wojskową przez okres czasu ustalony dla danego rodzaju wojska lub marynarki wojennej — a w razie mobilizacji i w czasie wojny do czasu demobilizacji ich rocznika.

(2) W razie przeprowadzenia demobilizacji przed ukończeniem przez ochotnika zasadniczej służby wojskowej, ochotnik ma odsłużyć czas brakujący do tego okresu, jeżeli Minister Spraw Wojskowych na prośbę lub z urzędu nie zarządzi inaczej.

Art. 74. Celem zapewnienia wyszkolenia wojskowego w ramach kontyngentu wszystkim poborowym i ochotnikom, którzy otrzymali kategorię A, Minister Spraw Wojskowych może skrócić czas trwania zasadniczej służby wojskowej lub też udzielić urlopu pewnej części podoficerów i szeregowców, ażeby w ich miejsce powołać poborowych i ochotników, podlegających wcieleniu do szeregów.

Art. 75. (1) Poborowi, którzy w okresie wieku poborowego otrzymali kategorię A i nie zostali powołani do zasadniczej służby wojskowej w ramach kontyngentu i czasu trwania zasadniczej służby wojskowej, zostają zaliczeni do ponadkontyngentowych.

(2) Powołanie ponadkontyngentowych do zasadniczej służby wojskowej może nastąpić do końca tego roku kalendarzowego, w którym kończą 24 lata życia.

(3) Czas odbywania przez ponadkontyngentowych zasadniczej służby wojskowej ustala każdorazowo Minister Spraw Wojskowych.

(4) W razie niepowołania ponadkontyngentowych do zasadniczej służby wojskowej w czasie do ukończenia przez nich 24 lat życia — ponadkontyngentowi zostają zaliczeni do rezerwy.

Art. 76. (1) Poborowy, mający warunki do odroczenia zasadniczej służby wojskowej jako jedyny żywiciel rodziny lub właściciel odziedziczonego gospodarstwa rolnego w tym roku kalendarzowym, w którym kończy 23 lata życia, odbywa zasadniczą służbę wojskową przez czas 5 miesięcy.

(2) Przepis ust. (1) dotyczy również tych osób, które stają do poboru po raz pierwszy po wyjściu z wieku poborowego, jeżeli opóźnione stawiennictwo jest usprawiedliwione i warunki uzasadniające prawo do odroczenia istnieją w chwili stawienia się do poboru.

Art. 77. (1) Poborowi i ochotnicy uznani za zdolnych do zasadniczej służby wojskowej, którzy ukończyli jedną ze szkół wymienionych w art. 78, odbywają skróconą zasadniczą służbę wojskową.

(2) Czas trwania skróconej zasadniczej służby wojskowej ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych; czas trwania tej służby nie może być dłuższy niż 15 miesięcy.

Art. 78. Skróconą zasadniczą służbę wojskową odbywają poborowi i ochotnicy, którzy przed wcieleniem do czynnej służby wojskowej ukończyli:

a) liceum ogólnokształcące albo liceum pedagogiczne państwowe lub niepaństwowe z uprawnieniami szkół państwowych;

b) liceum zawodowe państwowe albo niepaństwowe z uprawnieniami szkół państwowych;

c) inną szkołę krajową (w w. m. Gdańsku) lub zagraniczną, uznaną przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za równorzędną z jedną ze szkół wymienionych w pkt a) lub b).

Art. 79. (1) Poborowi i ochotnicy wymienieni w art. 78 obowiązani są odbyć służbę pracy w terminach i organizacjach określonych przez Ministra Spraw Wojskowych, oraz przez czas określony w rozporządzeniu wykonawczym.

(2) Służbę pracy pełni się w sposób oraz na warunkach określonych w przepisach dotyczących służby pracy w organizacjach, w których ta służba ma być pełniona.

(3) Koszty przejazdu osób, powołanych do służby pracy oraz zwolnionych z tej służby, ponosi Skarb Państwa, według zasad, określonych w rozporządzeniu wykonawczym.

(4) W razie niestawienia się do służby pracy bez usprawiedliwionych powodów w terminie oznaczonym w powołaniu, powiatowa władza administracji ogólnej może zarządzić przymusowe doprowadzenie wezwanego. Koszty przymusowego doprowadzenia ponosi powołany do służby pracy; w razie nieściągalności tych kosztów pokrywa je gmina miejsca zamieszkania, a w razie niemożności ustalenia miejsca zamieszkania— Skarb Państwa z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Art. 80. (1) Do skróconej zasadniczej służby wojskowej Minister Spraw Wojskowych może powołać poborowych i ochotników, którzy przed wcieleniem do czynnej służby wojskowej:

a) ukończyli gimnazjum ogólnokształcące albo gimnazjum zawodowe państwowe lub niepaństwowe z uprawnieniami szkół państwowych;

b) ukończyli odpowiednią ilość klas innych szkół, którą Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego uzna za równorzędną z ukończeniem gimnazjum ogólnokształcącego lub gimnazjum zawodowego;

jeżeli odbyli przysposobienie wojskowe oraz wykazali się służbą pracy w organizacjach określonych przez Ministra Spraw Wojskowych.

(2) Rozporządzenie wykonawcze określi zakres przysposobienia wojskowego oraz czas służby pracy, jaki mają odbyć ubiegający się o prawo do skróconej zasadniczej służby wojskowej.

Art. 81. Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i innymi interesowanymi ministrami określi w drodze rozporządzenia te szkoły, których ukończenie uprawnia do odbywania skróconej zasadniczej służby wojskowej.

Art. 82. (1) Nie mają prawa do odbywania skróconej zasadniczej służby wojskowej:

a) osoby, skazane prawomocnie na utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych;

b) osoby, skazane prawomocnie za przestępstwo przeciwko mieniu, nierząd, przestępstwo z chęci zysku, przestępstwo z art. 45, 46 lub 47 kodeksu karnego wojskowego, lub za jedno z przestępstw wymienionych w ustawie niniejszej;

c) osoby, które z własnej winy nie odbyły służby pracy przez czas przepisany.

(2) Osoby wymienione w ust. (1) odbywają zasadniczą służbę wojskową na ogólnych zasadach przez czas oznaczony w art. 72.

Art. 83. (1) O prawie do pełnienia skróconej zasadniczej służby wojskowej orzekają komendanci rejonów uzupełnień.

(2) Poborowi i ochotnicy, mający prawo do odbywania skróconej zasadniczej służby wojskowej powinni przedstawić w dniu poboru świadectwo szkolne uzasadniające to prawo przedstawicielowi wojska i marynarki wojennej wchodzącemu w skład komisji poborowej lub też po poborze komendzie rejonu uzupełnień w ciągu 14 dni od dnia otrzymania świadectwa szkolnego. Zamiast świadectwa szkolnego można przedstawić odpowiednie zaświadczenie dyrekcji szkoły.

(3) Przedstawienie świadectwa szkolnego (zaświadczenia) po terminie określonym w ust. (2) powoduje utratę prawa do odbywania skróconej zasadniczej służby wojskowej.

Rozdział 2.

Służba wojskowa w rezerwie.

Art. 84. Do odbycia służby wojskowej w rezerwie są obowiązani:

a) żołnierze, którzy odbyli zasadniczą służbę wojskową i zostali zaliczeni do rezerwy;

b) żołnierze zaliczeni z mocy szczególnego przepisu do rezerwy.

Art. 85. Obowiązek służby wojskowej w rezerwie trwa:

a) dla podoficerów i szeregowców rezerwy do końca tego roku kalendarzowego, w którym podoficer lub szeregowiec rezerwy kończy 40 lat życia,

b) dla oficerów rezerwy — do końca tego roku kalendarzowego, w którym oficer rezerwy kończy 50 lat życia.

Art. 86. (1) Służba wojskowa w rezerwie polega:

a) na obowiązku odbycia przeszkolenia wojskowego;

b) na obowiązku odbywania ćwiczeń wojskowych.

(2) W razie mobilizacji i w czasie wojny oraz w przypadkach, gdy tego wymaga interes obrony Państwa stwierdzony uchwałą Rady Ministrów, służba wojskowa w rezerwie polega na obowiązku odbywania czynnej służby wojskowej.

Art. 87. (1) Do odbycia przeszkolenia wojskowego mogą być powołani ci szeregowcy rezerwy, którzy zostali zaliczeni do rezerwy bez odbycia zasadniczej służby wojskowej, jeżeli nie przekroczyli jeszcze 38 lat życia.

(2) Czas trwania przeszkolenia wojskowego określa rozkazem Minister Spraw Wojskowych jednak na czas nie dłuższy niż 5 miesięcy.

Art. 88. Żołnierze rezerwy są obowiązani do odbycia ćwiczeń wojskowych zwyczajnych, doraźnych i okresowych, których łączny czas trwania przez czas służby w rezerwie nie może przekraczać:

dla szeregowców rezerwy — 24 tygodni,

dla podoficerów rezerwy — 30 tygodni,

dla oficerów rezerwy — 48 tygodni.

Art. 89. (1) Czas trwania jednego ćwiczenia zwyczajnego wynosi:

dla szeregowców i podoficerów rezerwy — 6 tygodni.

dla oficerów rezerwy — 8 tygodni.

(2) Oficerowie rezerwy, przeniesieni do rezerwy z korpusu oficerów służby stałej, odbywają ćwiczenia wojskowe na warunkach i przez czas, określony zarządzeniem Ministra Spraw Wojskowych.

(3) Podchorążowie rezerwy, którzy zostali zakwalifikowani do mianowania na podporuczników rezerwy, obowiązani są do odbycia ćwiczeń wojskowych przez czas, określony w ust. (1) dla oficerów rezerwy.

(4) Na zwyczajne ćwiczenia wojskowe żołnierze rezerwy będą powoływani w zasadzie nie częściej jak raz w roku.

(5) Minister Spraw Wojskowych może skrócić okresy zwyczajnych ćwiczeń wojskowych lub też zwolnić od nich pewne kategorie żołnierzy rezerwy.

Art. 90. Niezależnie od zwyczajnych ćwiczeń wojskowych żołnierze rezerwy mogą być powołani do odbywania:

a) doraźnych ćwiczeń wojskowych, których czas trwania nie może przekraczać jednorazowo 3 dni;

b) okresowych ćwiczeń wojskowych, których czas trwania w ciągu jednego roku nie może przekraczać 3 tygodni.

Art. 91. (1) W przypadkach gdy tego wymaga interes wojska lub marynarki wojennej, Minister Spraw Wojskowych może na podstawie uchwały Rady Ministrów powołać żołnierzy rezerwy lub pewne ich kategorie na dodatkowe ćwiczenia wojskowe; czas trwania dodatkowych ćwiczeń wojskowych ustala każdorazowo uchwała Rady Ministrów.

(2) Oficerowie rezerwy zamiast powołania na dodatkowe ćwiczenia wojskowe mogą być powołani na kursy wojskowe.

Art. 92. (1) Z chwilą ogłoszenia mobilizacji oraz w czasie wojny Minister Spraw Wojskowych może powołać żołnierzy rezerwy do czynnej służby wojskowej.

(2) Jeżeli tego wymaga interes obrony Państwa, Rada Ministrów może na wniosek Ministra Spraw Wojskowych, także w czasie pokojowym, zarządzić powołanie żołnierzy rezerwy lub pewnych ich kategoryj do czynnej służby wojskowej.

(3) Żołnierze rezerwy powołani do czynnej służby wojskowej w myśl ust. (1) pełnią tę służbę do czasu demobilizacji ich roczników, a powołani w myśl ust. (2) — do czasu zniesienia tego obowiązku uchwałą Rady Ministrów, powziętą na wniosek Ministra Spraw Wojskowych.

Rozdział 3.

Służba wojskowa w pospolitym ruszeniu.

Art. 93. Do odbycia służby wojskowej w pospolitym ruszeniu są obowiązani:

a) poborowi, którzy przy poborze uznani zostali za zdolnych do służby w pospolitym ruszeniu;

b) żołnierze rezerwy po osiągnięciu wieku określonego w art. 85;

c) żołnierze zaliczeni z mocy szczególnego przepisu do pospolitego ruszenia.

Art. 94. Obowiązek służby wojskowej w pospolitym ruszeniu trwa:

a) dla podoficerów i szeregowców pospolitego ruszenia — do końca tego roku kalendarzowego, w którym podoficer lub szeregowiec pospolitego ruszenia kończy 50 lat życia;

b) dla oficerów pospolitego ruszenia — do końca tego roku kalendarzowego, w którym oficer pospolitego ruszenia kończy 60 lat życia.

Art. 95. (1) Służba wojskowa w pospolitym ruszeniu polega:

a) na obowiązku odbycia przeszkolenia wojskowego;

b) na obowiązku odbywania ćwiczeń wojskowych.

(2) W razie mobilizacji i w czasie wojny, oraz w przypadkach gdy tego wymaga interes obrony Państwa, stwierdzony uchwałą Rady Ministrów, służba wojskowa w pospolitym ruszeniu polega na obowiązku odbywania czynnej służby wojskowej.

Art. 96. (1) Do odbycia przeszkolenia wojskowego mogą być powołani ci szeregowcy pospolitego ruszenia, którzy zostali zaliczeni do po-

spolitego ruszenia bez odbycia zasadniczej służby wojskowej, jeżeli nie przekroczyli jeszcze 38 lat życia.

(2) Czas trwania przeszkolenia wojskowego określa rozkazem Minister Spraw Wojskowych, jednak na czas nie dłuższy niż 5 miesięcy.

Art. 97. (1) Żołnierze pospolitego ruszenia są obowiązani do odbycia ćwiczeń wojskowych zwyczajnych, doraźnych i okresowych, których łączny czas trwania przez czas służby w pospolitym ruszeniu nie może przekraczać 20 tygodni.

(2) Obowiązkowi odbycia ćwiczeń w pospolitym ruszeniu nie podlegają ci żołnierze pospolitego ruszenia, którzy w czasie pełnienia służby w rezerwie odbyli ćwiczenia wojskowe przez czas określony w art. 88.

(3) Łączny czas ćwiczeń w rezerwie i pospolitym ruszeniu nie może przekraczać czasu ćwiczeń określonego w art. 88.

Art. 98. Żołnierze pospolitego ruszenia obowiązani są do odbycia zwyczajnych ćwiczeń wojskowych, których łączny czas trwania nie może przekraczać 4 tygodni.

Art. 99. Niezależnie od zwyczajnych ćwiczeń wojskowych żołnierze pospolitego ruszenia mogą być powołani do odbywania:

a) doraźnych ćwiczeń wojskowych, których czas trwania nie może przekraczać jednorazowo 3 dni;

b) okresowych ćwiczeń wojskowych, których czas trwania w ciągu jednego roku nie może przekraczać 3 tygodni.

Art. 100. (1) Z chwilą ogłoszenia mobilizacji oraz w czasie wojny Minister Spraw Wojskowych może powołać żołnierzy pospolitego ruszenia do czynnej służby wojskowej.

(2) Jeżeli tego wymaga interes obrony Państwa, Rada Ministrów może na wniosek Ministra Spraw Wojskowych także w czasie pokojowym zarządzić powołanie żołnierzy pospolitego ruszenia lub pewnych ich kategoryj do czynnej służby wojskowej.

(3) Żołnierze pospolitego ruszenia powołani do czynnej służby wojskowej w myśl ust. (1), pełnią tę służbę do czasu demobilizacji ich roczników — a powołani w myśl ust. (2) do czasu zniesienia tego obowiązku uchwałą Rady Ministrów, powziętą na wniosek Ministra Spraw Wojskowych.

Rozdział 4.

Pomocnicza służba wojskowa.

Art. 101. (1) Pomocniczą służbę wojskową pełni się w razie mobilizacji i w czasie wojny.

(2) Rada Ministrów może wprowadzić obowiązek pełnienia pomocniczej służby wojskowej również w czasie pokojowym, gdy tego wymaga interes obrony Państwa stwierdzony uchwałą Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wojskowych.

(3) Obowiązek pomocniczej służby wojskowej trwa przez czas wojny lub pozostawania wojska i marynarki wojennej, albo też ich części w stanie zmobilizowanym. W przypadku, wymienionym w ust. (2) obowiązek pomocniczej służby wojskowej trwa do czasu jego zniesienia uchwałą Rady Ministrów powziętą na wniosek Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 102. (1) Obowiązkowi pomocniczej służby wojskowej podlegają:

a) zaliczeni do pomocniczej służby wojskowej mężczyzni z dniem 1 stycznia tego roku kalendarzowego, w którym kończą 18 lat życia, do ukończonych lat 60;

b) podoficerowie i szeregowcy pospolitego ruszenia po ukończeniu 50 lat życia, do ukończenia 60 lat życia;

c) żołnierze, którzy z mocy szczególnego przepisu zostali zaliczeni do pomocniczej służby wojskowej — do ukończonych lat 60.

(2) Obowiązkowi pomocniczej służby wojskowej podlegają również kobiety w wieku od ukończonych lat 19 do ukończonych lat 45 w razie ochotniczego zgłoszenia się do tej służby. Warunki ochotniczego zaciągu i sposób jego przeprowadzenia ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 103. (1) Mężczyźni podlegający obowiązkowi odbycia pomocniczej służby wojskowej, mogą być w czasie pokoju powołani do odbycia przeszkolenia wojskowego w celu przysposobienia ich do pomocniczej służby wojskowej.

(2) Kobiety w wieku od ukończonych lat 19 do ukończonych lat 45 mogą być w czasie pokoju powołane również na podstawie ochotniczego zgłoszenia się do odbycia przeszkolenia wojskowego w celu przysposobienia do pomocniczej służby wojskowej.

(3) Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wojskowych może w czasie pokoju nałożyć obowiązek przeszkolenia wojskowego do pomocniczej służby wojskowej na kobiety w wieku do ukończonych lat 45, które uzyskały dowód ukończenia:

a) gimnazjum ogólnokształcącego albo gimnazjum zawodowego państwowego lub niepaństwowego z uprawnieniami szkół państwowych, lub

b) szkoły (studiów) stopnia licealnego

(4) Minister Spraw Wojskowych określa sposób przeszkolenia oraz czas jego trwania, warunki ochotniczego zgłaszania się kobiet, sposób przeprowadzania zaciągu i zakres przymusowego przeszkolenia kobiet.

Art. 104. (1) Kobiety, które ukończyły przeszkolenie wojskowe, podlegają obowiązkowi odbycia pomocniczej służby wojskowej w warun-

kach art. 101, na równi z mężczyznami podlegającymi temu obowiązkowi.

(2) Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych określi przypadki, w których kobiety obowiązane do odbycia pomocniczej służby wojskowej będą od tego obowiązku zwolnione.

Art. 105. (1) Pomocnicza służba wojskowa polega na pełnieniu służby obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej, wartowniczej, łączności, technicznej, przeciwpożarowej, wojskowej służby zdrowia, transportowej, biurowej oraz innej, potrzebnej dla celów obrony Państwa.

(2) Księża katoliccy, którzy posiadają święcenia kapłańskie, duchowni innych przez Państwo uznanych wyznań chrześcijańskich, którzy otrzymali wyższe święcenia, zakonnicy, którzy złożyli uroczyste śluby zakonne, zatwierdzeni przez władzę państwową, rabini i podrabini oraz duchowni innych uznanych przez Państwo wyznań niechrześcijańskich — pełnią w razie powołania ich do pomocniczej służby wojskowej czynności duszpasterskie.

(3) Duchowni katoliccy, nie posiadający święceń kapłańskich i uczniowie seminariów katolickich, oraz nowicjusze zakonów, klasztorów i zgromadzeń katolickich oraz prawosławnych będą w razie powołania ich do pomocniczej służby wojskowej użyci do wojskowej służby zdrowia.

Art. 106. W razie mobilizacji i w czasie wojny może Minister Spraw Wojskowych zarządzić przedstawienie mężczyzn obowiązanych do odbycia pomocniczej służby wojskowej przed komisję poborową, celem ponownego zbadania ich zdolności do służby wojskowej.

Rozdział 5.

Uzupełniająca służba wojskowa.

Art. 107. (1) Osoby, na których ciąży powszechny obowiązek wojskowy, obowiązane są do odbycia uzupełniającej służby wojskowej.

(2) Uzupełniająca służba wojskowa polega na obowiązku odbywania ćwiczeń przygotowawczych oraz ćwiczeń doskonalących.

Art. 108. (1) Ćwiczenia przygotowawcze odbywają ci, którzy nie odbyli jeszcze zasadniczej służby wojskowej lub przeszkolenia wojskowego; ćwiczenia te mają na celu przysposobienie tych osób do odbywania służby wojskowej.

(2) Ćwiczenia doskonalące odbywają ci, którzy odbyli już zasadniczą służbę wojskową lub przeszkolenie wojskowe; ćwiczenia te mają na celu utrzymanie sprawności fizycznej oraz sprawności w dziedzinie wyszkolenia i dowodzenia, nabytej w czasie służby wojskowej.

Art. 109. Minister Spraw Wojskowych lub upoważniona przez niego władza może zwalniać na prośbę lub z urzędu od obowiązku odbycia uzupełniającej służby wojskowej; zwolnienie może być całkowite lub częściowe.

Art. 110. (1) Czas trwania uzupełniającej służby wojskowej określa Minister Spraw Wojskowych.

(2) Czas i termin odbywania ćwiczeń ma być tak określony, by podlegający obowiązkowi odbywania tych ćwiczeń przez fakt ich odbywania byli jak najmniej narażeni na trudności w wykonywaniu zawodu lub odbywania studiów.

Art. 111. (1) Podlegający obowiązkowi odbywania ćwiczeń przygotowawczych i doskonalących obowiązani są zgłosić się do władzy właściwej w terminie oraz w sposób określony przez Ministra Spraw Wojskowych (rejestracja), celem wciągnięcia ich do list osób obowiązanych do odbycia uzupełniającej służby wojskowej.

(2) Minister Spraw Wojskowych określi władze właściwe do przyjmowania zgłoszeń oraz tryb postępowania w tych sprawach.

Art. 112. Podlegający obowiązkowi odbywania ćwiczeń przygotowawczych i doskonalących otrzymują w okresach czasu ustalonych przez Ministra Spraw Wojskowych zaświadczenia, stwierdzające dopełnienie obowiązku odbycia tych ćwiczeń przez czas określony.

Rozdział 6.

Przepisy wspólne dla służby wojskowej.

Art. 113. Służba wojskowa jest służbą zaszczytną, pełnioną dla Narodu i Państwa i zarazem wypełnieniem podstawowego obowiązku obywatelskiego.

Art. 114. (1) Obywatel polski, podlegający obowiązkowi wojskowemu z mocy ustawy niniejszej lub przepisu szczególnego, może być na wniosek Ministra Spraw Wojskowych lub upoważnionej przez niego władzy wojskowej, pozbawiony obywatelstwa polskiego, jeżeli:

a) wbrew swemu obowiązkowi wojskowemu opuścił swą jednostkę lub swe stanowisko służbowe i przebywa za granicami Państwa Polskiego lub na obszarze zajętym przez nieprzyjaciela;

b) w celu uchylenia się od swego obowiązku wojskowego nie czyni zadość powołaniu lub publicznemu wezwaniu do służby, lecz udaje się za granice Państwa Polskiego lub na obszar zajęty przez nieprzyjaciela i tam przebywa;

c) przebywa stale za granicami Państwa Polskiego i w celu uchylenia się od swego obowiązku wojskowego nie zgłosił się w terminie wyznaczonym przez władzę w urzędzie konsularnym R. P. lub u właściwej władzy wojskowej w kraju;

d) przebywa za granicami Państwa Polskiego i werbuje do obcego wojska lub obcej organizacji wojskowej obywateli polskich przebywających w kraju lub za granicą.

(2) Władze właściwe do wydawania decyzji o pozbawieniu obywatelstwa polskiego oraz tryb postępowania w tych sprawach określi rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w po-

rozumieniu z Ministrami Spraw Zagranicznych i Spraw Wojskowych.

Art. 115. (1) Obywatel polski, podlegający obowiązkowi wojskowemu z mocy ustawy niniejszej lub przepisu szczególnego, traci obywatelstwo polskie, jeżeli przyjmuje obowiązki w wojsku obcym lub obcej organizacji wojskowej bez zgody polskiej władzy.

(2) Obywatel polski zamierzający przyjąć obowiązki w wojsku obcym lub obcej organizacji wojskowej musi na to uzyskać uprzednio zgodę wojewódzkiej władzy administracji ogólnej w porozumieniu z dowódcą okręgu korpusu (terytorialnym dowódcą równorzędnym).

(3) Władze właściwe do wydawania decyzji o utracie obywatelstwa polskiego oraz tryb postępowania w tych sprawach określi rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami Spraw Zagranicznych i Spraw Wojskowych.

Art. 116. Czynną służbę wojskową pełni się w jednostkach organizacyjnych Sił Zbrojnych, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej.

Art. 117 (1) Przeznaczenie do rodzaju wojska lub marynarki wojennej następuje stosownie do zdolności fizycznych i umysłowych obowiązanego do służby wojskowej oraz stosownie do potrzeb Sił Zbrojnych, według zasad określanych przez Ministra Spraw Wojskowych.

(2) Ochotnikom przysługuje prawo wyboru rodzaju wojska lub marynarki wojennej na warunkach określanych przez Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 118. (1) Żołnierze pełniący czynną służbę wojskową, tudzież osoby stanu urlopowanych, których zdolność do służby wojskowej uległa zmianie wskutek choroby lub kalectwa, mogą otrzymać inną niż dotychczasowa kategorię zdolności do służby wojskowej.

(2) Zmiana kategorii zdolności do służby wojskowej może nastąpić na prośbę lub z urzędu.

(3) Władze właściwe do wydawania orzeczeń o zmianie kategorii zdolności do służby wojskowej oraz tryb postępowania w tych sprawach określa rozporządzenie wykonawcze.

Art. 119. Minister Spraw Wojskowych określa rozkazem termin wcielenia do czynnej służby wojskowej, oraz kategorie poborowych podlegających wcieleniu.

Art. 120. (1) Czynną służbę wojskową pełni się na podstawie powołania do służby.

(2) W powołaniu należy oznaczyć sposób, czas i miejsce stawienia się wezwanego oraz wskazać na rygory prawne w razie niedopełnienia obowiązku stawienia się do służby.

Art. 121. (1) Nie podlegają powołaniu do czynnej służby wojskowej w czasie pokoju i w czasie wojny:

a) prezes Rady Ministrów, pierwszy prezes Sądu Najwyższego, prezes Najwyższej Izby Kontroli, ministrowie (kierownicy ministerstw), prezes Najwyższego Trybunału Administracyjnego, podsekretarze stanu, szefowie władz naczelnych i centralnych oraz wojewodowie (komisarz Rządu na m. st. Warszawę) — przez czas piastowania urzędu;

b) senatorowie i posłowie — przez czas piastowania mandatu.

(2) W razie mobilizacji i w czasie wojny, tudzież w przypadkach, gdy tego wymaga interes obrony Państwa stwierdzony uchwałą Rady Ministrów — Minister Spraw Wojskowych może na wniosek właściwej władzy naczelnej zwolnić od powołania do czynnej służby wojskowej czasowo lub na czas trwania mobilizacji, wojny, albo stanu zagrożenia Państwa osoby, które ze względów publicznych są niezbędnie potrzebne na zajmowanych stanowiskach.

Art. 122. (1) Powołanie do zasadniczej służby wojskowej tudzież do przeszkolenia wojskowego, następuje za pomocą imiennych kart powołania. Karty powołania przesyłają komendanci rejonów uzupełnień co najmniej na 14 dni przed terminem stawienia się powołanych w jednostkach organizacyjnych Sił Zbrojnych zarządom gmin celem doręczenia ich powołanym.

(2) Powołanie osób wymienionych w art. 41 ust. (2) zdanie pierwsze do skróconej zasadniczej służby wojskowej następuje w terminie oraz przez władze określone w rozporządzeniu wykonawczym.

(3) Powołanie obowiązanych do odbycia służby wojskowej innej niż wymienionej w ust. (1) i (2) następuje przez władze wojskowe określone przez Ministra Spraw Wojskowych; Minister Spraw Wojskowych określa również sposób i termin powołania.

(4) Tryb postępowania z kartami powołania zgubionymi, zniszczonymi, nie doręczonymi lub nie przyjętymi, określa rozporządzenie wykonawcze.

Art. 123. (1) W razie mobilizacji i w czasie wojny powołanie do czynnej służby wojskowej następuje w sposób określony rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych.

(2) Żołnierze rezerwy oraz pospolitego ruszenia mogą otrzymać już w czasie pokoju dokumenty wojskowe wzywające ich do czynnej służby wojskowej na wypadek mobilizacji (karty mobilizacyjne).

3) Karta mobilizacyjna jest dla żołnierza rozkazem wojskowym, który ma być wykonany w sposób, terminie i miejscu określonym w karcie.

(4) Minister Spraw Wojskowych określa wzory kart mobilizacyjnych, sposób ich doręczania oraz tryb postępowania w przypadku zgubienia, zniszczenia, niedoręczenia lub nieprzyjęcia karty.

Art. 124. (1) Powołani do odbycia czynnej służby wojskowej są obowiązani stawić się w sposób, terminie i miejscu oznaczonym w powołaniu.

(2) Zarządy gmin obowiązane są roztoczyć należytą i skuteczną kontrolę nad terminowym wyjazdem powołanych do czynnej służby wojskowej.

Art. 125. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych określa:

a) warunki oraz władze właściwe do odroczenia terminu odbywania przeszkolenia wojskowego lub ćwiczeń wojskowych;

b) tryb postępowania w przypadkach, gdy powołany nie uczynił zadość obowiązkowi stawienia się do służby stosownie do powołania (choroba, pobyt za granicą, uchylenie się rozmyślne i t. p.).

Art. 126. Sposób odbywania czynnej służby wojskowej określają zarządzenia i rozkazy Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 127. Okres czynnej służby wojskowej liczy się dla wcielonych w terminie ustalonym przez Ministra Spraw Wojskowych od pierwszego dnia tego okresu, w ciągu którego ma nastąpić wcielenie, a dla wcielonych po tym okresie — od dnia wcielenia.

Art. 128. (1) Czynną służbę wojskową pełni się w jednym nieprzerwanym ciągu.

(2) Minister Spraw Wojskowych może ze względów wyszkoleniowych zarządzić przerwy w odbywaniu czynnej służby wojskowej.

Art. 129. (1) Ulgi w wykonywaniu obowiązku służby wojskowej będą stosowane względem tych osób, obowiązanych do odbycia służby wojskowej, które wykażą się czynnym udziałem w pracy przysposobienia wojskowego.

(2) Zakres tych ulg określa rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 130. Obywatelom polskim, którzy przed uzyskaniem obywatelstwa polskiego pełnili służbę wojskową w innym państwie, może Minister Spraw Wojskowych uznać tę służbę za równorzędną z zasadniczą służbą wojskową.

Art. 131. (1) Zwolnienie z czynnej służby wojskowej następuje po upływie okresu czasu przewidzianego jako czas trwania tej służby.

(2) Zwolnienia dokonywają indywidualnie przełożeni dowódcy na zasadach i w sposób określony przez Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 132. Koszty przejazdu na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej osób powołanych do czynnej służby wojskowej oraz zwolnionych z tej służby ponosi Skarb Państwa, według zasad określonych w rozporządzeniu wykonawczym.

Art. 133. (1) Wojskowym dokumentem osobistym, stwierdzającym stosunek do powszechnego obowiązku wojskowego, jest dla oficerów książeczka stanu służby oficerskiej, a dla podoficerów i szeregowców książeczka wojskowa lub zaświadczenie wojskowe.

(2) Minister Spraw Wojskowych określa:

a) wzory wymienionych w ust. (1) wojskowych dokumentów osobistych, sposób ich wystawiania i doręczania;

b) tryb postępowania w przypadkach zagubienia, zniszczenia, niedoręczenia lub nieprzyjęcia powyższych dokumentów.

Art. 134. (1) Umowa o pracę nie może być przez pracodawcę wypowiedziana ani rozwiązana z powodu powołania do odbycia zasadniczej służby wojskowej, jako też w okresie między powołaniem a odbyciem tej służby — jeżeli stosunek najmu pracy w chwili powołania trwał nieprzerwanie co najmniej 6 miesięcy.

(2) Umowa o pracę nie może być również przez pracodawcę wypowiedziana ani rozwiązana z powodu powołania na przeszkolenie wojskowe lub na ćwiczenia wojskowe, jako też z powodu powołania żołnierzy rezerwy lub pospolitego ruszenia do czynnej służby wojskowej ze względu na bezpieczeństwo Państwa, jak wreszcie w okresie pomiędzy powołaniem, a odbyciem tej służby.

(3) Umowy sprzeczne z powyższymi przepisami oraz umowy przewidujące wyraźnie lub pośrednio rozwiązanie umowy o pracę w związku z powołaniem do służby wojskowej lub odbywaniem tej służby są z mocy samego prawa nieważne.

Art. 135. Przepisu art. 134 nie stosuje się, jeżeli:

a) umowa o pracę ulega—w okresie między powołaniem a odbyciem służby wojskowej — rozwiązaniu wskutek upływu terminu, na który została zawarta, lub wskutek ukończenia pracy, dla której wykonania ją zawarto;

b) zakład pracy lub oddział zakładu pracy, do którego pracownik po odbyciu służby wojskowej powraca, już nie istnieje;

c) zakład pracy lub oddział zakładu pracy, do którego pracownik po odbyciu służby wojskowej powraca, zmienił całkowicie technikę produkcji, przez co te rodzaje pracy, do których dany pracownik był używany, nie są już wykonywane;

d) umowę o pracę można rozwiązać z winy pracownika;

e) pracownik bez ważnych powodów nie stawił się do pracy przed upływem 2 tygodni od chwili zwolnienia go ze służby wojskowej;

f) pracownik w czasie służby wojskowej był sądownie karany za przestępstwo z chęci zysku, albo na karę ponad 3 miesiące pozbawienia wolności.

Art. 136. Obowiązujące przepisy określają czy i o ile osobom, pozostającym w stosunku najmu pracy, powołanym do służby wojskowej, służy w czasie tej służby prawo do wynagrodzenia.

CZĘŚĆ V.

Obowiązek meldunkowy.

Art. 137. Obowiązek meldunkowy obejmuje:

a) obowiązek zawiadamiania o zmianie miejsca zamieszkania;

b) obowiązek zgłaszania się na wezwanie władzy w sprawach wojskowych;

c) obowiązek stawiania się na zebrania kontrolne.

Art. 138. (1) Obowiązkowi zawiadamiania o zmianie miejsca zamieszkania podlegają:

a) osoby płci męskiej od 1 września tego roku, w którym kończą 17 lat życia, aż do chwili stawienia się do poboru;

b) poborowi (ochotnicy) od chwili ogłoszenia im orzeczenia, uznającego ich za zdolnych lub czasowo niezdolnych do służby wojskowej, do chwili wcielenia ich do szeregów;

c) żołnierze rezerwy, pospolitego ruszenia lub pomocniczej służby wojskowej;

d) podoficerowie i szeregowcy urlopowani w myśl art. 74;

e) podoficerowie i szeregowcy urlopowani na ściśle określony termin wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej;

f) oficerowie stanu spoczynku bez względu na wiek — oraz podoficerowie i szeregowcy stanu spoczynku do 60 roku życia.

(2) Obowiązkowi zawiadamiania o zmianie miejsca zamieszkania podlegają również kobiety, które odbyły przeszkolenie wojskowe (art. 103 ust. (2) i (3)). Minister Spraw Wojskowych określi drogą rozporządzenia warunki i sposób wykonania tego obowiązku, oraz termin wejścia jego w życie.

Art. 139. (1) Osoby wymienione w art. 138 ust. (1) powinny zawiadamiać o każdorazowej zmianie miejsca zamieszkania właściwe urzędy meldunkowe w terminie oraz w sposób, który określi rozporządzenie wykonawcze.

(2) Osoby, zamieszkałe stale za granicą, zawiadamiają o każdej zmianie miejsca zamieszkania w terminie oraz w sposób określony rozporządzeniem wykonawczym urząd konsularny R. P., a zamieszkałe na obszarze w. m. Gdańska — Komisariat Generalny R. P. w Gdańsku.

Art. 140. Obowiązkowi zgłaszania się na wezwanie władzy podlegają osoby wymienione w art. 138 ust. (1), tudzież kobiety, które odbyły przeszkolenie wojskowe (art. 103 ust. (2) i (3)).

Art. 141. (1) Obowiązek zgłoszenia się na wezwanie władzy dotyczy zgłoszenia się zarówno na wezwanie władzy wojskowej, jak i cywilnej.

(2) Przedmiotem wezwania może być sprawa, dotycząca stosunku wezwanego do powszechnego obowiązku wojskowego.

(3) Obowiązek stawienia się na wezwanie władzy ma być spełniony osobiście.

(4) W razie niestawienia się na wezwanie bez usprawiedliwionych powodów, władza wzywająca może zarządzić przymusowe sprowadzenie wezwanego.

(5) Koszty stawienia się wezwanego ponosi władza wzywająca według zasad określonych w rozporządzeniu wykonawczym.

Art. 142. Obowiązkowi stawienia się na zebrania kontrolne podlegają żołnierze rezerwy, pospolitego ruszenia lub pomocniczej służby wojskowej.

Art. 143. (1) Zebrania kontrolne przeprowadzają władze wojskowe, mają one na celu sprawdzenie ewidencji, tudzież kontrolę wojskową.

(2) Minister Spraw Wojskowych ustala terminy zebrań kontrolnych oraz określa kategorie osób, które na zebrania kontrolne mają być powołane, oraz sposób powołania na te zebrania.

(3) Sposób przeprowadzenia zebrań kontrolnych oraz zakres działania organów kontrolnych określa rozporządzenie wykonawcze.

Art. 144. (1) Powołani na zebrania kontrolne nie mają prawa do żadnych należności ze Skarbu Państwa tytułem odszkodowania z powodu zaniechania pracy lub poniesienia pewnego uszczerbku w zarobku dziennym z powodu stawienia się na zebrania kontrolne.

(2) W sprawach wypowiedzenia lub rozwiązania stosunku najmu pracy z powodu powołania na zebrania kontrolne — stosuje się odpowiednio art. 134 — 136.

Art. 145. Koszty przejazdu powołanych na zebrania kontrolne z miejsca zamieszkania do siedziby urzędu przeprowadzającego zebrania kontrolne i z powrotem ponosi Skarb Państwa według zasad określonych w rozporządzeniu wykonawczym.

CZĘŚĆ VI.

Zastępczy obowiązek wojskowy.

Art. 146. Zastępczy obowiązek wojskowy polega na obowiązku bezpłatnego wykonywania pracy dla celów obrony Państwa oraz potrzeb gminy lub gromady, mających związek z tą obroną.

Art. 147. (1) Zastępczemu obowiązkowi wojskowemu podlegają:

a) uznani za zdolnych do służby wojskowej w pospolitym ruszeniu lub do pomocniczej służby wojskowej, z wyjątkiem osób, które przesłużyły czynnie ponad 5 miesięcy, tudzież z wyjątkiem osób wymienionych w art. 50 ust. (1);

b) przeniesieni do rezerwy z ponadkontyngentu z wyjątkiem tych, którzy przesłużyli czynnie ponad 5 miesięcy;

c) jedyni żywiciele rodzin oraz właściciele odziedziczonych gospodarstw rolnych, odbywają-

cych służbę wojskową w myśl art. 76, z wyjątkiem tych, którzy przesłużyli czynnie ponad 5 miesięcy.

(2) W danym roku kalendarzowym nie podlegają zastępczemu obowiązkowi wojskowemu te spośród osób, wymienionych w ust. (1), które zostały powołane do odbycia przeszkolenia wojskowego lub ćwiczeń wojskowych na czas ponad 14 dni.

Art. 148. (1) Zastępczy obowiązek wojskowy trwa przez 5 lat kolejno po sobie następujących; powstaje on z dniem 1 stycznia roku kalendarzowego następującego po tym roku, w którym:

a) osoby wymienione w art. 147 lit. a) zostały zaliczone do pospolitego ruszenia lub pomocniczej służby wojskowej;

b) osoby wymienione w art. 147 lit. b) ukończyły 24 lata życia;

c) osoby wymienione w art. 147 lit. c) zostały zaliczone do rezerwy.

(2) Osoby, podlegające zastępczemu obowiązkowi wojskowemu wykonywają pracę przez 6 dni w roku.

Art. 149. (1) Zastępczy obowiązek wojskowy może być spełniony tylko osobiście.

(2) Od obowiązku tego będą zwalniane osoby:

a) niezdolne z powodu choroby lub ułomności fizycznej do żadnego rodzaju prac, wykonywanych z tytułu zastępczego obowiązku wojskowego;

b) przebywające poza granicami Państwa;

c) których powołanie do pracy mogłoby spowodować istotną szkodę dla interesu publicznego.

(3) Zwolnienie od obowiązku wykonywania pracy może być udzielone tylko na czas trwania uzasadniających je okoliczności faktycznych.

(4) Obowiązek wykonywania pracy nie spełniony w ciągu jednego roku wskutek zwolnienia lub niepowołania do pracy, nie przechodzi na lata następne.

Art. 150. (1) Osoby, wykluczone od służby wojskowej, są wykluczone z mocy prawa od zastępczego obowiązku wojskowego przez czas trwania wykluczenia.

(2) Po upływie okresu wykluczenia osoby te podlegają zastępczemu obowiązkowi wojskowemu na zasadach określonych w rozporządzeniu wykonawczym.

Art. 151 Osoby, podlegające obowiązkowi pracy, w razie niusprawiedliwionego niestawiennictwa mogą być sprowadzone przymusowo.

Art. 152. (1) Osoby, podlegające zastępczemu obowiązkowi wojskowemu będą powoływane do wykonywania takiej pracy, do jakiej są fizycznie zdolne, a nadto — w miarę możności — jaka odpowiada ich szczególnym kwalifikacjom.

(2) Powołani do wykonywania pracy posługują się własnymi narzędziami, jeżeli je posiadają.

(3) Powołani do wykonywania pracy w miejscowości, oddalonej więcej, niż o 5 km od miejsca zamieszkania lub pobytu, mają prawo do zakwaterowania i wyżywienia. Osoby te mają również prawo do bezpłatnego przejazdu z miejsca zamieszkania do miejsca pracy i z powrotem, na zasadach określonych w rozporządzeniu wykonawczym.

(4) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Opieki Społecznej i Skarbu, określi przypadki, w których ze względu na szczególne okoliczności służyć będzie prawo do zakwaterowania i wyżywienia również powołanym do wykonywania pracy w granicach gminy miejsca zamieszkania.

Art. 153. (1) W sprawach długości dnia pracy oraz bezpieczeństwa i higieny pracy stosuje się przepisy ustawodawstwa o pracy.

(2) Powołanie do wykonywania pracy pociąga za sobą w zakresie umowy o pracę i stosunku najmu pracy te same skutki, jak powołanie na ćwiczenia wojskowe.

(3) W zakresie świadczeń na wypadek utraty zdolności zarobkowej, kalectwa lub śmierci, tudzież w zakresie zachowania uprawnień z tytułu ubezpieczeń (zabezpieczeń) społecznych, wykonywanie pracy z tytułu zastępczego obowiązku wojskowego uważane będzie za równoznaczne z pełnieniem czynnej służby wojskowej.

Art. 154. Organizację pracy, sposób i czas powoływania do niej, sposób wykonywania pracy, warunki i sposób zwalniania od jej wykonywania oraz tryb ustalania planu robót określi rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami Opieki Społecznej i Spraw Wojskowych oraz innymi interesowanymi ministrami.

CZĘŚĆ VII.

Przepisy ogólne.

Art. 155. (1) Osoby, na których ciąży powszechny obowiązek wojskowy, a które nie pełnią czynnej służby wojskowej, należą do kategorii osób stanu urlopowanych.

(2) W stanie osób urlopowanych pozostają:

a) mężczyźni od dnia stawienia się do rejestracji w myśl. art. 16 — do dnia stawienia się na komisję poborową;

b) poborowi i ochotnicy, którzy otrzymali kategorię A, ponadkontyngentowi oraz poborowi zaliczeni do służby w pospolitym ruszeniu lub do pomocniczej służby wojskowej — od chwili ogłoszenia im orzeczenia właściwej władzy uz-

nającego ich za zdolnych do służby wojskowej do chwili zaliczenia ich do stanu faktycznego jednostki organizacyjnej Sił Zbrojnych, na podstawie osobistego zgłoszenia się do służby (wcielenia);

c) podoficerowie i szeregowcy stale urlopowani w myśl art. 74, podoficerowie i szeregowcy urlopowani na ściśle określony termin wskutek czasowej niezdolności do czynnej służby wojskowej, oficerowie, podoficerowie i szeregowcy rezerwy, pospolitego ruszenia, lub pomocniczej służby wojskowej — od chwili faktycznego zwolnienia ich z czynnej służby wojskowej do chwili ponownego zaliczenia ich do stanu faktycznego jednostki organizacyjnej Sił Zbrojnych na podstawie osobistego zgłoszenia się do służby (wcielenia).

(3) Szczególne przepisy określają stosunek służbowy osób stanu urlopowanych do władz wojskowych oraz ich odpowiedzialność przed sądami wojskowymi, odpowiedzialność dyscyplinarną i honorową.

Art. 156. (1) Osoby, podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, zamierzające wyjechać za granicę, muszą na to uzyskać zezwolenie władzy wojskowej.

(2) Warunki udzielania zezwoleń na wyjazd za granicę, tudzież właściwość władz wojskowych do udzielania zezwoleń określa rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, a po ogłoszeniu mobilizacji lub w czasie wojny — rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Art 157. Zawarcie związku małżeńskiego przed powołaniem do odbycia zasadniczej służby wojskowej lub w czasie jej trwania nie daje prawa do odroczenia służby wojskowej lub do skrócenia czasu jej trwania, ani też w czasie pokoju do świadczeń ze strony Państwa na rzecz rodziny z tytułu pełnienia zasadniczej służby wojskowej.

Art. 158. (1) W razie zarządzenia przez sąd powszechny względem osoby, odbywającej czynną służbę wojskową, aresztu tymczasowego lub wykonania kary pozbawienia wolności przenoszącej 3 tygodnie, następuje niezwłocznie przeniesienie takiej osoby do kategorii osób stanu urlopowanych.

(2) Powołanie takiej osoby do odbycia czynnej służby wojskowej następuje po zwolnieniu jej z aresztu tymczasowego lub po odbyciu kary.

Art. 159. Władze sądowe i prokuratorskie zawiadamiają władze administracji ogólnej oraz komendy rejonów uzupełnień w przypadkach określonych w rozporządzeniu wykonawczym o wszczęciu postępowania karnego, o zarządzeniu lub uchyleniu tymczasowego aresztowania oraz o zakończeniu postępowania karnego, dotyczącego osób podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu.

Art. 160. (1) Urzędy i organa wymienione w art. 15 ust. (1) obowiązane są przesyłać niezwłocznie powiatowej władzy administracji ogólnej wyciągi z metryk zmarłych osób płci męskiej w wieku od 17 do 60 lat, celem wykreślenia nazwisk tych osób z rejestru i list poborowych.

(2) Powiatowe władze administracji ogólnej będą wyciągi te niezwłocznie po wykorzystaniu przesyłać komendantom rejonów uzupełnień celem poczynienia odpowiednich zmian w ewidencji wojskowej.

Art. 161. Przełożeni osób wymienionych w ust. (1) art. 50 obowiązani są zawiadamiać niezwłocznie powiatową władzę administracji ogólnej o wystąpieniu lub wykluczeniu duchownego ze stanu duchownego, jak również o opuszczeniu przez kandydata do stanu duchownego (ucznia, nowicjusza) seminarium, zakonu, klasztoru lub zgromadzenia.

Art. 162. Osoby obowiązane do prowadzenia ewidencji uczniów w szkołach wymienionych w art. 66 lit. a), b) i w art. 67, tudzież uczniowie i słuchacze, korzystający z odroczeń z tytułu odbywania studiów w powyższych szkołach, obowiązani są w terminie 6 tygodni, liczonym od dnia opuszczenia przez ucznia szkoły, zawiadomić o tym powiatową władzę administracji ogólnej celem orzeczenia utraty prawa do odroczenia.

Art. 163. Dyrektorzy szkół wymienioych w art. 78 obowiązani są przesyłać na żądanie komendantów rejonów uzupełnień wykazy uczniów i byłych uczniów, posiadających warunki do odbywania skróconej zasadniczej służby wojskowej według wzorów i w terminach ustalonych rozporządzeniem wykonawczym.

Art. 164. (1) Dyrektorzy szkół wymienionych w art. 78 oraz przewodniczący komisyj egzaminacyjnych dla eksternów, obowiązani są przesyłać powiatowej władzy administracji ogólnej wykazy osób, które uzyskały dowód ukończenia szkoły (studiów) stopnia licealnego przed osiągnięciem wieku poborowego określonego w art. 40 ust. (1).

(2) Wykazy mają być przesłane do dni 3 licząc od dnia uzyskania przez ucznia (eksterna) dowodu ukończenia szkoły.

(3) Rozporządzenie wykonawcze określi wzory wykazów oraz tryb postępowania w tych sprawach.

Art. 165. (1) Właściciele zakładów przemysłowych i rzemieślniczych (ich prawni zastępcy) obowiązani są zawiadamiać komendantów rejonów uzupełnień o nabyciu przez pracownika pełnych kwalifikacyj zawodowych w przemyśle lub rzemiośle.

(2) Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych określi:

a) kategorie zakładów przemysłowych i rzemieślniczych, na których ciążyć będzie obowiązek wymieniony w ust. (1);

b) termin i sposób wypełnienia tego obowiązku.

Art. 166. O wyborze żołnierza rezerwy, pospolitego ruszenia, albo zaliczonego do pomocniczej służby wojskowej na posła lub senatora Rzeczypospolitej, jako też o przyjęciu, zrzeczeniu się lub wygaśnięciu mandatu, zawiadamia biuro Sejmu lub Senatu właściwą komendę rejonu uzupełnień.

Art. 167. (1) W stosunku do mężczyzn, którzy ukończyli 17 lat życia i ubiegają się:

a) o stanowisko w służbie publicznej,

b) o zezwolenie na uprawianie przemysłu, rzemiosła lub handlu,

c) o uzyskanie dowodu osobistego,

albo też którzy zgłaszają zmianę miejsca zamieszkania lub pobytu, — mają władze właściwe stwierdzić, czy dana osoba wypełniła obowiązki, wynikające z ustawy niniejszej.

(2) W razie stwierdzenia niewypełnienia przez daną osobę tych obowiązków właściwa władza ma powiadomić o tym powiatową władzę administracji ogólnej.

CZĘŚĆ VIII.

Przepisy karne.

Art. 168. Kto:

a) wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 15 i 160 nie przesyła w terminie władzy wyciągów z metryk urodzonych i zmarłych lub nie udziela potrzebnych wyjaśnień i odpisów;

b) wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 161 nie zawiadamia władzy o wystąpieniu lub wykluczeniu duchownego ze stanu duchownego, lub o opuszczeniu przez kandydata stanu duchownego (ucznia, nowicjusza) seminarium, zakonu, klasztoru, lub zgromadzenia;

c) wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 162 nie zawiadamia w terminie władzy o opuszczeniu przez ucznia szkoły lub wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 163 i 164 nie nadsyła wykazów uczniów;

d) wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 165 nie zawiadamia w terminie władzy o nabyciu przez pracownika kwalifikacyj zawodowych w przemyśle lub w rzemiośle —

podlega karze aresztu do 1 miesiąca i grzywny do 1.000 zł. lub jednej z tych kar.

Art. 169. Kto:

a) wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 138 nie zgłasza zmiany miejsca zamieszkania;

b) wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 140 nie zgłasza się na wezwanie właściwej władzy;

c) przez zaniedbanie ciążącego na nim obowiązku nie posiada karty mobilizacyjnej lub dokumentu wojskowego stwierdzającego stosunek danej osoby do powszechnego obowiązku wojskowego;

d) pracę wynikającą z zastępczego obowiązku wojskowego wykonywa niedbale —

podlega karze aresztu do 1 miesiąca i grzywny do 1.000 zł. lub jednej z tych kar.

Art. 170. Kto:

a) nie zgłasza się do rejestru poborowych;

b) przeciwdziała należytemu ułożeniu rejestru poborowych lub listy poborowych;

c) nie zgłasza się do rejestracji zarządzonej w myśl art. 111 lub z mocy zarządzenia władzy, wydanego na zasadzie przepisów ustawy niniejszej;

d) nie przedstawia komisji poborowej dokumentów dotyczących posiadanego wykształcenia lub zawodu, albo też podaje niezgodne z prawdą okoliczności dotyczące wykształcenia lub zawodu;

e) odmawia przyjęcia karty mobilizacyjnej, karty powołania lub dokumentu wojskowego, stwierdzającego stosunek danej osoby do powszechnego obowiązku wojskowego, albo kartę taką lub dokument niszczy, porzuca lub oddaje innemu w posiadanie pod warunkami utrudniającymi ich natychmiastowy zwrot;

f) zleconej mu przez władzę pracy, wynikającej z zastępczego obowiązku wojskowego, z własnej winy nie wykonuje —

podlega karze aresztu do 2 miesięcy i grzywny do 2.000 zł. albo jednej z tych kar.

Art. 171. Kto:

a) nie stawia się przed komisją poborową lub rozpoznawczą albo przed inną władzą, powołaną do stwierdzenia zdolności do służby wojskowej;

b) nie stawia się na wezwanie do służby pracy;

c) nie stawia się na wezwanie władzy do pracy wynikającej z zastępczego obowiązku wojskowego;

d) wyjeżdża za granicę, naruszając wydane w tym względzie przepisy przez Ministra Spraw Wojskowych —

podlega karze aresztu do 3 miesięcy i grzywny do 3.000 zł albo jednej z tych kar.

Art. 172. Kto korzysta z cudzej karty mobilizacyjnej, karty powołania lub dokumentu wojskowego stwierdzającego stosunek danej osoby do powszechnego obowiązku wojskowego, albo kartę taką lub dokument innemu w tym celu użycza —

podlega karze aresztu do roku i grzywny lub jednej z tych kar.

Art. 173. (1) Kto w zamiarze trwałego uchylenia się od obowiązku służby wojskowej:

a) nie stawia się przed komisją poborową lub rozpoznawczą, albo też przed inną władzą właściwą do stwierdzenia jego zdolności do służby wojskowej;

b) opuszcza granice Państwa Polskiego lub pozostaje za granicą —

podlega karze więzienia do lat 3 lub aresztu do lat 3.

(2) Tej samej karze podlega ten, kto w zamiarze trwałego uchylenia się od obowiązku służby wojskowej uniemożliwia doręczenie mu karty powołania.

(3) Jeżeli sprawca popełnił czyn określony w ust. (1) lub (2) w czasie mobilizacji lub wojny —

podlega karze więzienia do lat 10.

Art. 174. (1) Kto używa oszukańczych zabiegów w celu uzyskania dla siebie lub dla innej osoby odroczenia, skrócenia lub zwolnienia od służby wojskowej —

podlega karze więzienia do lat 5 lub aresztu.

(2) Jeśli czynu tego dopuszczono się w czasie mobilizacji lub wojny, sprawca —

podlega karze więzienia do lat 10.

Art. 175. (1) Kto w celu uchylenia się od obowiązku służby wojskowej sam się na ciele uszkadza lub wywołuje u siebie rozstrój zdrowia, albo pozwala innemu na spowodowanie u niego uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia —

podlega karze więzienia do lat 10.

(2) Tej samej karze podlega ten, kto w celu uchylenia innego od obowiązku służby wojskowej powoduje u niego uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia.

(3) Tej samej karze podlega również ten, kto nakłania inną osobę lub udziela jej pomocy do popełnienia przestępstwa, określonego w ust. (1) lub (2).

(4) Jeżeli sprawca popełnił czyn, określony w ust. (1) — (3), w czasie mobilizacji lub wojny —

podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 3 lub dożywotnio.

Art. 176. (1) Kto werbuje obywateli polskich do służby w wojsku obcym lub w obcej organizacji wojskowej —

podlega karze więzienia do lat 5.

(2) Kto werbuje przebywających w Polsce obywateli obcych do służby w wojsku obcym lub w obcej organizacji wojskowej —

podlega karze więzienia do lat 2 lub aresztu do lat 2.

(3) Jeśli przestępstw, określonych w ust. (1) i (2) dopuszczono się w czasie mobilizacji lub wojny, sprawca —

podlega karze więzienia do lat 10.

(4) Jeśli przestępstw, określonych w ust. (1) i (2) dopuszczono się w czasie mobilizacji lub wojny, a werbowanie następuje do wojska nieprzyjacielskiego lub nieprzyjacielskiej organizacji wojskowej, sprawca —

podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 10 lub dożywotnio.

Art. 177. Kto, będąc obywatelem polskim, przyjmuje bez zgody polskiej władzy obowiązki w wojsku obcym lub w obcej organizacji wojskowej —

podlega karze więzienia do lat 5 lub aresztu.

Art. 178. (1) Kto nakłania inną osobę lub udziela jej pomocy do popełnienia przestępstwa wojskowego —

podlega karze jako podżegacz lub pomocnik.

(2) Zamiast kary twierdzy lub aresztu wojskowego, grożącej za takie przestępstwa, stosuje się w takim samym wymiarze karę aresztu.

Art. 179. Za służbę wojskową w rozumieniu niniejszych przepisów karnych uważa się również wojskową służbę komunikacyj.

Art. 180. Jeśli jednego z czynów, określonych w art. 168 — 178 dopuszczono się za granicą, sprawca podlega karze niezależnie od okoliczności, czy czyn ten uznany jest za przestępstwo przez przepis obowiązujący w miejscu popełnienia.

Art. 181. W razie skazania na karę więzienia za przestępstwo, przewidziane w art. 173 — 178 sąd orzeka utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych, a jeżeli zachodzi nadużycie zawodu, określone w art. 48 § 1 pkt a) kodeksu karnego z 1932 r., nadto utratę prawa wykonywania zawodu.

Art. 182. (1) Przedawnienie ścigania i wyrokowania w sprawach o wykroczenia, przewidziane w art. 169 lit. a) i b), 170 lit. a) oraz w art. 171 lit. a) biegnie od chwili zgłoszenia się przed właściwą władzą lub od chwili, w której sprawca ukończył 60 lat życia.

(2) Przedawnienie ścigania i wyrokowania w sprawach o wykroczenie, przewidziane w art. 171 lit. d), biegnie od chwili powrotu sprawcy z zagranicy.

Art. 183. (1) Sprawy o wykroczenia, przewidziane w art. 168— 171 należą do właściwości powiatowych władz administracji ogólnej.

(2) Sprawy jednak o wykroczenia wymienione w ust. (1), popełnione przez osoby, podlegające sądownictwu wojskowemu, należą do właściwości sądów wojskowych.

Art. 184. Grzywny, wymierzone na podstawie ustawy niniejszej, wpływają na Fundusz Obrony Narodowej.

CZĘŚĆ IX.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 185. Zaliczenie na poczet służby w wojsku polskim lub w polskiej marynarce wojennej czasu służby wojskowej, odbytej przed

dniem 1 listopada 1918 roku w armiach zaborczych lub polskich formacjach wojskowych, uznanych przez Państwo, dokonane w myśl art. 119 i 120 tymczasowej ustawy z dnia 27 października 1918 roku o powszechnym obowiązku służby wojskowej (Dz. Pr. K. P. Nr 13, poz. 28) i art. 116 ustawy z dnia 23 maja 1924 roku o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr 61, poz. 609), zostaje utrzymane w mocy.

Art. 186. (1) Poborowi i ochotnicy, którzy w myśl art. 51 i 63 ustawy z dnia 23 maja 1924 roku o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr 61, poz. 609) mieli prawo odbywania skróconej czynnej służby wojskowej lub odroczenia terminu odbywania tej służby — zatrzymują nadal to prawo, chociażby ono nie wynikało z przepisów ustawy niniejszej.

(2) Prawo do odbywania skróconej zasadniczej służby wojskowej służy pod warunkami określonymi w art. 67 ust. (2) tym poborowym i ochotnikom, którzy ukończyli przed wcieleniem do czynnej służby co najmniej 4 półrocza państwowej szkoły zawodowej typu wyższego, nie zorganizowanej według zasad ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389), do której warunkiem przyjęcia na pierwszy kurs jest ukończenie co najmniej 6 klas gimnazjum 8-klasowego lub też gimnazjum nowego ustroju i w której nauka trwa nie mniej niż 3 lata.

Art. 187. Osoby, które z mocy wyroku sądowego zostały zwolnione ze służby w myśl przepisów obowiązujących w chwili wydania wyroku — są zwolnione od obowiązku wojskowego na równi z osobami wymienionymi w art. 10 ust. (1) lit. c).

Art. 188. (1) Osoby które w myśl ustawy z dnia 23 maja 1924 roku o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr 61, poz. 609) zostały zaliczone do pospolitego ruszenia bez broni (kategoria D) zostają zaliczone zgodnie z ustawą niniejszą do pomocniczej służby wojskowej.

(2) W zakresie obowiązków i praw tych osób stosuje się do nich przepisy ustawy niniejszej.

Art. 189. Podoficerowie i szeregowcy pospolitego ruszenia, którzy z mocy dotychczas obowiązujących przepisów są wolni od powszechnego obowiązku wojskowego z powodu ukończenia 50 lat życia, nie podlegają powszechnemu obowiązkowi wojskowemu z mocy ustawy niniejszej.

Art. 190. Do osób, które przed wejściem w życie ustawy niniejszej nie dopełniły obowiązków, wynikających z rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 11 sierpnia 1920 roku w przedmiocie utraty obywatelstwa Państwa Polskiego wskutek niespełnienia obowiązku służby wojskowej (Dz. Pr. P. P. Nr 81, poz. 540) i rozporządzeń lub zarządzeń wydanych na jego podstawie — stosuje się nadal przepisy wymienionego rozporządzenia Rady Obrony Państwa.

Art. 191. (1) Osoby, które w myśl tymczasowej ustawy z dnia 27 października 1918 r. o powszechnym obowiązku służby wojskowej (Dz. P. K. P. Nr 13, poz. 28) lub też ustawy z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr 61, poz. 609) zostały uznane za całkowicie niezdolne do służby wojskowej (kategoria E), mogą być poddane ponownemu przeglądowi celem określenia ich stosunku do powszechnego obowiązku wojskowego w myśl ustawy niniejszej, jeżeli w dniu powołania do ponownego przeglądu osoby te nie ukończyły 60 lat życia.

(2) Minister Spraw Wojskowych określi kategorie osób, które zostaną wezwane do ponownego przeglądu, termin przeglądu, sposób powołania, tudzież władze właściwe i tryb postępowania w sprawach dotyczących ponownego przeglądu.

Art. 192. Do czasu całkowitego zorganizowania szkolnictwa średniego stosownie do przepisów ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389) przepisy art. 196 ust. (2), dotyczące osób, posiadających dowód ukończenia szkoły (studiów) stopnia licealnego, stosują się odpowiednio do osób, które ukończyły:

a) szkołę średnią ogólnokształcącą państwową albo prywatną, mającą prawa szkół państwowych; albo

b) inną szkołę krajową lub zagraniczną, państwową lub prywatną, którą Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego uznał za równorzędną ze szkołą średnią ogólnokształcącą, tj. złożyły egzamin dojrzałości gimnazjalny lub seminarialny, w innych szkołach zaś ustanowiony w nich prawnie egzamin końcowy.

Art. 193. (1) Użyte w obowiązujących przepisach:

a) określenie: „obowiązkowa służba czynna" zastępuje się w odpowiedniej liczbie i przypadku wyrazami: „zasadnicza służba wojskowa";

b) określenie: „pospolite ruszenie bez broni" zastępuje się w odpowiedniej liczbie i przypadku wyrazami: „pomocnicza służba wojskowa";

c) określenie: „powiatowa komenda uzupełnień" zastępuje się w odpowiedniej liczbie i przypadku wyrazami: „komenda rejonu uzupełnień"; skrót „P. K. U." zastępuje się skrótem „K. R. U.";

d) określenie: „komendant powiatowej komendy uzupełnień" lub: „komendant P. K. U." zastępuje się w odpowiedniej liczbie i przypadku wyrazami: „komendant rejonu uzupełnień" lub w skrócie: „komendant R. U.".

(2) Przez rodzaje służby wojskowej wyliczone w przepisach stanowiących o zachowaniu uprawnień z tytułu ubezpieczeń (zabezpieczeń)

społecznych w czasie odbywania służby wojskowej należy rozumieć: zasadniczą służbę wojskową, służbę wojskową w rezerwie, służbę wojskową w pospolitym ruszeniu, pomocniczą służbę wojskową oraz uzupełniającą służbę wojskową.

Art. 194. Z dniem 1 września 1938 r. tracą moc obowiązującą:

a) ustawa z dnia 17 czerwca 1919 r. o spisie oficerów (Dz. Pr. P. P. Nr 50, poz. 325);

b) ustawa z dnia 11 lipca 1919 r. normująca stosunki służbowe funkcjonariuszów państwowych podczas pełnienia służby wojskowej (Dz. Pr. P. P. Nr 59, poz. 357);

c) rozporządzenie Rady Obrony Państwa z dnia 11 sierpnia 1920 r. w przedmiocie utraty obywatelstwa Państwa Polskiego wskutek niespełnienia obowiązku służby wojskowej (Dz. Pr. P. P. Nr 81, poz. 540);

d) ustawa z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr 61, poz. 609);

e) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 września 1934 r. o wojskowej służbie pomocniczej (Dz. U. R. P. Nr 86, poz. 783).

Art. 195. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i innymi interesowanymi ministrami oraz każdemu z ministrów we własnym zakresie działania.

Art. 196. (1) Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 września 1938 r.

(2) Przepisy jednak ustawy niniejszej, dotyczące:

a) obowiązku zgłoszenia się do poboru osób wykazujących się dowodem ukończenia szkoły (studiów) stopnia licealnego (art. 40 ust. (2), 41 ust. (2));

b) odroczenia skróconej zasadniczej służby wojskowej osobom wymienionym w art. 67 i warunków odroczenia tej służby;

c) obowiązku odbywania służby pracy przez osoby, które uzyskały dowód ukończenia szkoły (studiów) stopnia licealnego (art. 79);

d) obowiązku odbywania uzupełniającej służby wojskowej (art. 107—112);

wchodzą w życie z dniem ogłoszenia ustawy.

Poz. 221. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o zmianie ustawy w przedmiocie zaopatrzenia weteranów powstań narodowych z 1831 r., 1848 r. i 1863 r. oraz wdów po nich.

Poz. 222. Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 9 kwietnia 1938 r. o poborze rekruta w 1938 r.

---

z 15 kwietnia Nr 26 Rok 1938

Poz. 223. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1938 r. o mieniu byłych niemieckich osób prawnych prawa publicznego, których obszar działania został przecięty granicą państwową.

Art. 1. (1) Znajdujące się w Polsce mienie byłych niemieckich osób prawnych prawa publicznego, których obszar działania został przecięty granicą państwową, uznaje się za własność polskich osób prawnych prawa publicznego, pełniących obowiązki publicznoprawne poprzednich właścicieli, jeżeli nie rozporządzono tym mieniem inaczej na podstawie umów międzynarodowych.

(2) W braku takich polskich osób prawnych prawa publicznego mienie to uznaje się za własność Państwa.

Art. 2. (1) Do mienia, określonego w art. 1, zalicza się także udziały w spółkach prawa cywilnego lub handlowego z kapitałem, wniesionym w całości lub w części przez osoby prawne prawa publicznego, których obszar działania został przecięty granicą państwową.

(2) Przez mienie, określone w art. 1, rozumie się również wszelkie wierzytelności do dłużników, których miejsce zamieszkania albo siedziba znajduje się w Polsce.

Art. 3. Właściwi ministrowie w porozumieniu z Ministrem Skarbu ustalą w drodze zarządzeń mienie, o którym mowa w art. 1, oraz podmioty prawne, których własność to mienie stanowi.

Art. 4. (1) Przepisanie tytułu własności nieruchomości oraz praw rzeczowych, ciążących na tych nieruchomościach, na rzecz podmiotów prawnych, określonych w art. 1, następuje na wniosek lub z urzędu na podstawie niniejszej ustawy oraz zarządzeń, wydanych w myśl art. 3.

(2) Jeżeli na hipotekę, dług gruntowy lub rentowy wystawiony był list hipoteczny, gruntowy lub rentowy, sąd zamieści w księdze wieczystej wzmiankę o unieważnieniu listu i wystawi zamiast niego nowy list na rzecz podmiotu prawnego, uprawnionego na podstawie niniejszej ustawy oraz zarządzenia, wydanego w myśl art. 3.

(3) W postępowaniu, mającym na celu wykonanie przepisów ust. (1) i ust. (2), interesowane podmioty prawne wolne są od wszelkich opłat sądowych.

Art. 5. (1) Akty prawne, odnoszące się do mienia, o którym mowa w art. 1 i 2, dokonane z naruszeniem praw, określonych w art. 1 i 2, są nieważne z wyjątkiem przypadków przepisania w księgach wieczystych tytułu własności na nowonabywców bez sprzeciwu polskich osób prawnych prawa publicznego.

(2) Spłaty długów zabezpieczonych hipotecznie — co do których nie zgłoszono sprzeciwu — dokonane w dobrej wierze do rąk poprzednio uprawnionego wierzyciela przed wej-

ściem w życie niniejszej ustawy — zwalniają dłużnika od zobowiązań w granicach dokonanych spłat.

(3) Przepis ust. (2) stosuje się odpowiednio do wszelkich innych wierzytelności.

Art. 6. Osoby, dotknięte zmianami wpisów w księgach wieczystych oraz skutkami zastosowania przepisów art. 5 — nie mogą rościć z tego tytułu żadnych pretensyj do polskich osób prawnych prawa publicznego i do Skarbu Państwa Polskiego.

Art. 7. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrom: Spraw Wewnętrznych, Skarbu i Sprawiedliwości w porozumieniu z innymi właściwymi ministrami.

Art. 8. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Poz. 224. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o ulgach inwestycyjnych *).

Ulgi w Centralnym Okręgu Przemysłowym.

Art. 1. (1) Osobom fizycznym i prawnym, prowadzącym prawidłowe księgi w rozumieniu art. 81 ordynacji podatkowej (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 14 poz. 134), które zobowiążą się do założenia na obszarze Centralnego Okręgu Przemysłowego (art. 3) przedsiębiorstw, wymienionych w art. 2, albo też do powiększenia takich przedsiębiorstw już istniejących na tym obszarze, służą ulgi według zasad, określonych w rozdziale niniejszym.

(2) Ulgi, określone w rozdziale niniejszym, służą osobom wymienionym w ust. (1) pod warunkiem, że złożą pisemne zobowiązanie założenia lub powiększenia przedsiębiorstwa i zorganizowania na sposób fabryczny wytwórczości względnie działalności w tym przedsiębiorstwie w ciągu lat trzech od daty ogłoszenia w Monitorze Polskim decyzji, stwierdzającej prawo do ulg — zgodnie z wymogami obrony Państwa, jakie ustali w każdym przypadku Minister Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych. Jeżeli w ciągu trzech miesięcy od daty wniesienia podania, zawierającego szczegółowy program założenia lub powiększenia przedsiębiorstwa oraz zorganizowania wytwórczości lub działalności, jak również zobowiązanie wykonania tego programu. Minister Przemysłu i Handlu nie powiadomi zainteresowanego o ustalonych przez siebie wymogach lub odmownej decyzji, będzie to równoznaczne z decyzją, stwierdzającą prawo do ulg na warunkach w podaniu wymienionych.

(3) Upoważnia się Ministra Skarbu do ustalania w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu rodzaju rzemiosł o charakterze pomocniczym dla przemysłu fabrycznego, oraz warunków prowadzenia tych rzemiosł, uzasadniających korzystanie z ulg w podatku dochodowym w rozmiarze, przewidzianym w rozdziale niniejszym.

---

*) W wyjątkach.

Art. 2. (1) Przepisy rozdziału niniejszego dotyczą przedsiębiorstw następujących:

1) zakładów elektrycznych,

2) gazowni, produkujących ponad 500.000 m^3 gazu świetlnego rocznie i posiadających urządzenia do odbenzolowania gazu, koksowni, wytwórni produktów destylacji: węgla, smoły węglowej, drzewa i torfu łącznie z ich dalszą przeróbką chemiczną oraz wytwórni płynnych paliw z powyższych surowców;

3) wytwórni produktów ropy naftowej i gazu ziemnego, łącznie z ich dalszą przeróbką chemiczną;

4) wytwórni siarki, kwasu siarkowego oraz kwasu azotowego i innych związków azotowych;

5) wytwórni związków arsenu i baru;

6) wytwórni chloru, chlorku wapnia, chloranów i nadchloranów;

7) wytwórni syntetycznych związków organicznych, barwników i produktów farmaceutycznych, z wyjątkiem wytwórni preparatów galenowych;

8) wytwórni tlenu i acetylenu oraz innych gazów technicznych;

9) wytwórni garbników i ekstraktów garbarskich;

10) wytwórni gliceryny;

11) wytwórni materiałów wybuchowych kruszących, prochów i nitrocelulozy oraz środków zapalniczych i detonacyjnych;

12) wytwórni celulozy;

13) zakładów odwadniania i przerobu spirytusu na cele napędowe i przemysłowe;

14) utwardzalni tłuszczów, olejarni, rafinerii olejów roślinnych, wytwórni fabrycznych tłuszczów jadalnych oraz wytwórni tłuszczu kostnego i tłuszczów odpadkowych;

15) wytwórni wyrobów gumowych, potrzebnych dla obrony Państwa oraz wytwórni masek i pochłaniaczy przeciwgazowych;

16) wytwórni kauczuku sztucznego i innych mas plastycznych;

17) wytwórni środków opatrunkowych;

18) wytwórni kwasoodpornych odlewów, takichże wyrobów ceramicznych, wyrobów ogniotrwałych dla przemysłu chemicznego i hutniczego oraz wytwórni szkła technicznego (kuloodporne, bezpieczeństwa, sygnalizacyjne, optyczne i inne specjalne);

19) wielkich pieców, stalowni (w tym pieców martinowskich i elektrycznych), walcowni, prasowni, kuźni i odlewni wszelkich metali i ich stopów oraz wytwórni stopów specjalnych;

20) wytwórni elektrod węglowych i grafitowych do celów przemysłowych;

21) wytwórni parowozów, wagonów, maszyn parowych, turbin, motorów spalinowych, kotłów parowych, konstrukcji żelaznych, samochodów, traktorów, czołgów, statków powietrznych, silników lotniczych; stoczni, warsztatów dla żeglugi wodnej lub powietrznej, wytwórni części zamiennych (zapasowych) do wszelkich mecha-

nicznych środków lokomocji oraz wytwórni narzędzi, maszyn i urządzeń wiertniczych;

22) wytwórni obrabiarek bądź maszyn do obróbki metali lub drzewa, narzędzi warsztatowych, instrumentów optycznych, fizycznych, mierniczych, narzędzi precyzyjnych, przyrządów sygnałowych;

23) wytwórni kos;

24) wytwórni broni siecznej, palnej, amunicji bądź innych przedmiotów uzbrojenia, jak również odpowiednich półfabrykatów;

25) wytwórni drutu, podków, podkowiaków i haceli;

26) wytwórni wojskowego oporządzenia metalowego;

27) wytwórni maszyn, aparatów lub materiałów elektrotechnicznych, telegraficznych, telefonicznych, radiowych bądź części zamiennych (zapasowych); wytwórni akumulatorów, kabli, przewodników elektrycznych i żarówek metalowych;

28) wytwórni aparatów, przyrządów lub materiałów fotograficznych;

29) przedsiębiorstw górniczych, wiertniczych i innych technicznych dla poszukiwania, wydobywania, przysposobienia do dalszej przeróbki i przerabiania rud i innych kopalin;

30) rzeźni mechanicznych, chłodni, elewatorów zbożowych, piekarń mechanicznych oraz fabryk konserw;

31) wytwórni materiałów do utrwalania nawierzchni drogowych;

32) przedsiębiorstw eksploatacji kamieniołomów;

33) wytwórni zastępczych materiałów budowlanych o właściwościach termicznych;

34) wytwórni wyrobów ogniotrwałych, magnezytowych i dynasowych;

35) cementowni, cegielni i klinkierni;

36) przedsiębiorstw wytwarzających sztuczne włókno oraz wytwórni włókienniczych;

37) wytwórni mechanicznych obuwia typu wojskowego;

38) przedsiębiorstw rurociągów do transportu płynów i gazów;

39) przedsiębiorstw komunikacyjnych dla przewozu osób i rzeczy drogą wodną, a drogą lądową, o ile przewóz ogranicza się do obszaru określonego w art. 3;

40) magazynów i składów konsygnacyjnych węgla kamiennego i surowców przemysłowych o wysokości zapasów nienaruszalnych, ustalonej przez Ministra Przemysłu i Handlu.

(2) Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrami Przemysłu i Handlu oraz Spraw Wojskowych może wyjątkowo uzupełniać drogą rozporządzeń wykaz przedsiębiorstw, ustalony w ust. (1).

Art. 3. Centralny Okręg Przemysłowy obejmuje następujące powiaty w ich granicach, istniejących w dniu wejścia w życie ustawy niniejszej:

1) kozienicki, radomski, opoczyński, konecki, iłżecki, kielecki, opatowski, jędrzejowski, pińczowski, stopnicki i sandomierski w województwie kieleckim,

2) brzeski, dąbrowski, mielecki, tarnowski, dębicki, jasielski, gorlicki i nowosądecki w województwie krakowskim;

3) włodawski, lubartowski, puławski, lubelski, chełmski, krasnystawski, janowski, biłgorajski, zamojski, hrubieszowski i tomaszowski w województwie lubelskim;

4) lubaczowski, jarosławski, przeworski, łańcucki, przemyski, dobromilski, brzozowski, sanocki, leski, niski, tarnobrzeski, kolbuszowski, rzeszowski i krośnieński w województwie lwowskim,

oraz powiaty miejskie: Radom i Lublin.

Ulgi na obszarze województw wschodnich.

Art. 9. Osobom fizycznym i prawnym, prowadzącym prawidłowe księgi w rozumieniu art. 81 ordynacji podatkowej (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 14, poz. 134), które na obszarze województw: nowogródzkiego, poleskiego, wileńskiego i wołyńskiego oraz powiatów bielskiego, grodzieńskiego, sokólskiego i wołkowyskiego w województwie białostockim:

1) założą przedsiębiorstwa: przemysłowe, żeglugi śródlądowej, chłodni, elewatorów, spichrzy, targów, aukcyj, hurtowego handlu lnem lub konopiami, hotelarskie lub gastronomiczne, bądź też przedsiębiorstwa takie już isniejące powiększą lub ulepszą,

2) przeprowadzą ulepszenia w gospodarstwach rolnych,

— służą ulgi w podatku dochodowym według zasad, określonych w rozdziale niniejszym.

Ulgi dla poszukiwawczego wiertnictwa naftowego.

Art. 12. Osobom fizycznym i prawnym, prowadzącym prawidłowe księgi w rozumieniu art. 81 ordynacji podatkowej (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 14, poz. 134), które podejmą wiercenia poszukiwawcze, zmierzające do uzyskania produkcji ropy naftowej (oleju skalnego) lub gazu ziemnego, służą ulgi w podatku dochodowym i w opłatach stemplowych według zasad, określonych w rozdziale niniejszym.

Ulgi inwestycyjne na całym obszarze Państwa.

Art. 16. (1) Osobom fizycznym i prawnym, prowadzącym prawidłowe księgi w rozumieniu art. 81 ordynacji podatkowej (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 14, poz. 134), które:

1) podejmą poszukiwania górnicze, zmierzające do uzyskania produkcji rud i poczynią nakłady, związane z założeniem i urządzeniem kopalń oraz zakładów dla przygotowania rud;

2) założą przedsiębiorstwa hutnicze, bądź koksownie, lub istniejące przedsiębiorstwa hutnicze bądź koksownie powiększą albo ulepszą;

3) wybudują w rafineriach ropy naftowej lub poza ich obrębem urządzenia dla otrzymania wysokogatunkowych paliw i olejów, albo też wybudują lub powiększą gazoliniarnie i uruchomią wytwórczość paliw płynnych, odpornych na detonację, z ropy naftowej lub gazów ziemnych;

4) założą przedsiębiorstwa lotnicze w rozumieniu art. 44 prawa lotniczego (Dz. U. R. P. z 1935 r. Nr 69, poz. 437) bądź przedsiębiorstwa budowy, utrzymania i eksploatacji lotnisk użytku publicznego, albo założą i urządzą lotniska własne, albo też wybudują hangary, dworce lotnicze, stacje obsługi technicznej lotniczej albo warsztaty lotnicze;

5) zbudują pomieszczenia garażowe dla pojazdów mechanicznych, stacje obsługi technicznej, warsztaty reparacyjne pojazdów mechanicznych oraz dworce lub stacje postojowe dla autobusów;

6) zbudują koleje zarówno normalne jak i wąskotorowe użytku prywatnego o silniku mechanicznym,

— służą ulgi w podatku dochodowym i w opłatach stemplowych według zasad, określonych w rozdziale niniejszym

(2) Rozporządzenia Ministra Skarbu, wydane w porozumieniu z Ministrami Przemysłu i Handlu oraz Spraw Wojskowych, mogą określać rodzaje inwestycji szczególnie ważnych dla obrony Państwa, co do których służyć będzie osobom, wymienionym w ust. (1), które je poczynią, prawo potrącenia z dochodu (dział I) kosztów tych inwestycji pod warunkiem, przewidzianym w art. 18.

Ulgi dla nowowznoszonych budowli oraz dla niektórych inwestycji w budynkach istniejących.

Art. 24. (1) Nowowznoszone budowle oraz części dobudowane zwalnia się na okres dziesięcioletni, od dnia chociażby tylko częściowego ich użytkowania:

1) od podatków: od nieruchomości lub budynkowych, pobieranych na rzecz Państwa i związków samorządowych;

2) od wszelkiego rodzaju danin publicznych, dla których podstawą wymiaru są podatki: od nieruchomości lub budynkowe, z wyjątkiem opłat i dopłat, przewidzianych w art. 19 i 23 ustawy z dnia 10 grudnia 1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. R. P. z 1921 r. Nr 6, poz. 32) oraz w art. 6 ustawy z dnia 26 marca 1935 r. o świadczeniach w naturze na niektóre cele publiczne (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 204),

— jeżeli budowa lub dobudowa zostanie wykończona do końca roku 1942.

2) Dla nowowznoszonych budowli oraz części dobudowanych, zawierających lokale mieszkalne nie większe niż trzyizbowe, przewidziany w ust. (1) okres dziesięcioletni przedłuża się do lat piętnastu, jednakże tylko w stosunku do przychodu z lokali mieszkalnych.

(3) W stosunku do budowli, położonych w granicach administracyjnych miasta Gdyni, przedłuża się przewidziany w ustępach poprzedzających dziesięcioletni okres zwolnienia od podatku od nieruchomości lub od podatków budynkowych do lat 15, a okres piętnastoletni do lat 25. Przepisu powyższego nie stosuje się do podatków, pobieranych na rzecz miasta Gdyni.

4) Lokale w budowlach, określonych w ust. (1), wolne są od podatku od lokali przez lat 10, zaś lokale określone w ust. (2) przez lat 15, od dnia chociażby tylko częściowego użytkowania tych budowli.

Art. 25. (1) Osobom fizycznym, które do końca 1942 r. wybudują domy mieszkalne lub garaże, służy prawo potrącenia z dochodu, podlegającego podatkowi dochodowemu (dział I i II), sum zużytych na budowę, z wyłączeniem pożyczek udzielonych przez Państwowy Fundusz Budowlany, jednak nie więcej niż zł 15.000 na pierwszy lokal mieszkalny i zł 5.000 na każdy następny lokal mieszkalny. Dla m. st. Warszawy kwoty powyższe określa się na zł 20.000 i zł 7.000. Koszt budowy garażu ulega potrąceniu w całości.

(2) Prawo, określone w ust. (1), służy osobom prawnym wyłącznie dla jedno i dwuizbowych mieszkań.

3) Na obszarze Centralnego Okręgu Przemysłowego oraz miasta Gdyni prawo określone w ust. (1) i (2) służy osobom w tych ustępach wymienionym, bez ograniczeń co do wysokości dopuszczalnych do potrącenia kosztów budowy i co do ilości izb w poszczególnych lokalach mieszkalnych.

(4) Właścicielom domów, zarówno osobom fizycznym, jak i prawnym, którzy przeprowadzą w okresie do r. 1942 w istniejących budowlach kanalizacje lub wodociągi, służy prawo potrącenia z ogólnego dochodu, podlegającego podatkowi dochodowemu (dział I) sum wydatkowanych na ten cel z wyłączeniem pożyczek udzielonych przez Państwowy Fundusz Budowlany.

(5) Potrącenie, przewidziane w ustępach poprzedzających — jeżeli chodzi o dochód, podlegający opodatkowaniu według działu I ustawy o podatku dochodowym — będzie dokonane z dochodu roku operacyjnego, w którym sumy zużyte na budowę lub na inwestycje wskazane w ust. (4) wydatkowano. Jeżeli suma, ulegająca potrąceniu stosownie do ustępów poprzedzających, przewyższa ten dochód, nadwyżka będzie potrącona z dochodu następnych 4 lat. Potrącenie przewidziane w ust. (1), (3) i (4) — jeżeli chodzi o wynagrodzenia podlegające opodatkowaniu według działu II ustawy o podatku dochodowym— będzie dokonane od wynagrodzeń otrzymanych w roku, w którym sumy zużyte na budowę lub na inwestycje wskazane w ust. (4) wydatkowano. Jeżeli suma, ulegająca potrąceniu stosownie do ust. (1), (3) i (4), przewyższa wspomniane wynagrodzenia, nadwyżka będzie potrącona od wynagrodzeń, otrzymanych w ciągu następnych 4 lat.

(6) Prawo potrącenia służy osobom, wymienionym w ustępach poprzedzających, również

wówczas, gdy wybudowane przez nie domy przejdą na własność osób trzecich.

(7) Pozostały po potrąceniu dochód podlega opodatkowaniu według tej stopy procentowej, jaka będzie właściwa dla osiągniętego dochodu bez potrąceń przewidzianych w ustępach poprzedzających.

(8) Przepisy ust. (1), (2) i (3) nie naruszają prawa płatników do potrąceń, przewidzianych w art. 6 ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 2, poz. 6), z tytułu zużycia budynków, określonych w powyższych ustępach.

(9) Przepisy ust. (1), (3) oraz (5) — (7) stosuje się odpowiednio do osób fizycznych, które są członkami spółdzielni mieszkaniowych lub mieszkaniowo-budowlanych, z tą jednak różnicą, że każda z tych osób może sobie potrącić z ogólnego dochodu podlegającego podatkowi dochodowemu (Dział I i II) tytułem kosztów budowy każdego lokalu mieszkalnego najwyżej zł 5.000, a w m. st. Warszawie 7.000 zł.

(10) Jeżeli nowowzniesiony budynek jest przeznaczony tylko częściowo na cele mieszkalne lub garaże, potrąca się jedynie taką część sum zużytych na budowę, jaka odpowiada stosunkowi kubatury użytkowej części mieszkalnej lub przeznaczonej na garaże, do kubatury użytkowej całego budynku.

Art. 35. (1) Osobom fizycznym, które w okresie od 1 stycznia 1938 r. do 31 grudnia 1939 r. nabyły lub nabędą na własność nowe pojazdy mechaniczne, lub nowe statki powietrzne, służy ulga w podatku dochodowym i w specjalnym podatku od wynagrodzeń wypłacanych z funduszów publicznych, według zasad określonych w rozdziale niniejszym.

(2) Za pojazdy mechaniczne w rozumieniu ust. (1) uważa się samochody, ciągniki i motocykle.

(3) Rada Ministrów może w drodze rozporządzeń przedłużać termin, określony w ust. (1), do końca roku 1942.

Art. 47. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Skarbu; co do rozdziału I nadto Ministrom: Przemysłu i Handlu, Spraw Wojskowych, Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości, Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Komunikacji, a co do rozdziału VII nadto Ministrom: Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości.

Art. 48. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, z wyjątkiem przepisów art. 15 i 19, które wchodzą w życie w miesiąc po ogłoszeniu oraz przepisów art. 24—34, 43 i 44 pkt 1), które wchodzą w życie z dniem 1 stycznia 1939 r.

Poz. 225. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r., o sprzedaży, zamianie i bezpłatnym odstąpieniu niektórych nieruchomości państwowych.

Poz. 226. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o zmianie ustawy o państwowym podatku dochodowym.

Poz. 227. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o zmianie ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym.

Poz. 228. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o umarzaniu prywatnoprawnych wierzytelności państwowych.

Poz. 229. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o zmianie ustawy o wykupie gruntów, podlegających ustawie w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych. *)

Art. 1. Wprowadza się w ustawie z dnia 18 marca 1932 r. o wykupie gruntów, podlegających ustawie w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 1, poz. 2) zmiany następujące:

1) w art. 1 dodaje się nowe ustępy drugi i trzeci w brzmieniu:

„(2) Uprawnienia, określone w ustawie niniejszej, nadaje się także tym wszystkim dzierżawcom i poddzierżawcom, którzy po 27 sierpnia 1924 r., a przed 1 lipca 1932 r. wydzierżawili grunty z nieruchomości ziemskich o obszarze ponad 60 ha użytków rolnych, położonych w okręgach przemysłowych i podmiejskich, oznaczonych w rozporządzeniach Rady Ministrów, wydanych na podstawie art. 4 cz. 1 pkt a) ustawy z dnia 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. z 1926 r. Nr 1, poz. 1) w granicach tych okręgów według stanu w dniu 1 marca 1938 r., jeżeli poza tym zachodzą warunki, przewidziane w wymienionych w ust. (1) przepisach o ochronie drobnych dzierżawców rolnych i jeżeli grunty znajdują się jeszcze w posiadaniu osób, uprawnionych do wykupu.

3) Właścicielowi, któremu po zastosowaniu ustawy niniejszej pozostawałby obszar mniejszy, niż podstawowa norma władania, przewidziana w art. 4 cz. 1 pkt a) ustawy z dnia 28 grudnia 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej, służy prawo wyłączenia od wykupu gruntów, objętych dzierżawami, wymienionymi w ust. (2), według jego wyboru, w części niezbędnej dla pozostawienia mu podstawowej normy władania lub uzupełnienia do tej normy gruntów, nie podlegających wykupowi na podstawie ustawy niniejszej. Przy stosowaniu przepisu niniejszego nie uwzględnia się zmniejszenia obszaru nieruchomości, dokonanego po dniu 1 marca 1938 r. w drodze zbycia gruntów, nie podlegających wykupowi na podstawie ustawy niniejszej.“;

---

*) Przedruk w Nr. 1 Dziennika Urzędowego Min. Spraw Wewn. z r. 1936, str. 14.

dotychczasowy ustęp drugi oznacza się jako ustęp czwarty;

2) po art. 4 dodaje się art. 4a w brzmieniu:

„Art. 4a. (1) Przepisy art. 4 ust. (1) stosuje się również w przypadkach, dotyczących wykupu gruntów na obszarze górnośląskiej części województwa śląskiego przez dzierżawców i poddzierżawców, wymienionych w art. 1 ust. (1) i (2), a na pozostałym obszarze Państwa — przez dzierżawców i poddzierżawców, wymienionych w art. 1 ust. (2). Przepisy art. 4 ust. (1) mają też zastosowanie, gdy grunty:

1) stanowią własność zakładów górniczych i uznane zostaną przez władze górnicze za niezbędne dla potrzeb zakładu górniczego, którego własność stanowią, a mianowicie dla samych robót górniczych, dla zakładania budowli i urządzeń, przewidzianych w art. 75 i 76 prawa górniczego (Dz. U. R. P. z 1930 r. Nr 85, poz. 654), dla związanego z warunkami wydobycia planowego rabowania (zawalania) powierzchni (art. 81 ust. (1) prawa górniczego), jako też dla innych potrzeb racjonalnej eksploatacji zakładu górniczego;

2) znajdują się w posiadaniu zakładów przemysłowych w rozumieniu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowym (Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 468) i uznane zostaną przez właściwą władzę przemysłową za niezbędne do racjonalnego prowadzenia danego zakładu.

(2) Przepisy ust. (1) stosuje się również w przypadkach, gdy dzierżawca posiada na dzierżawionych gruntach własne budynki, przy czym dzierżawcy służy prawo do otrzymania od właściciela, prócz odprawy, odszkodowania za budynki w wysokości określonej, w braku porozumienia między stronami, przez władzę według rzeczywistej wartości w dniu oszacowania.“;

3) w art. 14 ust. (2) otrzymuje brzmienie:

„(2) Prawo składania podań wygasa z dniem 1 października 1938 r.“;

4) po art. 16 dodaje się art. 16a w brzmieniu:

„Art. 16a. (1) Nadpłacone przez dzierżawców gruntów, podlegających przepisom o ochronie drobnych dzierżawców rolnych, nadwyżki czynszu dzierżawnego ponad normę, ustaloną w art. 6 ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr 75, poz. 741) za okres czasu po dniu 28 sierpnia 1924 r. ulegają zaliczeniu i potrąceniu z ceny wykupu, ustalonej w trybie postępowania przymusowego. W razie uznania, iż dzierżawcy nie służy prawo nabycia dzierżawionych gruntów z przyczyn, przewidzianych w art. 4, bądź w art. 4a, nadwyżki ulegają zwrotowi na rzecz dzierżawy do wysokości, odpowiadającej cenie wykupu.

(2) Przepisy ust. (1) stosuje się tylko w tych przypadkach, gdy nadwyżki zostały nadpłacone właścicielowi, od którego grunt ulega wykupowi.

(3) Wysokość nadpłaconego czynszu ustala na wniosek dzierżawcy władza, orzekająca o wykupie (art. 7) w orzeczeniu, kończącym postępowanie przymusowe (art. 18), przy czym w ciągu 30 dni od otrzymania odpisu tego orzeczenia strony mogą wystąpić do właściwego sądu celem ostatecznego rozstrzygnięcia sporu, co do wysokości nadpłaconego czynszu.“;

5) w art. 26 skreśla się wyrazy:

„i obowiązuje na całym obszarze Rzeczypospolitej z wyjątkiem górnośląskiej części wojewdztwa śląskiego“.

Art. 2. Przepisy art. 16a ustawy z dnia 18 marca 1932 r. o wykupie gruntów, podlegających ustawie w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych w brzmieniu art. 1 pkt 4) ustawy niniejszej — stosuje się w sprawach, w których przed wejściem w życie ustawy niniejszej postępowanie przymusowe nie zostało jeszcze zakończone prawomocnym orzeczeniem starosty lub wydaniem orzeczenia przez wojewódzką komisję ziemską.

Art. 3. Rozciąga się na obszar górnośląskiej części województwa śląskiego moc obowiązującą ustawy z dnia 18 marca 1932 r. o wykupie gruntów, podlegających ustawie w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 1, poz. 2) ze zmianami, wprowadzonymi w art. 1 ustawy niniejszej.

Art. 4. Upoważnia się Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych do ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej w drodze obwieszczenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 18 marca 1932 r. o wykupie gruntów, podlegających ustawie w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych (Dz. U. R. P. Nr 30, poz. 307) z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych do dnia ogłoszenia jednolitego tekstu.

Art. 5. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrami Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych.

Art. 6. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Poz. 230. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o utworzeniu Sądu Apelacyjnego w Toruniu.

Poz. 231. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o uposażeniu wojska i marynarki wojennej.

Poz. 232. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o komunalnych kasach oszczędności.

Art. 1. Wprowadza się w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 paź-

dziernika 1934 r. o komualnych kasach oszczędności (Dz. U. R. P. Nr 95, poz. 860) zmianę następującą:

w art. 91 po ust. (3) dodaje się trzy nowe ustępy, jako ustępy (4), (5) i (6):

„(4) Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych może zezwolić na rozłożenie na spłaty roczne sum brakujących do uzupełnienia kapitału zakładowego tym związkom założycielskim (poręczającym), które nie były w możności uzupełnić kapitału zakładowego swych kas oszczędności w terminie, przewidzianym w ust. (1).

(5) Uzupełnienie brakującego kapitału zakładowego w spłatach rocznych winno nastąpić nie później niż dnia 29 października 1942 r.

(6) Niezapłacenie raty w terminie oznaczonym powoduje skutki, przewidziane w ust. (3).“

Art. 2. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrom: Skarbu, Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości.

Art. 3. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Poz. 233. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o utworzeniu Wydziału Rolniczego w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie.

Poz. 234. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 kwietnia 1938 r. w sprawie tymczasowego wprowadzenia w życie postanowień porozumienia z dnia 10 marca 1938 r. między Polską a Finlandią o cleniu serów pochodzenia finlandzkiego.

Poz. 235. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 9 kwietnia 1938 r. w sprawie tymczasowego wprowadzenia w życie postanowień protokołu taryfowego z dnia 5 marca 1938 r. między Rzecząpospolitą Polską a Republiką Łotewską.

Poz. 236. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 marca 1938 r. o zakazie poszukiwań górniczych w Pustyni Błędowskiej i okolicy.

Poz. 237. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 29 marca 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Spraw Wewnętrznych o terminie rozpoczęcia i ukończenia prac komisyj klasyfikacyjnych.

Na podstawie art. 10 ust. (1) ustawy z dnia 26 marca 1935 r. o klasyfikacji gruntów dla podatku gruntowego (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 203) zarządzam co następuje:

§ 1. Dzień 30 czerwca 1938 r. oznacza się jako termin ukończenia prac następujących powiatowych komisyj klasyfikacyjnych: w powiatach Bielsko, Katowice, Lubliniec, Świętochłowice i Tarnowskie Góry województwa śląskiego, w powiatach Biała, Bochnia, Chrzanów i Dąbrowa województwa krakowskiego, w powiecie Przeworsk województwa lwowskiego, w powiecie Śniatyn województwa stanisławowskiego, w powiecie Działdowo województwa pomorskiego oraz w powiatach Międzychód, Rawicz i Września województwa poznańskiego.

§ 2. Dzień 1 kwietnia 1938 r. oznacza się jako termin rozpoczęcia prac następujących powiatowych komisyj klasyfikacyjnych: w powiatach Augustów, Łomża, Ostrołęka, Ostrów Mazowiecka, Suwałki, Szczuczyn i Wysokie Mazowieckie województwa białostockiego, w powiatach Gorlice, Limanowa, Myślenice, Nowy Sącz, Nowy Targ i Żywiec województwa krakowskiego, w powiatach Bóbrka, Dobromil, Drohobycz, Jaworów, Kolbuszowa, Lesko, Lwów, Łańcut, Rzeszów i Turka województwa lwowskiego, w powiatach Chojnice, Kartuzy, Kościerzyna, Starogard i Świecie województwa pomorskiego, w powiatach Czarnków, Gostyń, Nowy Tomyśl, Szubin, Wolsztyn i Żnin województwa poznańskiego, w powiatach Borszczów, Brody, Buczacz, Podhajce, Radziechów, Skałat, Tarnopol, Zborów i Złoczów województwa tarnopolskiego, w powiatach Kalisz, Konin, Koło i Turek województwa łódzkiego oraz w powiatach Lipno, Nieszawa, Rypin i Włocławek województwa warszawskiego.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Poz. 238. Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 6 kwietnia 1938 r. o obniżeniu składek za ubezpieczenie od wypadków w zatrudnieniu i chorób zawodowych.

Poz. 239. Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 7 kwietnia 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu w sprawie zmiany rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 20 stycznia 1930 r. o barwieniu artykułów żywności i przedmiotów użytku.

---

z 20 kwietnia Nr 27 Rok 1938

Poz. 240. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o zmianie granic województw: białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego i warszawskiego.

Art. 1. (1) Włącza się do obszaru województwa łódzkiego:

1) z województwa warszawskiego powiaty: kutnowski, łowicki, skierniewicki i rawski;

2) z województwa kieleckiego powiaty: opoczyński i konecki z wyjątkiem gmin miejskich: Skarżysko-Kamienna i Szydłowiec oraz gmin miejskich Bliżyn i Szydłowiec.

(2) Włącza się do obszaru województwa warszawskiego:

1) z województwa białostockiego powiaty: ostrołęcki, ostrowski i łomżyński;

2) z województwa lubelskiego powiaty: sokołowski, węgrowski i garwoliński oraz gminę Irena z powiatu puławskiego.

Art. 2. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych oraz innym właściwym ministrom, stosownie do zakresu ich działania.

Art. 3. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1939 r.

Poz. 241. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o ulgach przy regulacji hipotecznej.

Art. 1. Ulgi przewidziane w ustawie niniejszej, stosuje się przy pierwiastkowej regulacji hipotecznej nieruchomości o obszarze, nie przewyższającym 50 ha, położonej poza granicami administracyjnymi miast, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych.

Art. 2. (1) Wolne są od opłat sądowych wszelkie czynności, związane z pierwiastkową regulacją hipoteczną.

(2) Przepisu tego nie stosuje się w postępowaniu odwoławczym.

Art. 3. Wolne są od opłat stemplowych:

1) pełnomocnictwa upoważniające wyłącznie do przeprowadzenia pierwiastkowej regulacji hipotecznej;

2) podania, wniesione do urzędów państwowych, nie wyłączając notariuszy, o sporządzenie i przesłanie sądowi (wydziałowi hipotecznemu) świadectwa potrzebnego do pierwiastkowej regulacji hipotecznej oraz wypisy, odpisy i wszelkie inne świadectwa, sporządzone i przesłane na skutek takich podań.

Art. 4. (1) Wolne jest od opłaty stemplowej pismo, stwierdzające udzielenie pierwszej pożyczki w sumie nie wyższej niż 500 zł, zabezpieczonej hipotecznie na nieruchomości, jeżeli zostało sporządzone nie później niż w ciągu sześciu miesięcy od daty decyzji wydziału hipotecznego, zatwierdzającej pierwiastkową regulację hipoteczną; wolne jest również od opłat sądowych ujawnienie tej pożyczki w księdze hipotecznej.

(2) Jeżeli suma pożyczki przewyższa 500 zł, opłatę stemplową i sądową oblicza się tylko od nadwyżki, przy czym opłata hipoteczna stosunkowa nie może wynosić mniej niż 1 zł.

Art. 5. (1) Urzędy stanu cywilnego oraz inne urzędy, przechowujące akta stanu cywilnego i obowiązane do wydawania z nich świadectw (wypisów, wyciągów), będą wydawały z akt stanu cywilnego wyciągi przeznaczone dla celów pierwiastkowej regulacji hipotecznej nieruchomości, określonej w art. 1, według wzoru, który ustali rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości, wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

(2) Wyciąg taki podlega opłacie stemplowej w wysokości 1 zł, jeżeli wydaje go urząd stanu cywilnego, którego koszty utrzymania ponosi Państwo, w innych zaś przypadkach wolny jest od opłaty stemplowej; jeżeli wyciąg taki podlega, w myśl obowiązujących przepisów, opłacie na rzecz urzędnika stanu cywilnego bądź na rzecz osoby, ponoszącej koszty utrzymania urzędu stanu cywilnego, opłata od wyciągu nie może przewyższać 1 zł.

Art. 6. Zarządy gminne i miejskie mogą pobierać za świadectwa, przeznaczone do pierwiastkowej regulacji hipotecznej nieruchomości, określonej w art. 1 (o posiadaniu nieruchomości, o jej nazwie lub oznaczeniu numerowym itp.), opłatę nie wyższą niż 2 zł.

Art. 7. Pierwiastkowa regulacja hipoteczna nieruchomości, określonej w art. 1, nie jest uzależniona od zezwolenia władzy skarbowej, przewidzianego w art. 27 ust. 1 przepisów o opodatkowaniu spadków i darowizn na obszarze b. dzielnicy rosyjskiej (Dz. U. R. P. z 1923 r. Nr 55, poz. 391).

Art. 8. Przepisy art. 2 — 7 stosuje się odpowiednio przy wydzielaniu nieruchomości, określonej w art. 1, do oddzielnej księgi hipotecznej.

Art. 9. Ulgi, przewidziane w ustawie niniejszej, będą stosowane do dnia 31 marca 1943 r. na obszarze mocy obowiązującej prawa hipotecznego z 1818 r. (Dz. Pr. tom V str. 295) i z 1919 r. (Dz. U. P. R. z 1928 r. Nr 53, poz. 510).

Art. 10. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrom: Sprawiedliwości, Skarbu i Spraw Wewnętrznych.

Art. 11. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Poz. 242. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o nadaniu Katolickiemu Uniwersytetowi Lubelskiemu pełnych praw państwowych szkół akademickich.

Poz. 243. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o zmianie ustawy o stsunkach służbowych nauczycieli.

Poz. 244. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o sprzedaży nieruchomości państwowej gminie m. st. Warszawy.

Poz. 245. Ustawa z dnia 16 kwietnia 1938 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 sierpnia 1927 r. o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych.

Art. 1. W rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 sierpnia 1927 r. o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych (Dz. U. R. P. Nr 77, poz. 673), zmienionym rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr 26, poz. 229) i ustawą z dnia 25 lutego 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 26, poz. 229) wprowadza się zmiany następujące:

1) wstęp art. 16 otrzymuje brzmienie:

„Art. 16. Wojewodowie mogą w celu ochrony od niebezpieczeństwa zaraźliwych chorób zwierzęcych zarządzić w drodze rozporządzeń:";

2) art. 17 otrzymuje brzmienie:

„Art. 17. (1) Minister Rolnictwa i Reform Rolnych wydaje w drodze rozporządzeń wszelkie inne zarządzenia, poza wymienionymi w art. 16. W rozporządzeniach tych Minister Rolnictwa i Reform Rolnych może w szczególności dla obszaru całego Państwa lub niektórych jego części zarządzić:

a) poddawanie nadzorowi weterynaryjnemu w oznaczonym zakresie przepędzania, przewożenia i przenoszenia zwierząt z jednej miejscowości do drugiej, niezależnie od zastosowanych środków i sposobów, a w razie potrzeby badanie tych zwierząt przez lekarzy weterynaryjnych, państwowych lub przez Państwo upoważnionych;

b) zaopatrywanie w świadectwa miejsca pochodzenia zwierząt, będących w posiadaniu osób handlujących oraz zwierząt dostarczanych do rzeźni, na targowiska, jarmarki, pokazy, przetargi publiczne, jak również przepędzanych, przewożonych i przenoszonych z jednej miejscowości do drugiej; postanowienia tego punktu oraz lit a) nie mogą dotyczyć przepędzania, przewożenia i przenoszenia zwierząt domowych w zakresie zabiegów hodowlanych lub wynikających z użytkowania zwierząt pociągowych;

c) poddawanie zwierząt w oznaczonym zakresie rejestracji i znakowaniu;

d) prowadzenie przez osoby handlujące wykazu zakupionych i sprzedanych zwierząt;

e) zaopatrzenie zakładów mleczarskich otrzymujących mleko z różnych gospodarstw, w urządzenia, zabezpieczające od roznoszenia zaraźliwych chorób zwierzęcych i umożliwiające oczyszczanie i odkażanie;

f) poddawanie nadzorowi weterynaryjnemu w oznaczonym zakresie przetargów zwierząt, zakładów tuczenia dla celów przemysłowych, krowiarni, wspólnych pastwisk, stajni zajezdnych, przedsiębiorstw handlu zwierzętami, stawów rybnych, wylęgarni, zimochowów i urządzeń dla przechowywania ryb, grzebowisk, rakarni, zakładów utylizacyjnych i innych przedsiębiorstw przerobu zwłok zwierzęcych oraz miejsc oczyszczania i odkażania wagonów kolejowych, samochodów, statków i innych środków, użytych do przewozu zwierząt i przetworów zwierzęcych;

g) określanie warunków zarobkowego trzebienia zwierząt;

h) tworzenie grzebowisk gminnych.

(2) Nadto Minister Rolnictwa i Reform Rolnych może ustanawiać na obszarze całego Państwa lub niektórych jego części obowiązek dostarczania zwłok do grzebowisk, rakarni, zakładów utylizacyjnych i innych przedsiębiorstw przerobu zwłok zwierzęcych oraz określać sposób ich dostarczania.

(3) Rozporządzenia w sprawach, określonych w ust. (1) lit. c) i h), będą wydawane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych";

3) w art. 26 lit. g) otrzymuje brzmienie:
„g) szczepienie zwierząt wrażliwych na zarazę oraz leczenie zwierząt chorych,";

4) w art. 40 dodaje się ust. (2) w brzmieniu następującym:

„(2) Zwłoki padłych i zabitych zwierząt należy nieszkodliwie usunąć na miejscu w całości wraz ze skórą.";

5) wprowadza się nowy art. 40a w brzmieniu następującym:

„Art. 40a. Mięso, pochodzące z uboju zwierząt chorych i podejrzanych o pryszczycę, podlega ograniczeniom przy wprowadzaniu do obrotu, a w szczególności oznakowaniu ostrzegawczemu.";

6) wprowadza się nowy art. 40b w brzmieniu następującym:

„Art. 40b. W razie stwierdzenia pryszczycy lub jej podejrzenia starosta:

a) zakaże opuszczania zagrody zapowietrzonej bez uprzedniego oczyszczenia i odkażenia odkrytych części ciała, obuwia, odzieży i innych przedmiotów, mogących być roznosicielami zarazy;

b) wskaże sposób leczenia zwierząt chorych oraz dostarczy posiadaczom środków leczniczych; za zgodą starosty posiadacz zwierząt chorych może na własny koszt leczyć je w inny sposób niż urzędowo wskazany;

c) może zarządzić strzeżenie zagrody zapowietrzonej przez policję lub osoby cywilne, a nadto zamknięcie pewnych dróg lub ulic dla ruchu osób i zwierząt;

d) może zarządzić szczepienie zwierząt, zagrożonych zarazą; bez uprzedniego zezwolenia starosty nie wolno wykonywać szczepień przeciw pryszczycy.";

7) art. 41 otrzymuje brzmienie:

„Art. 41. Wojewoda może określić i ogłosić pewne obszary za okręgi zapowietrzone i zagrożone pryszczycą i w okręgach takich zarządzić zakaz lub ograniczenie obrotu zwierzętami, surowcami zwierzęcymi i przedmiotami, mogącymi roznosić zarazę oraz zastosować w okręgu zapowietrzonym środki, przewidziane w art. 40b lit. a) i c), dla zagrody zapowietrzonej.";

8) wprowadza się nowy art. 41a w brzmieniu następującym:

„Art. 41a. W razie urzędowego stwierdzenia pryszczycy lub podejrzenia tej choroby Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych może wydać zakaz odbywania na pewnym obszarze targów, jarmarków i pokazów zwierzęcych.";

9) art. 42 otrzymuje brzmienie:

„Art. 42. Użytkowanie niewyjałowionego w sposób przepisany mleka ze zwierząt chorych na pryszczycę, jak również wprowadzanie w obrót takiego mleka z zagród i pastwisk zapowietrzonych oraz z okręgu zapowietrzonego jest wzbronione.";

10) art. 76 otrzymuje brzmienie:

„Art. 76. Zapomogi należy wypłacać:

a) za zwierzęta, co do których urzędowo stwierdzono (art. 23 i 24), że padły na księgosusz, zarazę płucną, pryszczycę — gdy chodzi o bydło rogate z wyjątkiem cieląt do trzech miesięcy, na wściekliznę — gdy chodzi o zwierzęta jednokopytowe, bydło rogate, świnie, owce i kozy, oraz na pomór i zarazę świń — gdy chodzi o świnie ponad dwa miesiące wieku, jeżeli we wszystkich powyższych przypadkach śmierć zwierzęcia nastąpiła po uczynieniu zadość przez jego posiadacza obowiązkowi zgłoszenia (art. 20),

b) za padłe zwierzęta jednokopytowe, bydło rogate, owce i kozy, u których po śmierci stwierdzono urzędowo wąglik, szelestnicę lub zarazę dziczyzny i bydła rogatego.";

11) art. 77 otrzymuje brzmienie:

„Art. 77. Odszkodowanie lub zapomoga za zwierzęta zabite lub padłe nie należy się:

a) jeżeli posiadacz, nabywając zwierzęta, wiedział, iż są dotknięte chorobą zaraźliwą lub podejrzane,

b) jeżeli posiadacz zwierząt dopuścił do umieszczenia w swej zagrodzie zwierzęcia, co do którego wiedział, że jest chore lub podejrzane,

c) jeżeli zostanie ustalone, że aczkolwiek zaraza została zgłoszona, to jednak jest ona w przyczynowym związku z niezgłoszonym niezwłocznie poprzednim wystąpieniem tejże zarazy wśród zwierząt tego samego posiadacza w tej samej zagrodzie,

d) za psy i koty, zabite na zarządzenie władz,

e) za zwierzęta, spędzone do rzeźni i na targowiska rzeźne,

f) w razie niespełnienia w ciągu 24 godzin obowiązku zgłoszenia każdego wypadku zachorowania lub wystąpienia objawów, wzbudzających podejrzenie o zachorowaniu (art. 20) albo też w razie zaniedbania obowiązków z art 21,

g) w razie niestosowania się do innych przepisów rozporządzenia niniejszego, tudzież zarządzeń szczególnych, mających na celu zwalczanie danej zarazy,

h) za zwierzęta, stanowiące własność Państwa.";

12) art. 82 otrzymuje brzmienie:

„Art. 82. Zapomoga wynosi:

a) trzy czwarte wartości szacunkowej zwierzęcia, padłego na księgosusz, zarazę płucną i pryszczycę,

b) połowę wartości szacunkowej zwierzęcia, padłego na wąglik, szelestnicę, zarazę dziczyzny i bydła rogatego oraz wściekliznę,

c) jedną trzecią wartości szacunkowej zwierzęcia, padłego na pomór i zarazę świń.";

13) art. 92 otrzymuje brzmienie:

„Art. 92. (1) Państwo ponosi koszty, połączone z urzędowaniem władz administracyjnych i organów lekarsko-weterynaryjnych w zakresie wykrywania, stwierdzania i tłumienia zaraźliwych chorób zwierzęcych, jako też koszty odszkodowań, zapomóg i nagród, przyznanych na podstawie przepisów rozporządzenia niniejszego.

(2) W szczególności Państwo pokrywa koszty:

a) strzeżenia granicy,

b) odkażania na granicy osób i ich rzeczy,

c) użycie siły zbrojnej i policji,

d) oszacowania,

e) szczepienia, rejestracji i znakowania zarządzonego przez władzę, z wyjątkiem rejestracji i znakowania psów oraz znakowania przy wydawaniu świadectw miejsca pochodzenia,

f) leczenia i dostarczania środków leczniczych w wypadkach, przewidzianych niniejszym rozporządzeniem,

g) zaopatrzenia w środki odkażające przy pryszczycy oraz przeprowadzania w okręgu zapowietrzonym odkażania przy pomocy aparatów specjalnych.";

14) w art. 93 ust. (1) otrzymuje brzmienie:

„(1) Gminy ponoszą koszty stosowania ogólnych środków ochronnych i nadzoru w obrębie gminy, usuwania i niszczenia zwłok i odpad-

ków w sposób, zapobiegający niebezpieczeństwu rozszerzania zarazy, jako też koszty utrzymania grzebowisk.";

15) w art. 93 w ust. (2) lit. f) otrzymuje brzmienie:

f) ustawianie kordonu cywilnego przy księgosuszu oraz strzeżenie przez osoby cywilne przy pryszczycy.";

16) art. 97 otrzymuje brzmienie:

„Art. 97. (1) Minister Rolnictwa i Reform Rolnych ustala w drodze rozporządzeń:

1) wysokość wynagrodzenia ocenicieli,

2) wysokość opłat za badanie zwierząt na granicy oraz przepędzanych, przewożonych i przenoszonych z jednej miejscowości do drugiej,

3) najwyższe normy opłat za świadectwa miejsca pochodzenia oraz za znakowanie zwierząt w związku z wydawaniem tych świadectw.

(2) Nadto Minister Rolnictwa i Reform Rolnych może wprowadzać opłaty i ustalać ich wysokość za nadzór weterynaryjny nad przedsiębiorstwami i urządzeniami, określonymi w art. 17 ust. (1) lit. e) i f) oraz w art. 18 i 19.

(3) Minister Rolnictwa i Reform Rolnych ustali przeznaczenie opłat, przewidzianych w ust. (1) i (2), sposób ich pobierania oraz sposób wynagrodzenia lekarzy weterynaryjnych za niektóre czynności nadzoru, określone w ust (1) i (2).";

17) art. 98, 101 — 108 zastępuje się artykułami w brzmieniu następującym:

„Art. 98. Kto wykracza przeciw przepisom art. 18, 20, 21, 31 ust. 2, 37, 38, 40 ust. 2, 40b, lit. d) 42—48, 50, 51, 53, 54, 55 ust. 1, 56 ust. 3, 57, 58 ust. 1, 59, 62, 63 ust. 1, 64, 65 ust. 1, 68, 69 ust. 3, 72 ust. 2 niniejszego rozporządzenia, albo kto narusza rozporządzenia lub zarządzenia, wydane na jego podstawie

— podlega w trybie administracyjnym karze aresztu do miesiąca i grzywny do 1,000 złotych, albo jednej z tych kar.

Art. 99. (1) Kto wbrew przepisom niniejszego rozporządzenia lub rozporządzeń, wydanych na jego podstawie, sprowadza z zagranicy zwierzęta żywe lub zwłoki, wytwory zwierzęce, surowice, szczepionki, preparaty do rozpoznawania zaraźliwych chorób zwierzęcych albo inne przedmioty, mogące być rozsadnikami zarazy

— podlega w trybie administracyjnym karze aresztu do sześciu tygodni i grzywnie do 1.500 złotych, albo jednej z tych kar.

(2) Przedmioty, wymienione w ust. (1), ulegają przepadkowi, choćby nie były własnością sprawcy."

Art. 2. Upoważnia się Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych do ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej jednolitego tekstu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 sierpnia 1927 r. o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych (Dz. U. R. P. Nr 77, poz. 673) z uwzględnieniem zmian, wynikających z przepisów, wydanych do dnia ogłoszenia jednolitego tekstu.

Art. 3. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych.

Art. 4. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1938 r.

Poz. 246. Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 12 marca 1938 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 maja 1927 r. o państwowych zakładach chowu koni i o dostarczaniu ogierów dla hodowli.

Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 29 marca 1937 r. w sprawie zmiany roporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 maja 1927 r. o państwowych zakładach chowu koni i o premiowaniu ogierów (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 191) ogłaszam jednolity tekst rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 maja 1927 r. o państwowych zakładach chowu koni i o premiowaniu ogierów (Dz. U. R. P. Nr 48, poz. 435) z uwględnieniem zmian, wprowadzonych ustawą z dnia 29 marca 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 191) oraz wynikających z rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 maja 1932 r. o ustanowieniu urzędu Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych (Dz. U. R. P. Nr 51, poz. 480) i z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 stycznia 1932 r. w sprawie zniesienia powiatu konstantynowskiego w województwie lubelskim (Dz. U. R. P. Nr 6, poz. 33).

Załącznik do obw. Min. Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 12 marca 1938 r. (poz. 246).

ROZPORZĄDZENIE
PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 17 maja 1927 r.

o państwowych zakładach chowu koni i o dostarczaniu ogierów dla hodowli.

Na podstawie art. 44 ust. 6 Konstytucji i ustawy z dnia 2 sierpnia 1926 r. o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania rozporządzeń z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr 78, poz. 443) postanawiam co następuje:

Art. 1.

Państwo dążyć będzie do zapewnienia niezbędnej dla hodowli koni ilości odpowiednich ogierów rozpłodowych przez:

a) utrzymywanie państwowych zakładów chowu koni, a mianowicie państwowych stad ogierów i państwowych stadnin koni (art. art. 2—12);

b) używaniu do hodowli ogierów na podstawie umów, zawieranych z właścicielami.

Państwowe zakłady chowu koni.

Art. 2.

(1) W państwowych stadach ogierów będą utrzymywane ogiery rozpłodowe o wysokiej wartości hodowlanej, przeznaczone:

a) do płodzenia koni odpowiednich do hodowli;

b) do płodzenia koni o specjalnym przeznaczeniu, przede wszystkim zaś odpowiadających potrzebom armii.

(2) Ogólna ilość ogierów rozpłodowych w państwowych stadach nie może być mniejsza od 1300 i nie może przekraczać 1800.

Art. 3.

(1) Odchowywanie klaczy z ogierami ze stad państwowych odbywać się będzie w siedzibach tych stad oraz na stacjach rozpłodowych, urządzanych poza siedzibami stad; nadto ogiery te mogą być do odchowywania z klaczami oddawane w najem.

(2) Zasady organizacji i działania stacyj rozpłodowych, jak również warunki oddawania w najem określa Minister Rolnictwa i Reform Rolnych.

(3) Zasady rozdziału ogierów ze stad państwowych pomiędzy wymienione w ustępie pierwszym niniejszego artykułu miejsca odchowywania określa Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Art. 4.

(1) Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych może przenosić istniejące państwowe stada ogierów:

w Bogusławicach, w powiecie piotrkowskim,
w Drogomyślu, w powiecie cieszyńskim,
w Gnieźnie, w powiecie gnieźnieńskim,
w Janowie, w powiecie bialskim,
w Łącku, w powiecie gostynińskim,
w Sądowej Wiszni, w powiecie mościskim,
w Sierakowie, w powiecie międzychodzkim,
w Starogardzie, w powiecie starogardzkim, —

do innej miejscowości, a także ustanawiać i przenosić nowe państwowe stada ogierów z tym ograniczeniem, że ogólna ich ilość nie może przekraczać dziesięciu.

(2) Minister Rolnictwa i Reform Rolnych określać będzie okręgi działania państwowych stad ogierów.

Art. 5.

(1) W państwowych stadninach koni będą utrzymywane klacze zarodowe o wysokiej wartości hodowlanej, źrebięta, stanowiące przychówek stadniny, oraz ogiery rozpłodowe dla potrzeb stadniny.

(2) Ogólna ilość klaczy zarodowych w państwowych stadninach koni nie może być mniejsza od 120 i nie może przekraczać 300.

Art. 6.

Hodowla koni w państwowych stadninach ma na celu:

a) dostarczanie ogierów państwowym stadom;

b) szczególne popieranie chowu niektórych ras i gatunków koni;

c) propagowanie udoskonalonych metod hodowlanych przez stosowanie tych metod oraz stwierdzanie ich wyników;

d) przedsiębranie prób i doświadczeń hodowlanych.

Art. 7.

Ogiery rozpłodowe państwowych stadnin koni mogą być odchowywane z doprowadzanymi, nie należącymi do stadnin, klaczami, które w tym celu mogą być przyjmowane do państwowych stadnin koni na warunkach ustanowionych przez Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych.

Art. 8.

(1) Ustanawia się państwowe stadniny koni:

w Kozienicach, w powiecie kozienickim,

w Janowie, w powiecie bialskim.

(2) Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych może przenosić państwowe stadniny koni z jednej miejscowości do drugiej, a także ustanawiać i przenosić nowe państwowe stadniny koni.

Art. 9.

Warunki odchowywania ogierów rozpłodowych państwowych zakładów chowu koni z klaczami oraz wysokość opłat, pobieranych za odchowywanie tych ogierów z klaczami, nie należącymi do państwowych zakładów chowu koni, określa Minister Rolnictwa i Reform Rolnych.

Art 10.

(1) Na prowadzenie państwowych zakładów chowu koni przeznacza się następujące nieruchomości państwowe o obszarze, jaki nieruchomości te mają w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia:

Białka z folwarkiem Siennica Królewska oraz łąkami z b. donacji Łopiennik Ruski i Krasnystaw vel Rońsk w powiecie krasnostawskim;

Bogusławice z folwarkami Krzykowice i Wiaderno w powiecie piotrkowskim;

Janów, w powiecie bialskim;

Kozienice, w powiecie kozienickim;

Łąck i Góry, w powiecie gostynińskim;

Mirów, w powiecie radomskim;

Pruchna z folwarkami Dębina, Drogomyśl i Ochaby-Spalenisko, w powiecie bielskim i cieszyńskim;

Racot z folwarkiem Darnowo, w powiecie kościańskim;

Samborzec, w powiecie sandomierskim;

Sieraków, w powiecie międzychodzkim;

(2) W razie utworzenia nowych państwowych zakładów chowu koni (art. 4 i 8) lub przeniesienia istniejących z jednej miejscowości do drugiej, Minister Rolnictwa i Reform Rolnych może przeznaczyć na prowadzenie tych zakładów w zamian wyżej wyszczególnionych nieruchomości obszary z innych nieruchomości państwowych z uwzględnieniem postanowień o wykonaniu reformy rolnej.

Art. 11.

(1) Zasady zarządzania nieruchomościami, przeznaczonymi na prowadzenie państwowych zakładów chowu koni, określa Minister Rolnictwa i Reform Rolnych.

(2) Dochody z nieruchomości państwowych, przeznaczonych na prowadzenie państwowych zakładów chowu koni, przeznacza się na akcję podniesienia hodowli koni; dochodami tymi rozporządza Minister Rolnictwa i Reform Rolnych.

Art. 12.

Państwowe zakłady chowu koni podlegają bezpośrednio Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych.

Umowy z właścicielami ogierów.

Art. 13.

(1) Z właścicielami ogierów, wyróżniających się dodatnio pod względem hodowlanym, Państwo będzie zawierało umowy zobowiązujące tych właścicieli do pokrywania ogierami cudzych klaczy za wynagrodzeniem i na warunkach, określonych w umowach. Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych będzie ustalał zasady umów powyższych, w szczególności ustali także tryb postępowania przy zawieraniu umów i nadzór nad ich wykonaniem.

(2) Ilość ogierów, objętych umowami określonymi w ust. (1), powinna być nie mniejsza od połowy ogólnej liczby ogierów państwowych zakładów chowu koni.

Art. 14, 15 i 16 skreślone.

Przepisy końcowe.

Art. 17.

Wydatki na zakładanie i utrzymanie państwowych zakładów chowu koni oraz na wynagradzanie właścicieli ogierów za świadczenia, wynikające z umów, określonych w art. 13, będą pokrywane z ogólnych dochodów Państwa.

Art. 18.

Wykonanie niniejszego rozporządzenia powierza się Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych.

Art. 19.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

---

z 23 kwietnia Nr 28 Rok 1938

Poz. 247. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o zmianie ustawy o pomocy finansowej Skarbu Państwa dla gminy m. Wilna na pokrycie zobowiązań z tytułu 5% obligacyj konwersyjnych m. Wilna z 1931 r. w funtach szterlingów.

Poz. 248. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o ulgach w spłacie zaległości udziałów w publicznych przedsiębiorstwach melioracyjnych.

Art. 1. Należności Skarbu Państwa od wojewódzkich związków samorządowych, powiatowych związków samorządowych, gmin, gromad i spółek wodnych, powstałe z tytułu pokrycia udziału w publicznych przedsiębiorstwach melioracyjnych, umarza się:

1) w całości, jeżeli należność powstała przed dniem 1 kwietnia 1925 r.,

2) w 80%, jeżeli należność powstała w okresie od 1 kwietnia 1925 r. do 31 marca 1930 r.,

3) w 60%, jeżeli należność powstała w okresie od 1 kwietnia 1930 r. do 31 marca 1937 r.

Art. 2. Rozkłada się spłatę należności, pozostałych po zastosowaniu przepisu art. 1 pkt 2) i 3), na pięć lat bez oprocentowania; niewpłacenie w wyznaczonym terminie jednej raty powoduje natychmiastową wymagalność wszystkich rat.

Art. 3. Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Skarbu może udzielać dalszych ulg w spłacie należności, wymienionych w art. 1 pkt 2) i 3), aż do całkowitego ich umorzenia, w przypadkach, gdy zobowiązany nie osiągnął z melioracji korzyści, współmiernych do obciążającej go części udziału oraz w przypadkach klęsk żywiołowych. Uprawnienie to może Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Skarbu przekazywać wojewodom.

Art. 4. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych i Ministrowi Skarbu.

Art. 5. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Poz. 249. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o zamianie niektórych należności b. pruskich władz i instytucji agrarno-finansowych na pożyczki Funduszu Obrotowego Reformy Rolnej.

Poz. 250. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o obowiązku odstępowania zwierząt pociągowych, wozów, pojazdów mechanicznych i rowerów dla celów obrony Państwa.

Art. 1. W rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 listopada 1927 r. o obowiązku odstępowania zwierząt pociągowych, wozów, pojazdów mechanicznych i rowerów dla celów obrony Państwa (Dz. U. R. P. Nr 98, poz. 859) wprowadza się zmiany następujące:

1) w art. 1 wyrazy: „ogłoszenia mobilizacji“ zastępuje się wyrazami: „zarządzenia mobilizacji“;

2) w art. 2 w ust. 1 wyrazy: „ogłoszenia mobilizacji“ zastępuje się wyrazami: „zarządzenia mobilizacji“;

3) w art. 5 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„Za pojazdy mechaniczne uważa się pojazdy, poruszane przez umieszczony na nich silnik i niebiegnące po szynach, wraz z przedmiotami przeznaczonymi do ich utrzymania i użytkowania.“;

4) art 17 otrzymuje brzmienie:

„Art. 17. Minister Spraw Wojskowych ustala ogólne zapotrzebowania zwierząt pociągowych, wozów, pojazdów mechanicznych i rowerów, które w przypadkach przewidzianych w art. 2 ma być pokryte w drodze poboru z całego obszaru Państwa.

Rozdziału powyższego zapotrzebowania na poszczególne województwa powiaty, gminy i gromady dokonywają władze wojskowe na podstawie zarządzeń Ministra Spraw Wojskowych, wydanych w porozumieniu z Ministrem spraw Wewnętrznych i innymi interesowanymi ministrami, a na obszarze wojennym na podstawie zarządzeń Naczelnego Wodza. Gdy wzgląd na nieodzowną potrzebę wojenną tego wymaga, Minister Spraw Wojskowych może zmienić rozdział tego zapotrzebowania na poszczególne województwa, powiaty, gminy i gromady.

Przy ustalaniu ogólnego zapotrzebowania oraz rozdziale tego zapotrzebowania na województwa, powiaty, gminy i gromady należy brać pod uwagę potrzeby gospodarki społecznej oraz zdolność świadczenia ludności w granicach, dopuszczalnych przez wzgląd na potrzebę wojska.“;

5) skreśla się art. 20 i dodaje się nowe artykuły 20, 20-a, 20-b, 20-c, 20-d o brzmieniu:

„Art. 20. Ustanawia się następujące komisje poborowe:

a) komisję poborową zwierząt pociągowych — do przeprowadzenia poboru zwierząt pociągowych i wozów;

b) komisję poborową pojazdów mechanicznych — do przeprowadzenia poboru pojazdów mechanicznych;

c) komisję poborową rowerów — do przeprowadzenia poboru rowerów.

Orzeczenie komisji poborowej nie ulega zaskarżeniu.

Art. 20-a. W skład komisji poborowej zwierząt pociągowych wchodzą:

a) jako przewodniczący:

— oficer, wyznaczony przez Ministra Spraw Wojskowych lub upoważnioną przez niego władzę wojskową;

b) jako członkowie:

1) przedstawiciel ludności, wyznaczony przez powiatową władzę administracji ogólnej;

2) wojskowy lekarz weterynaryjny, wyznaczony przez dowódcę okręgu korpusu (równorzędnego), albo cywilny lekarz weterynaryjny (państwowy, samorządowy lub wolnopraktykujący), wyznaczony lub powołany na zapotrzebowanie dowódcy okręgu korpusu (równorzędnego) przez powiatową władzę administracji ogólnej; w razie niemożności wyznaczenia lekarza weterynaryjnego powołuje się do komisji podoficera weterynaryjnego lub osobę, znającą się na zwierzętach pociągowych.

Przy poborze zwierząt pociągowych i wozów z poszczególnych gmin powinien być obecny przełożony gminy lub wyznaczony przez niego zastępca oraz sołtysi (podsołtysi); przełożony gminy (jego zastępca), sołtysi (podsołtysi) obowiązani są na żądanie przewodniczącego komisji udzielać wszelkich informacyj, dotyczących zwierząt pociągowych i wozów pochodzących z tej gminy (gromady) oraz kontrolować stawiennictwo powołanych (wezwanych) do poboru.

Poboru wozów i uprzęży komisja dokonywa bez udziału lekarza weterynaryjnego (podoficera weterynaryjnego).

Art. 20-b. W skład komisji poborowej pojazdów mechanicznych wchodzą:

a) jako przewodniczący:

— oficer, wyznaczony przez Ministra Spraw Wojskowych lub upoważnioną przez niego władzę wojskową;

b) jako członkowie:

1) urzędnik administracji spraw wewnętrznych, wyznaczony przez powiatową władzę administracji ogólnej;

2) przedstawiciel ludności, wyznaczony przez powiatową władzę administracji ogólnej.

Art. 20-c. W skład komisji poborowej rowerów wchodzą:

a) jako przewodniczący — oficer, wyznaczony przez Ministra Spraw Wojskowych lub upoważnioną przez niego władzę wojskową, oraz

b) przedstawiciel ludności, wyznaczony przez powiatową władzę administracji ogólnej.

Art. 20-d. O konieczności pobrania przedmiotu świadczenia rozstrzyga przewodniczący komisji poborowej.

Za podstawę orzeczenia komisji przy poborze zwierząt pociągowych należy przyjąć opinię lekarza weterynaryjnego lub osoby, wyznaczonej w jego zastępstwie.

Niestawienie się do komisji przedstawiciela ludności lub lekarza weterynaryjnego (podoficera weterynaryjnego) nie wpływa na ważność przeprowadzenia poboru.

Zakres działania oraz sposób urzędowania komisyj poborowych, prawa i obowiązki przewodniczącego i członków komisyj oraz innych osób, biorących udział w czynnościach komisyj poborowych, określa rozporządzenie wykonawcze.“;

6) art. 21 otrzymuje brzmienie:

„Art. 21. Wysokość wynagrodzenia za odstąpione przy poborze zwierzęta pociągowe, wozy, pojazdy mechaniczne i rowery określa komisja poborowa na podstawie cennika, wydanego przez Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych, Skarbu, Rolnictwa i Reform Rolnych, Komunikacji oraz Przemysłu i Handlu lub z innymi właściwymi ministrami.

W przypadkach, gdy chodzi o przedmioty, nie objęte cennikiem, wysokość wynagrodzenia oznacza komisja poborowa na podstawie wniosków biegłych, wyznaczonych przez powiatową władzę administracji ogólnej.“;

7) art. 22 otrzymuje brzmienie:

„Art. 22. Wynagrodzenie za odstąpione Państwu na własność przy poborze zwierzęta pociągowe, wozy, pojazdy mechaniczne i rowery będzie wypłacone w gotówce lub asygnatami.

Warunki i sposób wypłaty wynagrodzenia określa rozporządzenie wykonawcze.

Warunki i terminy wykupu asygnat ustala Minister Skarbu, któremu zarazem służy prawo ustalania oprocentowania oraz warunków odstępowania asygnat przez ich pierwotnych posiadaczy.“;

8) art. 28 uchyla się.

Art. 2. Upoważnia się Ministra Spraw Wojskowych do ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej jednolitego tekstu rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 listopada 1927 r. o obowiązku odstępowania zwierząt pociągowych, wozów, pojazdów mechanicznych i rowerów dla celów obrony Państwa (Dz. U. R. P. Nr 98, poz. 859) z uwzględnieniem zmian, wynikających z przepisów, wydanych do dnia ogłoszenia jednolitego tekstu oraz z zastosowaniem nowej kolejnej numeracji artykułów.

Art. 3. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrom Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z właściwymi ministrami.

Art. 4. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Poz. 251. II Konwencja uzupełniająca umowę między Rzecząpospolitą Polską a Rzeszą Niemiecką o wzajemnej komunikacji kolejowej z dnia 27 marca 1926 r., podpisana w Hamburgu dnia 8 lipca 1937 r.

Poz. 252. Oświadczenie rządowe z dnia 1 kwietnia 1938 r. w sprawie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych podpisanej w Hamburgu dnia 8 lipca 1937 r. drugiej umowy uzupełniającej umowę między Rzecząpospolitą Polską a Rzeszą Niemiecką o wzajemnej komunikacji kolejowej, podpisaną w Berlinie dnia 27 marca 1926 r.

Poz. 253. Porozumienie pomiędzy Rządem Polskim i Senatem Wolnego Miasta Gdańska w przedmiocie uregulowania spraw, związanych z oddziaływaniem na Gdańsk polskiej gospodarki dewizowej.

Poz. 254. Oświadczenie rządowe z dnia 7 kwietnia 1938 r. w sprawie zmiany załącznika do art. 3 ust. 2 porozumienia pomiędzy Rządem Polskim i Senatem Wolnego Miasta Gdańska z dnia 9 czerwca 1936 r. w przedmiocie uregulowania spraw, związanych z oddziaływaniem na Gdańsk polskiej gospodarki dewizowej.

---

z 28 kwietnia Nr 29 Rok 1938

Poz. 255. Ustawa z dnia 2 kwietnia 1938 r. o postępowaniu uproszczonym przy regulowaniu stanu hipotecznego gruntów w związku z przebudową ustroju rolnego lub spłatami rodzinnymi.

Poz. 256. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o przekształceniu Galicyjskiej Kasy Oszczędności we Lwowie w Centralną Małopolską Kasę Oszczędności we Lwowie.

Poz. 257. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1938 r. o zmianie ustawy o zakresie działania Ministra Kolei Żelaznych i o organizacji urzędów kolejowych.

Poz. 258. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1938 r. o zmianie ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym.

Poz. 259. Ustawa z dnia 25 kwietnia 1938 r. o zmianie ustawy o wykupie przez dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki oraz gruntów czynszowych w miastach i miasteczkach na obszarze sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i Wilnie.

Poz. 260. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 kwietnia 1938 r. o tymczasowym wprowadzeniu w życie postanowień protokołu dodatkowego z dnia 11 marca 1938 r. do konwencji handlowej i nawigacyjnej między Polską a Grecją.

Poz. 261. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 23 kwietnia 1938 r. o tymczasowym wprowadzeniu w życie postanowień porozumienia między Polską a Szwecją z dnia 5 marca 1938 r., dotyczącego clenia produktu „Renad Tallolja".

Poz. 262. Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 31 marca 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Reform Rolnych w sprawie podziału terytorialnego Rzeczypospolitej Polskiej na okręgi i obwody inspekcji pracy.

Na podstawie art. 20 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 lipca 1927 r. o inspekcji pracy (Dz. U. R. P. Nr 67, poz. 590) zarządzam co następuje:

§ 1. Obszar Rzeczypospolitej Polskiej dzieli się na okręgi i obwody inspekcji pracy według poniższego wykazu:

Nr okręgu i obwodu	Do okręgu względnie obwodu należy	Siedziba okręgu względnie obwodu
Okrąg I	m. st. Warszawa	Warszawa
Obwód 1	Komisariaty: 6. 8, 11, 16, 23	Warszawa
Obwód 2	„ 1, 9, 10, 13, 20, 21	„
Obwód 3	„ 7, 12, 19, 22	„
Obwód 4	„ 2, 3, 4, 5, 26	„
Obwód 5	„ 14, 15, 17, 18, 24, 25	„
Okrąg II	Województwo warszawskie	Warszawa
Obwód 6	Powiat ciechanowski	Mława
	„ działdowski	
	„ mławski	
	„ przasnyski	
Obwód 7	Powiat warszawski	Warszawa
Obwód 8	Powiat błoński	Warszawa
	„ grójecki	
	„ rawski (Wr.)	
Obwód 9	Powiat kutnowski	Łowicz
	„ łowicki	
	„ skierniewicki	
	„ sochaczewski	
Obwód 10	Powiat makowski	Warszawa
	„ miński	
	„ pułtuski	
	„ radzymiński	
Obwód 11	Powiat gostyniński	Płock
	„ płocki	
	„ płoński	
	„ sierpecki	
Okrąg III	Województwo łódzkie	Łódź
Obwód 12	m. Łódź — Komisariaty. 1, 2 i 3	Łódź
Obwód 13	„ „ „ 4, 6, 7 i 10	„
Obwód 14	„ „ „ 5, 8, 9 i 11	„
Obwód 15	„ „ „ 12, 13 i 14	„
Obwód 16	Powiat piotrkowski	Piotrków Trybunalski
	„ radomszczański	
Obwód 17	Powiat łódzki	Łódź
	„ łęczycki	
	„ brzeziński	
Obwód 18	Powiat łaski	Pabianice
	„ sieradzki	
	„ wieluński	

Nr okręgu i obwodu	Do okręgu względnie obwodu należy	Siedziba okręgu względnie obwodu
Okrąg IV	Województwo kieleckie	Kielce
Obwód 19	m. Radom	Radom
	Powiat konecki	
	„ kozienicki	
	„ opoczyński	
	„ radomski	
Obwód 20	Powiat iłżecki	Radom
	„ opatowski	
	„ sandomierski	
Obwód 21	Powiat miechowski	Olkusz
	„ olkuski	
	„ pińczowski	
Obwód 22	m. Częstochowa	Częstochowa
	Powiat częstochowski	
	„ włoszczowski	
Obwód 23	m. Sosnowiec	Sosnowiec
	Powiat będziński	
Obwód 24	Powiat zawierciański	Zawiercie
Obwód 25	Powiat jędrzejowski	Kielce
	„ kielecki	
	„ stopnicki	
Okrąg V	Województwa: lubelskie i wołyńskie	Lublin
Obwód 26	m. Lublin	Lublin
	Powiat garwoliński	
	„ lubartowski	
	„ lubelski	
	„ puławski	
	„ radzyński	
Obwód 27	Powiat biłgorajski	Zamość
	„ hrubieszowski	
	„ tomaszowski	
	„ zamojski	
Obwód 28	Powiat chełmski	Chełm
	„ janowski	
	„ krasnostawski	
	„ włodawski	
Obwód 29	Powiat bialski (Lb.)	Siedlce
	„ łukowski	
	„ siedlecki	
	„ sokołowski	
	„ węgrowski	
Obwód 30	Powiat horochowski	Kowel
	„ kowelski	
	„ lubomelski	
	„ sarneński	
	„ włodzimierski	
Obwód 31	Powiat dubieński	Łuck
	„ kostopolski	
	„ krzemieniecki	
	„ łucki	
	„ rówieński	
	„ zdołbunowski	
Okrąg VI	Województwa: białostockie i poleskie	Białystok
Obwód 32	m. Białystok	Białystok

Nr okręgu i obwodu	Do okręgu względnie obwodu należy	Siedziba okręgu względnie obwodu
Obwód 32	Powiat białostocki	
	„ bielski (Bł.)	
	„ wysoko-mazowiecki	
Obwód 33	Powiat grodzieński	Grodno
	„ sokólski	
	„ wołkowyski	
Obwód 34	Powiat łomżyński	Białystok
	„ ostrołęcki	
	„ ostrowski (Bł.)	
Obwód 35	Powiat augustowski	Grodno
	„ suwalski	
	„ szczuczyński (Bł.)	
Obwód 36	Powiat brzeski (Pl.)	Brześć n. Bugiem
	„ kamieński	
	„ kobryński	
	„ kosowski (Pl.)	
	„ prużański	
Obwód 37	Powiat drohiczyński	Pińsk
	„ łuniniecki	
	„ piński	
	„ stoliński	
Okrąg VII	Województwo krakowskie	Kraków
Obwód 38	m. Kraków	Kraków
Obwód 39	Powiat bialski (Kr.)	Biała Krakowska
	„ żywiecki	
Obwód 40	Powiat brzeski (Kr.)	Tarnów
	„ dąbrowski	
	„ dębicki	
	„ mielecki	
	„ tarnowski	
Obwód 41	Powiat gorlicki	Nowy Sącz
	„ jasielski	
	„ limanowski	
	„ nowosądecki	
Obwód 42	Powiat chrzanowski	Chrzanów
	„ wadowicki	
Obwód 43	Powiat bocheński	Kraków
	„ krakowski	
	„ myślenicki	
	„ nowotarski	
Okrąg VIII	Województwa: lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie	Lwów
Obwód 44	Powiat dobromilski	Przemyśl
	„ jarosławski	
	„ leski	
	„ lubaczowski	
	„ mościski	
	„ przemyski	
Obwód 45	Powiat horodeński	Stanisławów
	„ kołomyjski	
	„ kosowski (St.)	
	„ nadwórniański	
	„ stanisławowski	
	„ śniatyński	
	„ tłumacki	

Nr okręgu i obwodu	Do okręgu względnie obwodu należy	Siedziba okręgu względnie obwodu
Obwód 46	Powiat doliński	Stryj
	„ kałuski	
	„ rohatyński	
	„ stryjski	
	„ żydaczowski	
Obwód 47	Powiat brodzki	Tarnopol
	„ brzeżański	
	„ kamionecki	
	„ podhajecki	
	„ przemyślański	
	„ radziechowski	
	„ skałacki	
	„ tarnopolski	
	„ trembowelski	
	„ zbaraski	
	„ zborowski	
	„ złoczowski	
Obwód 48	Powiat borszczowski	Czortków
	„ buczacki	
	„ czortkowski	
	„ kopyczyniecki	
	„ zaleszczycki	
Obwód 49	m. Lwów	Lwów
Obwód 50	Powiat bobrecki	Lwów
	„ gródecki	
	„ jaworowski	
	„ lwowski	
	„ rawski (Lw.)	
	„ sokalski	
	„ żółkiewski	
Obwód 51	Powiat drohobycki	Drohobycz
	„ rudecki	
	„ samborski	
	„ turczański	
Obwód 52	Powiat łańcucki	Nisko
	„ niżański	
	„ tarnobrzeski	
	„ przeworski	
Obwód 53	Powiat brzozowski	Rzeszów
	„ kolbuszowski	
	„ krośnieński	
	„ rzeszowski	
	„ sanocki	
Okrąg IX	Województwo śląskie	Katowice
Obwód 54	m. Katowice	Katowice
	Powiat katowicki	
Obwód 55	m. Chorzów	Chorzów
	Powiat świętochłowicki	
Obwód 56	Powiat lubliniecki	Tarnowskie Góry
	„ tarnogórski	
Obwód 57	Powiat pszczyński	Rybnik
	„ rybnicki	
Obwód 58	m. Bielsko	Bielsko
	Powiat bielski (Śl.)	
	„ cieszyński	

Nr okręgu i obwodu	Do okręgu względnie obwodu należy	Siedziba okręgu względnie obwodu
Okrąg X	Województwo poznańskie	Poznań
Obwód 59	m. Poznań	Poznań
	Powiat poznański	
	" śremski	
	" średzki	
Obwód 60	Powiat chodzieski	Poznań
	" czarnkowski	
	" międzychodzki	
	" nowotomyski	
	" obornicki	
	" szamotulski	
Obwód 61	m. Gniezno	Gniezno
	Powiat gnieźnieński	
	" mogileński	
	" wągrowiecki	
	" wrzesiński	
	" żniński	
Obwód 62	Powiat kaliski	Kalisz
	" kolski	
	" koniński	
	" turecki	
Obwód 63	Powiat jarociński	Ostrów Wielkopolski
	" kępiński	
	" krotoszyński	
	" ostrowski (Pz.),	
Obwód 64	Powiat gostyński	Leszno
	" kościański	
	" leszczyński	
	" rawicki	
	" wolsztyński	
Okrąg XI	Województwo pomorskie	Toruń
Obwód 65	m. Inowrocław	Toruń
	m. Toruń	
	Powiat brodnicki	
	" inowrocławski	
	" rypiński	
	" toruński	
	" wąbrzeski	
Obwód 66	Powiat lipnowski	Włocławek
	" nieszawski	
	" włocławski	
Obwód 67	m. Bydgoszcz	Bydgoszcz
	Powiat bydgoski	
	" sempoleński	
	" szubiński	
	" wyrzyski	
Obwód 68	m. Grudziądz	Grudziądz
	Powiat chełmiński	
	" grudziądzki	
	" lubawski	
	" świecki	
	" tucholski	
Obwód 69	Powiat chojnicki	Tczew
	" kościerzyński	
	" starogardzki	
	" tczewski	

Nr okręgu i obwodu	Do okręgu względnie obwodu należy	Siedziba okręgu względnie obwodu
Obwód 70	m. Gdynia Powiat morski „ kartuski	Gdynia
Okrąg XII	Województwa: nowogrodzkie i wileńskie	Wilno
Obwód 71	m. Wilno	Wilno
Obwód 72	Powiat mołodecki „ oszmiański „ wileńsko-trocki „ wołożyński	Wilno
Obwód 73	Powiat brasławski „ dziśnieński „ postawski „ święciański „ wilejski	Wilno
Obwód 74	Powiat baranowicki „ lidzki „ nieświeski „ nowogródzki „ słonimski „ stołpecki „ szczuczyński (Nw.)	Lida

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 maja 1938 r.

Równocześnie traci moc rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 20 lutego 1928 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu oraz Ministrem Rolnictwa w sprawie podziału terytorialnego Rzeczypospolitej Polskiej na okręgi i obwody Inspekcji Pracy (Dz. U. R. P. Nr 41, poz. 397), zmienione rozporządzeniami Ministra Pracy i Opieki Społecznej wydanymi w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu i Ministrem Rolnictwa: z dnia 26 września 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr 89, poz. 782), z dnia 13 listopada 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr 85, poz. 632), z dnia 8 listopada 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr 79, poz. 624), z dnia 20 sierpnia 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr 100, poz. 768), z dnia 20 stycznia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr 9, poz. 59) oraz rozporządzeniem Ministra Opieki Społecznej z dnia 9 sierpnia 1935 r. wydanym w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu i Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych (Dz. U. R. P. Nr 62, poz. 396).

---

z 30 kwietnia Nr 30 Rok 1938

Poz. 263. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1938 r. o ratyfikacji układu płatniczego między Polską a Francją z dnia 29 grudnia 1937 r.

Poz. 264. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1938 r. o ratyfikacji porozumienia dodatkowego z dnia 29 listopada 1937 r. do umowy o przedłużeniu umowy gospodarczej między Rzecząpospolitą Polską a Rzeszą Niemiecką z dnia 4 listopada 1935 r.

Poz. 265. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1938 r. o ratyfikacji porozumienia między Polską a Norwegią z dnia 10 września 1937 r., dotyczącego zmiany protokołu taryfowego polsko-norweskiego z dnia 14 marca 1936 r.

Poz. 266. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1938 r. o ratyfikacji protokołu z dnia 28 grudnia 1937 r. między Polską a Szwajcarią, dotyczącego zniżek celnych na produkty chemiczne.

Poz. 267. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1938 r. o ratyfikacji porozumienia celnego z dnia 15 grudnia 1937 r. między Rzecząpospolitą Polską a Związkiem Socjalistycznych Republik Rad.

Poz. 268. Porozumienie między Polską a Szwecją o wzajemnym udzieleniu obywatelom polskim i szwedzkim prawa korzystania ze świadczeń na wypadek bezrobocia, podpisane w Warszawie, dnia 13 września 1937 r.

Poz. 269. Oświadczenie rządowe z dnia 28 kwietnia 1938 r. w sprawie ratyfikacji i wejścia w życie podpisanego w Warszawie dnia 13 września 1937 r. porozumienia między Polską a Szwecją o wzajemnym udzieleniu obywatelom polskim i szwedzkim prawa korzystania ze świadczeń na wypadek bezrobocia.

Poz. 270. Rozporządzenie Ministra Spra-

wiedliwości z dnia 23 kwietnia 1938 r. w sprawie ustalenia liczby i siedzib sędziów śledczych w okręgu Sądu Okręgowego w Lublinie.

Poz. 271. Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 26 kwietnia 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Reform Rolnych o zniżkach celnych i zwolnieniach od cła.

Poz. 272. Oświadczenie rządowe z dnia 21 marca 1938 r. w sprawie złożenia przez Portugalię dokumentu ratyfikacyjnego umów Światowego Związku Pocztowego z dnia 20 marca 1934 r.

---

z 6 maja Nr 31 Rok 1938

Poz. 273. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 27 kwietnia 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych w sprawie ustalenia granicy terytorialnej morskiego portu rybackiego w Wielkiej Wsi.

Poz. 274. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 kwietnia 1938 r. o zmianie taksy dla pisarzy hipotecznych.

Poz. 275. Oświadczenie rządowe z dnia 21 marca 1938 r. w sprawie złożenia przez Meksyk dokumentu ratyfikacyjnego międzynarodowej konwencji z dnia 19 listopada 1921 r. w sprawie używania bieli ołowianej w malarstwie.

---

z 7 maja Nr 32 Rok 1938

Poz. 276. Ustawa z dnia 28 kwietnia 1938 r. o opłatach stemplowych i sądowych, związanych z przeniesieniem własności nieruchomości.

Poz. 277. Ustawa z dnia 28 kwietnia 1938 r. o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w państwowych przemysłowych szkołach wyższych nieakademickich.

Poz. 278. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 1938 r. o przygotowaniu w czasie pokoju obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej w dziedzinach regulacji i zabudowania osiedli oraz budownictwa publicznego i prywatnego.

Na podstawie art. 5 pkt 3, 4, 5 i 6 ustawy z dnia 15 marca 1934 r. o obronie przeciwlotniczej i przeciwgazowej (Dz. U. R. P. Nr. 80, poz. 742) zarządza się co następuje:

Przepis wstępny.

§ 1. Artykuły, powołane w rozporządzeniu niniejszym bez bliższego określenia, oznaczają artykuły rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr 23, poz. 202) w brzmieniu rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr 86, poz. 663) i z dnia 28 grudnia 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr 110, poz. 976) oraz ustawy z dnia 14 lipca 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr. 56, poz. 405). Paragrafy, powołane bez bliższego określenia, oznaczają paragrafy rozporządzenia niniejszego.

Plany zabudowania.

§ 2. Nowe osiedla i nowe dzielnice należy tak projektować, by części osiedli, przeznaczone pod zabudowę, posiadały kształt nieregularny, w każdym zaś razie odbiegający od formy koła lub kwadratu.

§ 3. (1) Układ arterii komunikacyjnych zasadniczo powinien być prostolinijny i jeśli temu nie stoją na przeszkodzie względy zdrowotne lub inne, w miarę możności zgodny co do kierunku z wiatrami, najczęściej panującymi w danej okolicy.

(2) W razie, gdyby kierunek arterii komunikacyjnej był niekorzystny dla właściwego nasłonecznienia budynków przy zastosowaniu zabudowania zwartego, równoległego do ulicy, wówczas należy w miarę możności zastosować zabudowanie, prostopadłe do niej.

§ 4. (1) Odległość pomiędzy frontowymi liniami zabudowania przy głównych arteriach komunikacyjnych, biegnących szlakiem dróg państwowych i wojewódzkich, albo stanowiących czy mających stanowić bezpośrednie przedłużenie takich dróg, powinna wynosić co najmniej 60 m.

(2) Jeśli przeprowadzenie arterii, określonej w ust. (1), z zachowaniem odległości 60 m pomiędzy frontowymi liniami zabudowania jest utrudnione ze względu na znaczną ilość istniejących budynków, wówczas należy założyć dodatkową arterię odciążającą.

§ 5. (1) Odległość pomiędzy frontowymi liniami zabudowania przy głównych arteriach komunikacyjnych, z wyjątkiem arterii, określonych w § 4 ust. (1), oraz przy arteriach odciążających, określonych w § 4 ust. (2), powinna wynosić co najmniej 34 m.

(2) Jeśli przeprowadzenie głównej arterii komunikacyjnej, nie biegnącej szlakiem drogi państwowej lub wojewódzkiej, z zachowaniem odległości 34 m pomiędzy frontowymi liniami zabudowania jest utrudnione ze względu na znaczną ilość istniejących budynków, wówczas należy założyć dodatkową arterie odciążającą o podanej wyżej odległości pomiędzy frontowymi liniami zabudowania.

§ 6. (1) Odległość pomiędzy frontowymi liniami zabudowania przy ulicach, nie będących głównymi arteriami komunikacyjnymi, powinna wynosić co najmniej:

1) 18 m — jeżeli przy ulicy ma być dopuszczone wznoszenie budynków o wysokości, nie przewyższającej 16 m;

2) 22,5 m — jeżeli przy ulicy ma być dopuszczone wznoszenie budynków o wysokości od 16 do 19 m;

3) półtora najwyższej dopuszczalnej wysokości budynków, jeżeli przy ulicy ma być dopuszczone wznoszenie budynków wyższych niż 19 m.

(2) Odstępstwa od norm powyższych są dopuszczalne w przypadkach, gdy ze względu na znaczną ilość istniejących już budynków zastosowanie tych norm jest szczególnie uciążliwe.

§ 7. Zakładanie ulic zamkniętych budynkami (ślepych) jest zabronione. Przepis powyższy nie dotyczy ulic, przeznaczonych wyłącznie dla komunikacji pieszej.

§ 8. (1) Wielkomiejskie ośrodki o zagęszczonym zabudowaniu, skupiające siedziby handlu, przemysłu i administracji, jak również gęsto zabudowane dzielnice mieszkaniowe należy rozluźniać przez wprowadzenie jak największej ilości terenów niezabudowanych.

(2) Poszczególne dzielnice, a także ich części, powinny być przedzielane terenami wolnymi od zabudowy, w postaci ogrodów, placów publicznych, pasm zieleni itp., zadrzewionych, zakrzewionych lub obsianych trawą.

(3) Obszarom zadrzewionym należy w planie zabudowania nadać przeznaczenie, zapewniające zachowanie istniejącego drzewostanu, a w szczególności przeznaczać je na parki, kulturę leśną lub ogrodową itp.

§ 9. Przy zakładaniu nowych osiedli i nowych dzielnic co najmniej 40% całego obszaru nowopowstającego osiedla albo nowozakładanej dzielnicy należy przeznaczać na skwery, parki, ogrody, place sportowe i tym podobne cele, na lotniska, porty wodne i tym podobne urządzenia komunikacyjne oraz na zakłady i urządzenia użyteczności publicznej, jeżeli te zakłady i urządzenia nie są budynkami nadziemnymi, wreszcie na uprawę leśną, rolną, ogrodową, ogrodniczą lub inną podobną, łącznie z terenami, stanowiącymi część działek budowlanych i położonymi wewnątrz bloków budowlanych, jeżeli odległość pomiędzy tylnymi liniami zabudowania wynosi co najmniej 40 m; na cele zaś budowlane oraz pod arterie komunikacyjne razem z urządzeniami pomocniczymi nie można przeznaczać więcej niż 60% tegoż obszaru.

§ 10. Gmachów, przeznaczonych dla instytucyj o istotnym znaczeniu dla normalnego działania organizmu państwowego, nie należy skupiać, zwłaszcza, jeżeli swoją wysokością lub masą miałby wyróżniać się spośród otoczenia.

§ 11. (1) Dzielnice przemysłowe należy zakładać o małych powierzchniach i w znacznych odległościach jedne od drugich.

(2) Dzielnice przemysłowe o większych powierzchniach można zakładać wówczas, gdy względy bezpieczeństwa życia lub zdrowia ludzkiego albo poważne względy gospodarcze stoją na przeszkodzie zastosowaniu przepisu ust. (1). W tym przypadku obszary dzielnic przemysłowych należy podzielić na części, odgraniczone od siebie za pomocą pasm niezabudowanych o szerokości co najmniej 150 m, zadrzewionych, zakrzewionych, obsianych trawą albo przeznaczonych pod uprawę rolną, ogrodniczą itp.

§ 12. (1) Stosunek powierzchni dzielnic przemysłowych w miastach, z wyłączeniem powierzchni pasm niezabudowanych, określonych wyżej w § 11 ust. (2), do powierzchni całego miasta nie powinien przekraczać 1 : 7.

(2) Stosunek powierzchni, określony w ust. (1) powinien być zachowany i wówczas, gdy w braku planu zabudowania przeznaczenie terenów pod budowę zakładów przemysłowych szkodliwych i uciążliwych ustalają na podstawie art. 322 rady miejskie albo władze, powołane do udzielania pozwoleń na budowę budynków przemysłowych.

(3) Przekroczenie określonego w ust. (1) stosunku może nastąpić w przypadkach wyjątkowych, ze względu na potrzebę rozbudowy istniejących lub powstawania nowych zakładów przemysłowych, za zgodą Ministra Przemysłu i Handlu, udzieloną w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

§ 13. Tylne linie zabudowania przy zabudowie zwartej należy tak ustalać, aby pomiędzy nimi wewnątrz bloków budowlanych pozostawały pasma wolne od zabudowy o szerokości co najmniej 25 m. Pasma takie w miarę możności powinny tworzyć ciągły układ terenów, przechodzących przez przyległe bloki i łączących się z przestrzeniami, wolnymi od zabudowy.

§ 14. (1) Dwa przeciwległe boki bloków, przeznaczonych pod zabudowę zwartą, powinny być wyłączone z zabudowy.

(2) Odstępstwa od przepisu ust. (1) są dopuszczalne w przypadkach, gdy to jest konieczne ze względu na lokalne warunki, z tym jednak, że w zabudowaniu bloku z przeciwległych stron powinny być przewidziane dwie przerwy, zapewniające w dostatecznym stopniu przewiew bloku, każda o szerokości, wynoszącej co najmniej 12 m.

(3) Przepisów ust. (1) i (2) nie stosuje się do bloków istniejących, całkowicie obrzeżnie obudowanych, jeżeli konieczność pozostawienia takiego sposobu zabudowania będzie uzasadniona względami natury gospodarczo-finansowej lub zabytkowej.

§ 15. W przypadkach wyjątkowych, zasługujących na uwzględnienie, Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych może zezwolić na odstępstwa od przepisów, zawartych w §§ 2 — 11 oraz 13, nie przewidziane w tych paragrafach, na odstępstwa zaś od przepisów, zawartych w § 12 — w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Przemysłu i Handlu.

§ 16. W razie, gdy w planach zabudowania, które zostały zatwierdzone albo uprawomocniły się przed wejściem w życie rozporządzenia niniejszego, przewiduje się zabudowanie więcej niż 60% powierzchni terenów budowlanych, organa, powołane do sporządzania planów zabudowania, obowiązane są rozważyć możliwość zmiany planów zabudowania w kierunku obniżenia procentu zabudowania i ewentualnie takich zmian dokonać (art. 51).

Zadrzewienie, zakrzewienie i obsianie trawą.

§ 17. (1) Zabrania się zmiany uprawy leśnej na inny rodzaj użytkowania, a także usuwania zadrzewienia na gruntach nieleśnych bez uprzedniego uzyskania pozwolenia władz, wymienionych w ust. 4:

1) jeżeli powierzchnia gruntu leśnego lub innego obszaru zadrzewionego, położonego na terenach, określonych w ust. (2), chociażby będącego własnością kilku osób, wynosi w obrębie granic administracyjnych gmin miejskich więcej niż 1 ha, a poza tymi granicami — więcej niż 2 ha,

2) na obszarach, które w zatwierdzonym planie zabudowania na podstawie art. 10 pkt 1 lit. d) przeznaczone zostały na uprawę leśną, ogrodową itp.

(2) Przepis ust. (1) pkt 1) stosuje się na terenach, położonych w obrębie granic administracyjnych miast, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych oraz na terenach, przylegających do tych miast, w promieniu: 50 km od wspomnianych granic, gdy chodzi o miasta powyżej 500.000 mieszkańców, i 30 km — gdy chodzi o inne miasta, wydzielone z powiatowych związków samorządowych.

(3) Przepis ust. (1) nie dotyczy usuwania poszczególnych drzew, gdy dany obszar zostanie ponownie zadrzewiony. Zadrzewienie powinno nastąpić najpóźniej w okresie 1 roku od dnia usunięcia drzewostanu.

(4) Zezwolenia, przewidzianego w ust. (1) udzielają, w porozumieniu z właściwym terytorialnie dowódcą okręgu korpusu:

1) o ile chodzi o tereny, należące do państwowego gospodarstwa leśnego, Minister Rolnictwa i Reform Rolnych lub upoważnione przez niego organa Lasów Państwowych,

2) o ile chodzi o tereny lasów, nie stanowiących własności Państwa, władze uprawnione na podstawie przepisów o ochronie lasów, nie stanowiących własności Państwa, do wydawania decyzyj o zmianie uprawy leśnej na inny rodzaj użytkowania,

3) o ile chodzi o tereny zakładów górniczych, prezes wyższego urzędu górniczego,

4) o ile chodzi o wszystkie inne tereny, właściwi terytorialnie wojewodowie, a na obszarze m. st. Warszawy — Komisarz Rządu.

§ 18. (1) Tereny, przeznaczone w zatwierdzonym planie zabudowania na podstawie art. 10 pkt 1 lit. d) na uprawę leśną, ogrodową, ogrodniczą itp., powinny być doprowadzone do stanu, zgodnego z przeznaczeniem, określonym w planie zabudowania, w terminie 3 lat od dnia wejścia w życie rozporządzenia niniejszego albo od dnia uprawomocnienia się planu zabudowania.

(2) Wojewoda może nakazać zadrzewienie lub zakrzewienie w okresie przezeń oznaczonym obszarów, położonych na terenach określonych w § 17 ust. (2), jeżeli obszary te nie są użytkowane w sposób, gospodarczo uzasadniony. Na obszarach zakładów górniczych powyższe uprawnienia służą prezesowi wyższego urzędu górniczego.

§ 19. Części działek budowlanych, nie przeznaczone do zabudowania, komunikacji, dla celów sportowych, ogrodniczych itp., powinny być zadrzewione, zakrzewione lub obsiane trawą w okresie 3 lat od dnia uprawomocnienia się planu zabudowania, a w braku planu zabudowania — od daty oddania do użytku budynku lub budynków, wzniesionych na działce, bądź od dnia wejścia w życie rozporządzenia niniejszego.

Zabudowanie działek.

§ 20. (1) W razie, gdy osiedle planu zabudowania nie posiada albo gdy zatwierdzony lub prawomocny plan zabudowania przed wejściem w życie rozporządzenia niniejszego nie ustalił norm określających, jaka część działki budowlanej może być zabudowana, procent zabudowania powierzchni działki przy wznoszeniu nowych budynków lub przy gruntownej przebudowie istniejących w stosunku do całej powierzchni działki nie może przewyższać:

1) w blokach o zabudowaniu zwartym, które zostaną uznane w planie zabudowania za przeznaczone na cele mieszkaniowe z dopuszczeniem zakładów przemysłowych nieszkodliwych i nieuciążliwych w myśl art. 10 pkt 1 lit. f), albo w których plan zabudowania dopuści urządzanie wszelkich zakładów handlowych i rzemieślniczych na podstawie art. 11 lit. d) oraz w blokach budowlanych o zabudowaniu zwartym, w przeważającej mierze zabudowanych, położonych w śródmiejskich dzielnicach istniejących o charakterze handlowym — 45%;

2) w blokach o zabudowaniu zwartym, poza określonymi wyżej w pkt 1, położonych w dzielnicach mieszkaniowych — 35%;

3) w dzielnicach mieszkaniowych o zabudowaniu luźnym lub grupowym — 25%.

(2) W przypadkach, zasługujących na uwzględnienie, — wojewoda, a w Warszawie — prezydent miasta, mogą pozwolić w porozumieniu z terytorialnie właściwym dowódcą okręgu korpusu na powiększenie norm, określonych w ust. (1) pkt 1) i 2), — o 15% powierzchni działek i normy określonej w ust. (1) pkt 3 — o 10% powierzchni działek dla bloków w przeważającej części już zabudowanych oraz dla bloków lub działek, na których ze względu na lokalne warunki, zastosowanie wspomnianych wyżej norm byłoby utrudnione. Nie dotyczy to działek, znajdujących się w blokach o zwartym sposobie zabudowania, jeżeli nie zabudowano powyżej 20% powierzchni całego bloku oraz działek o powierzchni, wynoszącej co najmniej 0,25 ha.

(3) Dla działek specjalnie korzystnie usytuowanych przy placach i ulicach, jak np. działki narożne, jak również dla działek, które ze względu na ich małe rozmiary, albo kształt nie mogłyby być zabudowane przy zachowaniu przepisów ust. (1) i (2), dopuszczalne są odstępstwa od przepisów, zawartych w tych ustępach, za zgodą wojewody, a w Warszawie — prezydenta

miasta, działających w porozumieniu z terytorialnie właściwym dowódcą okręgu korpusu.

(4) Przy sporządzaniu planów zabudowania może być dopuszczony dla poszczególnych działek wyższy procent zabudowania niż wymagany stosownie do przepisów ust. (1) i (2) pod warunkiem, że przeciętny procent zabudowania bloku nie może przewyższać wyżej podanych norm.

(5) Przepisy paragrafu niniejszgo stosuje się również przy zabudowaniu działek budynkami, przeznaczonymi na zakłady przemysłowe, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

§ 21. (1) Przepisów § 20 nie stosuje się przy budowie garaży podziemnych oraz schronów przeciwlotniczych podziemnych, położonych w całej ich wysokości poniżej otaczającego terenu, jeżeli przez budowę nie zmienia się poziomu terenu, położonego nad garażem albo schronem.

(2) Wojewoda, a w Warszawie prezydent miasta mogą pozwolić w porozumieniu z terytorialnie właściwym dowódcą okręgu korpusu na wzniesienie garaży i schronów przeciwlotniczych określonych w ust. (1), co najwyżej o 1 m ponad poziom otaczającego terenu z zastrzeżeniem urządzenia nad garażem lub schronem zieleńca, obsianego trawą albo zakrzewionego. Na obszarach zakładów górniczych powyższe uprawnienia służą prezesowi wyższego urzędu górniczego, działającemu w porozumieniu z terytorialnie właściwym dowódcą okręgu korpusu.

(3) Przy budowie garaży naziemnych na działkach, na których nie są przekroczone procentowe normy zabudowania, określone w § 20 ust. (1), zezwala się na przekroczenie procentu zabudowania, dozwolonego na podstawie tegoż § 20 ust. (1) o 10% powierzchni działki. Na powiększonej w sposób powyższy powierzchni mogą być wznoszone tylko garaże parterowe o wysokości co najwyżej 3,5 m. W tych przypadkach garaże mogą być wzniesione poza tylnymi i wewnętrznymi liniami zabudowania.

(4) Poza powierzchnią, obliczoną według zasad, ust. (3), zabronione jest wznoszenie na działkach garaży zarówno stałych jak i tymczasowych lub przenośnych.

§ 22. (1) W razie, gdy szczegółowy zatwierdzony albo prawomocny plan zabudowania przed wejściem w życie rozporządzenia niniejszego nie ustalił norm, określających odległości pomiędzy budynkami w podwórzu, odległość pomiędzy nowowznoszonym budynkiem, przeznaczonym na pobyt ludzi, a jakimkolwiek innym nie może być mniejsza niż 10 m i powinna co najmniej równać się:

1) wysokości wyższego z przeciwległych budynków, jeżeli żaden z nich nie jest wyższy niż 16 m i nie posiada więcej niż 4 kondygnacje,

2) pięciu czwartym wysokości wyższego budynku, jeżeli wysokość chociażby jednego z przeciwległych budynków wynosi więcej niż 16 m albo budynek posiada co najmniej 5 kondygnacji.

(2) Odległość nowowznoszonych budynków, przeznaczonych na pobyt ludzi, od granic działki powinna wynosić co najmniej połowę odległości, określonej w ust. (1), jeżeli przepisy obowiązujące nie wymagają zachowania większych odległości. Odległość ta może być zmniejszona w razie, gdy jest prawnie zapewnione niezabudowanie sąsiedniej działki do takiej odległości, że pomiędzy budynkami na przyległych działkach zostanie zachowana odległość, wymagana stosownie do przepisu ust. (1).

(3) Przepisów ust. (1) i (2) nie stosuje się w przypadkach, gdy jeden z przeciwległych budynków jest budynkiem parterowym o wysokości, nie przekraczającej 3,5 m, nie przeznaczonym na pobyt ludzi, jak np. garażem, jak również w przypadkach, gdy żadna z przeciwległych ścian budynków sąsiednich bądź ściana budynku, znajdująca się w pobliżu granicy działki, nie posiada okien, albo też, gdy chodzi o ściany, przylegające do przerw w zabudowaniu, określonych w § 14 ust. (2). Przepisy ust. (1) i (2) nie dotyczą również budynków zakładów przemysłowych, nie będących budynkami, przeznaczonymi do użytku publicznego, albo garażami.

(4) Odstępstwa od przepisów ust. (1) i (2) są dopuszczalne:

1) w przypadkach, gdy dla wyrównania wysokości budynków, położonych przy ulicy, konieczne jest przekroczenie dopuszczalnej wysokości co najwyżej o 2 m — za zgodą właściwej władzy budowlanej;

2) w przypadkach, gdy co najmniej 50% długości frontu bloku, przylegającego do odcinka ulicy pomiędzy najbliższymi ulicami poprzecznymi, jest zabudowane budynkami nie czyniącymi zadość przepisom ust. (1) lub (2) — za zgodą wojewody, a w Warszawie prezydenta miasta, działających w porozumieniu z terytorialnie właściwym dowódcą okręgu korpusu;

3) w przypadkach wznoszenia budynków wieżowych — za zgodą Ministra Spraw Wewnętrznych, działającego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

§ 23. (1) Zabrania się wznoszenia w podwórzach:

1) budynków jednotraktowych, jednostronnie oświetlonych oraz

2) budynków, bezpośrednio przylegających do tylnych lub bocznych granic działek budowlanych, jeśli plan zabudowania nie przewiduje możliwości wznoszenia takich budynków.

(2) Przepisów ust. (1) nie stosuje się do budynków gospodarczych, jak garaże, o wysokości nie przekraczającej 3,5 m oraz do budynków tymczasowych, określonych w art. 195.

§ 24. (1) W przypadkach, gdy stosownie do przepisów obowiązujących wymagane jest urządzanie bram, bramy w nowowznoszonych budynkach o 3 lub więcej kondygnacjach, stawianych w sposób zwarty, powinny być zaopatrzone w łatwo przewiewne zamknięcia. Szerokość tych bram powinna wynosić co najmniej 1/6 długości najdłuższego frontu budynku, a wyso-

kość — co najmniej 3,6 m. Przy większej rozpiętości bramy dopuszcza się zastosowanie zespołu słupów, podtrzymujących strop nad bramą. W budynkach o dłuższym froncie może być urządzone kilka bram o ogólnej szerokości, wynoszącej co najmniej 1/6 długości frontu. Oprócz zamknięć przewiewnych, bramy mogą posiadać od strony wewnętrznej dodatkowe zamknięcia pełne.

(2) Przepisu ust. (1) nie stosuje się w przypadkach, gdy blok budowlany nie jest i nie może być obudowany obrzeżnie w sposób zwarty więcej niż z 2 stron lub gdy istnieją lub mają być pozostawione w nim dwie albo więcej przerw w zabudowaniu, każda o szerokości co najmniej 12 m, a ponadto działka nie jest otoczona ze wszystkich stron budynkami.

(3) W przypadkach zasługujących na uwzględnienie właściwa władza może zezwolić na odstępstwa od przepisu, zawartego w ust. (1)

Ogrodzenia.

§ 25. (1) Nowowznoszone ogrodzenia działek i nieruchomości, zarówno od ulic i placów publicznych, jak i od strony działek i nieruchomości przyległych, powinny być łatwo przewiewne, z wyjątkiem czasowych ogrodzeń z drzewa. Podmurowanie ogrodzeń nie może być wyższe niż 1 m.

(2) W przypadkach, zasługujących na uwzględnienie, właściwa władza może pozwolić na zastosowanie ogrodzenia, nie czyniącego zadość wymaganiom ust. (1).

Konstrukcje budynków.

§ 26. (1) Fundamenty konstrukcji nośnych ścian zewnętrznych budynków o 4 kondygnacjach i wyższych i w ogóle budynków o wysokości, przekraczającej 16 m, powinny być założone na głębokości co najmniej 2,5 m poniżej poziomu chodnika, bądź otaczającego terenu.

(2) W przypadkach, gdy ze względu na lokalne warunki jest niemożliwe założenie fundamentów do głębokości, podanej w ust. (1), wojewoda, a w Warszawie prezydent miasta, mogą pozwolić w porozumieniu z właściwym terytorialnie dowódcą okręgu korpusu na mniejsze zagłębienie fundamentów, określonych w tymże ust. (1), z równoczesnym określeniem sposobu ich wykonania. Gdy chodzi o budynki, określone w art. 348, powyższe uprawnienia służą prezesowi wyższego urzędu górniczego, działającemu w porozumieniu z terytorialnie właściwym dowódcą okręgu korpusu.

§ 27. (1) Zabrania się częściowego podpiwniczania budynków o trzech i większej ilości kondygnacji oraz budynków wyższych niż 12 m bez zachowania warunku, określonego niżej w ust. (2).

(2) W razie częściowego podpiwniczenia budynku, określonego w ust. (1), część podpiwniczona powinna posiadać konstrukcję, niezależną od konstrukcji części budynku niepodpiwniczonej (dylatacja).

§ 28. W przypadkach wznoszenia budynku przy granicy działki z wykorzystaniem wspólnego muru ogniochronnego, istniejącego przy jej granicy, konstrukcja wznoszonego budynku powinna być niezależna od wspomnianego muru ogniochronnego, jeżeli głębokość fundamentów nowowznoszonego budynku różni się od głębokości fundamentów budynku sąsiedniego, przyległego do granicy.

§ 29. (1) Wykonywanie ścian zewnętrznych i nośnych, filarów nośnych i konstrukcji dachów z drzewa jest zabronione, z wyjątkiem przypadków, określonych niżej w ust. (2).

(2) Konstrukcje, wymienione w ust. (1), mogą być wykonywane z drzewa: 1) w budynkach wolnostojących i bliźniaczych o kubaturze nie przewyższającej 1000 m^3, 2) w budynkach parterowych oraz 3) w budynkach tymczasowych, określonych w art. 195.

§ 30. (1) Konstrukcje budynków o 5 kondygnacjach i wyższych i w ogóle budynków o wysokości, przekraczającej 16 m, powinny być wykonywane jako szkieletowe: żelazne (stalowe) obetonowane lub obłożone cegłą na zaprawie cementowej, albo żelazobetonowe. Wykonywanie konstrukcyj tych budynków z cegły jest zabronione.

(2) Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych może zezwalać na określony przeciąg czasu na wznoszenie niektórych kategorii budynków bez zachowania przepisu ust. (1). Zezwolenia te mogą dotyczyć całego obszaru Państwa bądź poszczególnych miejscowości.

§ 31. W budynkach, nie podpadających pod przepisy § 30, posiadających trzy lub więcej kondygnacji, przy budowie ścian zewnętrznych z cegły powinna być stosowana zaprawa półcementowa.

§ 32. (1) W budynkach, nie podpadających pod przepisy § 30, posiadających trzy lub więcej kondygnacji, wszystkie stropy powinny być połączone ze ścianami za pomocą wieńców betonowych lub żelazobetonowych.

(2) Przy stosowaniu stropów o dźwigarach żelaznych, dźwigary należy zamocować w wieńcach betonowych lub żelazobetonowych.

§ 33. (1) Stropy i sklepienia w budynkach, przeznaczonych do użytku publicznego, oraz w budynkach mieszkalnych, z wyjątkiem budynków, określonych w § 29 ust. (2), powinny być wykonane z kamienia naturalnego, betonu, cegły i tym podobnych materiałów ogniotrwałych.

(2) Wytrzymałość stropu nad ostatnią kondygnacją powinna być obliczona na obciążenie użytkowe co najmniej 200 kg na 1 m^2.

§ 34. Wszelkie schody wewnętrzne w budynkach mieszkalnych o 3 kondygnacjach i wyższych powinny być wykonane jako schody ogniotrwałe w znaczeniu art. 214 i powinny łą-

czyć się z piwnicami, mieszczącymi schron przeciwlotniczy.

§ 35. Konstrukcje dachów w budynkach, przeznaczonych do użytku publicznego, i w budynkach mieszkalnych, z wyjątkiem budynków, określonych w § 29 ust. (2), powinny być wykonane z żelazobetonu o grubości płyty co najmniej 8 cm. albo z żelaza, przykrytego płytami z materiału niezapalnego o wytrzymałości na przebicie, odpowiadającej wytrzymałości płyty żelazobetonowej o grubości 8 cm.

§ 36. Zabrania się: 1) urządzania mieszkań w poddaszach w budynkach o dwóch kondygnacjach i wyższych, 2) budowy wykuszy, wykraczających poza linię zabudowania oraz 3) budowy gzymsów wysuniętych przed lice budynku więcej niż o 0,5 m.

§ 37. Dzielenie poddasz (strychów) na części poza podziałem murami ogniochronnymi, jest dozwolone tylko za pomocą przepierzeń przewiewnych z materiału niezapalnego, jak np. z siatki metalowej.

§ 38. Przy nachyleniu dachu poniżej 30^0 od poziomu, wysokość strychu użytkowego powinna wynosić co najmniej 0,60 m w najniższym miejscu.

Schrony przeciwlotnicze.

§ 39. Budynki mieszkalne nowoznoszone o kubaturze, przewyższającej 2.500 m^3 powinny posiadać schrony przeciwlotnicze, przeznaczone dla osób, zamieszkujących dany budynek.

§ 40. (1) Schrony określone w § 39, powinny być urządzane w piwnicach pod budynkiem lub całkowicie bądź częściowo poza budynkiem i powinny posiadać stropy, obliczone na użytkowe obciążenie, wyrażone w kilogramach na 1 m^2, równające się iloczynowi 500 i liczby, oznaczającej ilość kondygnacji, znajdujących się nad schronem. Obciążenie to nie może być mniejsze niż 1.500 kg na 1 m^2 i może nie przewyższać 2.500 kg na 1 m^2. W każdym wypadku grubość płyty żelbetowej stropu nie może być mniejsza od 30 cm przy wytrzymałości walcowej betonu wynoszącej po 28 dniach co najmniej 220 kg na 1 cm^2. Zbrojenie płyty powinno być krzyżowe o oczkach nie większych niż 10 cm przy ilości zbrojenia co najmniej 100 kg na 1 m^3.

(2) Schron powinien posiadać dwa wejścia z przedsionkami, o powierzchni co najmniej 4 m^2 dla każdego przedsionka. Dojścia do schronu powinny być zabezpieczone stropami w ten sam sposób jak i schron. Jedno z wejść, mające służyć równocześnie, jako wyjście zapasowe, powinno prowadzić, gdy jest to możliwe, poza obręb terenu, narażonego na ewentualne zasypanie gruzem w przypadku zawalenia się budynku.

(3) Wysokość schronu powinna wynosić w świetle co najmniej 2,20 m.

(4) Powierzchnia schronu, z wyłączeniem przedsionków i urządzeń pomocniczych, powinna być obliczona w stosunku 1 m^2 na osobę, a pojemność w stosunku 3 m^3 powietrza na osobę. Przy obliczaniu powierzchni i pojemności schronu przyjmuje się 4 osoby na każde samoistne mieszkanie, a dla lokali, mieszczących hotele, pensjonaty, pokoje umeblowane itp. 60% ilości osób, na jaką lokale te są obliczone.

(5) W razie, gdy warunki, określone w ust. (4), nie mogą być zachowane, schron powinien być zaopatrzony w sztuczną wentylację.

(6) Schron powinien być gazoszczelny.

(7) W razie, gdy osiedle posiada wodociąg i kanalizację gminną, schron powinien być zaopatrzony w normalną instalację wodociągową i posiadać ustęp spłukiwany wodą, a w razie gdy osiedle nie posiada wodociągu i kanalizacji gminnej, w schronie powinien być urządzony zbiornik na wodę i ustęp niespłukiwany, szczelnie zamykany.

Przepisy przejściowe i końcowe.

§ 41. Przepisów rozporządzenia niniejszego nie stosuje się:

1) do budynków, wznoszonych na podstawie pozwoleń, udzielonych przed wejściem jego w życie,

2) do budynków, wznoszonych na podstawie pozwoleń udzielonych po wejściu w życie rozporządzenia niniejszego w przypadkach, gdy prośba o pozwolenie na budowę zgłoszona została przed jego ogłoszeniem, a ponadto budowa została rozpoczęta w okresie co najwyżej jednego miesiąca od daty uzyskania pozwolenia na budowę,

3) do budynków kolejowych, określonych w art. 329 ust. (2).

§ 42. Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych może zwolnić poszczególne miejscowości od obowiązku stosowania przepisów rozporządzenia niniejszego. Zwolnienia mogą być udzielone na określony przeciąg czasu i mogą być cofnięte.

§ 43. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Ministrowi Spraw Wojskowych oraz innym ministrom, stosownie do ich zakresu działania.

§ 44. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie:

1) na obszarze miast, wydzielonych z powiatowych związków samorządowych, a gdy chodzi o przepis, zawarty w § 17 ust. (1), również i na obszarach, określonych w tymże § 17 ust. (2) — z dniem 15 maja 1938 r.,

2) w innych miejscowościach — z dniem ogłoszenia przez Ministra Spraw Wewnętrznych, działającego w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Skarbu, wykazów tych miejscowości we właściwych „Dziennikach Wojewódzkich“.

Poz. 279. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 1938 r. o wynagrodzeniu akordowym personelu pomiarowego urzędów wojewódzkich.

Na podstawie art. 10 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr 86, poz. 663) zarządza się co następuje:

§ 1. (1) Wykonawczy personel pomiarowy urzędów wojewódzkich otrzymuje oprócz uposażenia (wynagrodzenia) miesięcznego za wykonanie wszelkich czynności mierniczego, związanych ze scalaniem gruntów o obszarze ogólnym ponad 50 ha, wynagrodzenie akordowe.

(2) Wynagrodzenie akordowe oblicza się za całą powierzchnię obiektu, a wypłaca się za poszczególne stadia prac całkowicie ukończone i uznane za wykonane prawidłowo.

(3) W czasie wykonywania czynności, za które wypłacane jest wynagrodzenie akordowe (ust. (1)), nie służy prawo do diet, przewidzianych w przepisach o należnościach w razie pełnienia czynności służbowych poza zwykłym miejscem służbowym oraz w razie przeniesienia na inne miejsce służbowe. Przepisu tego nie stosuje się do czasu zużytego na przejazdy służbowe oraz do czynności, nie mających bezpośredniej styczności z pracami określonymi w ust. (1).

§ 2. (1) Wynagrodzenie akordowe za prace scaleniowe zaliczone do zwykłych (§ 4 pkt 1)) wynosi za każdy hektar gruntów scalonych:

1) na obszarze województw wschodnich i środkowych w granicach tych województw według stanu w dniu 31 marca 1938 r. jeżeli przy ustalaniu starego stanu posiadania nie dokonywa się pomiaru poszczególnych gospodarstw uczestników scalenia — po 4,25 zł, a jeżeli dokonywa się pomiaru poszczególnych gospodarstw uczestników scalenia — po 6,5 zł;

2) na obszarze województw południowych i zachodnich w granicach tych województw według stanu w dniu 31 marca 1938 r. — po 13 zł.

(2) Wynagrodzenie akordowe określone w ust. (1) zwiększa się w granicach do 40% za prace zaliczone do trudnych (§ 4 pkt 1)), a zmniejsza się w granicach do 40% za prace zaliczone do łatwych (§ 4 pkt 1)).

(3) Wynagrodzenie akordowe określone w ust. (1) i (2) zwiększa się w granicach do 25% w przypadkach, gdy przy scalaniu gruntów sporządza się plany zabudowania na podstawie przepisów prawa budowlanego.

§ 3. Wykonawczy personel pomiarowy urzędów wojewódzkich może otrzymywać przed wyjazdem na prace terenowe zaliczkę na poczet wynagrodzenia akordowego, które będzie przysługiwało temu personelowi za powierzone do wykonania prace. Wysokość zaliczki nie może przekraczać trzymiesięcznego uposażenia (wynagrodzenia), pobieranego przez danego pracownika. Zaliczka będzie potrącona pracownikowi z przypadającego mu do wypłaty wynagrodzenia akordowego.

§ 4. Minister Rolnictwa i Reform Rolnych ustali zasady:

1) zaliczenia poszczególnych prac scaleniowych do zwykłych, trudnych i łatwych,

2) rozmiaru zwiększenia lub zmniejszenia wynagrodzenia akordowego w przypadkach przewidzianych w § 2 ust. (2) i (3),

3) podziału wynagrodzenia akordowego pomiędzy poszczególnych pracowników personelu pomiarowego,

4) obliczania i wypłacania wynagrodzenia akordowego i zaliczek na to wynagrodzenie oraz podziału prac na stadia wykonania ze wskazaniem stosunku każdego stadium do całości,

5) obliczania stosunku procentowego części prac pomiarowych wykonanej przed dniem 1 kwietnia 1938 r. (§ 7) do całości tych prac.

§ 5. Za czynności mierniczego związane ze scalaniem gruntów o obszarze ogólnym nie przekraczającym 50 ha oraz związane z innymi pracami przy przebudowie ustroju rolnego, wykonawczy personel pomiarowy nie otrzymuje wynagrodzenia akordowego, a jedynie należności ustalone w przepisach o należnościach w razie pełnienia czynności służbowych poza zwykłym miejscem służbowym oraz w razie przeniesienia na inne miejsce służbowe.

§ 6. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych.

§ 7. (1) Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i obowiązuje od dnia 1 kwietnia 1938 r.

(2) Z dniem tym traci moc obowiązująca § 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 marca 1934 r. o należnościach w razie pełnienia czynności służbowych poza zwykłym miejscem służbowym oraz w razie przeniesienia na inne miejsce służbowe (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 320) w brzmieniu zmienionym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 lipca 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 54, poz. 393).

Poz. 280. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 1938 r. o przejściowym unormowaniu postępowania w zakresie ubezpieczeń społecznych i opieki społecznej w związku ze zmianą granic wojewódzkich.

Na podstawie art. 2 ust. (3) pkt 3), ust. (4) i (7) ustawy z dnia 12 czerwca 1937 r. o zmianie granic województw: poznańskiego, pomorskiego, warszawskiego i łódzkiego (Dz. U. P. R. Nr 46, poz. 350) zarządza się co następuje:

§ 1. Na obszarze wyłączonym z województwa warszawskiego i łódzkiego, a włączonym do województwa pomorskiego i poznańskiego, stosuje się do sporów na tle decyzji, które wydały instytucje ubezpieczeń społecznych przed

dniem 1 kwietnia 1938 r., przepisy dotychczasowe, chociażby spory te wszczęto po dniu 31 marca 1938 r.

§ 2. Na obszarze wyłączonym z województwa poznańskiego i włączonym do województwa pomorskiego spory na tle decyzji instytucji ubezpieczeń społecznych, wszczęte w Wyższym Urzędzie Ubezpieczeń w Poznaniu przed dniem 1 kwietnia 1938 r., podlegają nadal właściwości tego Urzędu.

§ 3. (1) Na obszarze powiatu działdowskiego sprawy z zakresu opieki społecznej, wszczęte przed dniem 1 kwietnia 1938 r., rozpoznawać należy aż do ukończenia według przepisów dotychczasowych.

(2) O wszczęciu sprawy decyduje dzień, w którym do władzy orzekającej zgłoszono oświadczenie lub wpłynęło pismo rozpoczynające postępowanie.

(3) Obowiązki i uprawnienia, wynikłe na skutek postępowania, wszczętego przed dniem 1 kwietnia 1938 r. w zakresie wskazanym w ust. (1), pozostają w mocy.

(4) Koszty leczenia chorych w szpitalach publicznych na obszarze powiatu działdowskiego, należne tym szpitalom za czas do dnia 1 kwietnia 1938 r., pokrywane są na podstawie przepisów dotychczasowych.

§ 4. Wykonanie rozporządzenia niniejszego porucza się Ministrowi Opieki Społecznej.

§ 5. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Poz. 281. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 20 kwietnia 1938 r. o zmianie rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 22 lipca 1932 r. o opłatach za legalizację narzędzi mierniczych.

Poz. 282. Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 22 kwietnia 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych w sprawie ustalenia punktów granicznych dla wywozu kurzych jaj za granicę.

Poz. 283. Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 25 kwietnia 1938 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Sprawiedliwości, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Reform Rolnych w sprawie zmiany „Regulaminu przewozu osób, bagażu i przesyłek ekspresowych na kolejach żelaznych".

Poz. 284. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 27 kwietnia 1938 r. w sprawie zmiany rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dnia 23 lipca 1925 r. o warunkach funkcjonowania i organizacji wzajemnych zakładów (totalizatora) oraz o sposobie prowadzenia rachunkowości tych zakładów.

Poz. 285. Oświadczenie Rządowe z dnia 21 marca 1938 r. w sprawie przystąpienia Unii Południowo-Afrykańskiej do konwencji z dnia 13 lipca 1931 r. o ograniczeniu fabrykacji i o uregulowaniu podziału środków odurzających.

Poz. 286. Oświadczenie Rządowe z dnia 21 marca 1938 r. w sprawie przystąpienia Peru do protokołów zmieniających konwencję z dnia 13 października 1919 r. urządzającą żeglugę powietrzną.

Poz. 287. Oświadczenie Rządowe z dnia 21 marca 1938 r. w sprawie przystąpienia Salwadoru i Węgier do protokołu z dnia 6 listopada 1936 r. dotyczącego przepisów o akcji wojennej łodzi podwodnych.

Poz. 288. Oświadczenie Rządowe z dnia 21 marca 1938 r. w sprawie przystąpienia Terytorium Tanganyiki do konwencji związkowej z dnia 20 marca 1883 r. o ochronie własności przemysłowej, przejrzanej ostatnio w Hadze dnia 6 listopada 1925 r.

z 12 maja Nr 33 Rok 1938.

Poz. 289. Ustawa z dnia 4 maja 1938 r. Prawo o ustroju adwokatury.

Poz. 290. Ustawa z dnia 4 maja 1938 r. o uporządkowaniu wspólnot gruntowych.

DZIAŁ I.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Przepisom ustawy niniejszej podlegają:

1) na obszarze województw środkowych i wschodnich:

a) nieruchomości zapisane w tabelach likwidacyjnych i nadawczych oraz w innych aktach dotyczących uwłaszczenia włościan, jako wspólna własność dwu lub więcej dawnych gromad wioskowych (włościańskich, drobnoszlacheckich), osadzkich lub miejskich lub jako wspólna własność tych gromad z niektórymi gospodarzami z innych wsi, osad lub miast;

b) pastwiska, zwane wspólnymi z dworem oraz wygony dworskie, na których gospodarstwa drobnoszlacheckie lub osady tabelowe (gospodarstwa nadziałowe) mają prawo pasania inwentarza wspólnie z dworem lub też wspólnie z gospodarstwami nadziałowymi oraz pastwiska zwane wspólnymi wygonami, stanowiące wspólną własność dworu i wsi lub dworu, wsi i drobnej szlachty z prawem użytkowania, ograniczonym wyłącznie do pasania inwentarza;

c) nieruchomości, zapisane w tabelach likwidacyjnych i nadawczych oraz w innych aktach, dotyczących uwłaszczenia włościan, jako wspólna własność ogółu lub niektórych gospodarzy dawnej gromady wioskowej (włościańskiej, drobnoszlacheckiej), osadzkiej lub miejskiej;

d) nieruchomości, otrzymane na wspólną własność tytułem wynagrodzenia za zniesione służebności lub w wyniku podziału gruntów wspólnych, określonych w punkcie niniejszym lit. a) i b) pomiędzy poszczególne gromady;

e) nieruchomości, uzyskane na wspólną własność przez właścicieli rozparcelowanych gruntów dworskich w wyniku podziału wspólnych gruntów wsi i dworu;

f) nieruchomości, nabyte przez spółki włościańskie przy udziale b. ros. Włościańskiego Banku Ziemskiego;

g) nieruchomości, użytkowane wspólnie przez dawne gromady drobnoszlacheckie (okolice, zaścianki);

h) nieruchomości, użytkowane wspólnie przez dawne gromady drobnoszlacheckie (okolice, zaścianki) i dwór;

2) na obszarze województw południowych oraz cieszyńskiej części województwa śląskiego:

a) nieruchomości wspólnie posiadane lub użytkowane przez dwie lub więcej dawnych gmin;

b) nieruchomości wspólnie posiadane lub użytkowane przez byłe zwierzchności (dominia) i dawne gminy lub dawnych poddanych;

c) nieruchomości, użytkowane przez wszystkich lub przez niektórych członków dawnej gminy (części dawnej gminy) lub przez wspólności gospodarcze mocą uczestnictwa osobistego lub połączonego z posiadaniem gruntu oraz nieruchomości używane wspólnie lub kolejno przez współuprawnionych;

d) nieruchomości, które podlegały wspólnemu użytkowaniu, określonemu w pkt 2) lit. a) i b), a podzielone zostały bez zezwolenia władz i bez ujawnienia podziału w księgach gruntowych;

e) nieruchomości, odstąpione do wspólnego użytkowania i wspólnego posiadania gminie, miejscowości lub ogółowi uprawnionych na podstawie patentu cesarskiego z 5 lipca 1853 r. (Dz. U. P. Nr 130);

f) nieruchomości, stanowiące dobro gminne i podlegające wspólnemu użytkowaniu.

Art. 2. Przepisom ustawy niniejszej nie podlegają nieruchomości, określone w art. 1, jeżeli:

1) stanowią majątek gromad i związków samorządowych;

2) stanowią wspólną własność b. mieszczan - nie rolników;

3) są użytkowane przez spółki szałaśnicze, działające na obszarze cieszyńskiej części województwa śląskiego.

Art. 3. Ustawa niniejsza normuje:

1) podział gruntów wspólnych;

2) ustalenie na rzecz poszczególnych uprawnionych prawa współwłasności niepodzielonych gruntów wspólnych;

3) zagospodarowanie niepodzielonych gruntów wspólnych;

4) rozporządzanie gruntami wspólnymi.

Art. 4. W rozumieniu ustawy niniejszej wyrażenie:

1) „wspólne grunty wielogromadzkie" — oznacza nieruchomości, określone w art. 1 pkt 1) lit. a) i pkt 2) lit. a);

2) „wspólne grunty wsi i dworu" oznacza nieruchomości, określone w art. 1 pkt 1) lit. b) i h) oraz pkt 2) lit. b);

3) „wspólne grunty gromadzkie" oznacza nieruchomości określone w art. 1 pkt 1) lit. c) — g), pkt 2) lit. c) — f);

4) „dawna gromada" oznacza:

a) gromadę lub gminę w rozumieniu przepisów, obowiązujących przed wejściem w życie ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 294);

b) wsie, okolice, zaścianki i miasteczka drobnoszlacheckie;

5) „b. mieszczanie - rolnicy" oznacza obecnych posiadaczy działek, utworzonych w drodze uwłaszczenia na mocy art. 2 prawa z dnia 9 listopada (28 października) 1866 r. o zniesieniu w miastach stosunków dominialnych (Dz. Praw. t. 66, Nr 216), z którymi związany jest udział w gruntach wspólnych;

6) „b. mieszczanie - nie rolnicy" oznacza obecnych posiadaczy działek, utworzonych w drodze uwłaszczenia na mocy art. 14 prawa z dnia 9 listopada (28 października) 1866 roku o zniesieniu w miastach stosunków dominialnych (Dz. Praw t. 66, Nr 216), z którymi związany jest udział w gruntach wspólnych.

DZIAŁ II.

Podział gruntów wspólnych i ustalenie prawa współwłasności niepodzielonych gruntów wspólnych.

Rozdział I.

Zasady podziału gruntów wspólnych.

Art. 5. (1) Postępowanie, dotyczące podziału gruntów wspólnych powinno obejmować wszystkie grunty wspólne, do których ci sami uprawnieni mają wspólne prawo własności, posiadania lub użytkowania.

(2) Przy podziale gruntów wspólnych znosi się służebności i prawa do świadczeń z gruntów wspólnych oraz ustala się prawa do terenów zabudowanych.

(3) Nieruchomości, przyległe do gruntów wspólnych, władza może objąć postępowaniem podziałowym, jeżeli jest to niezbędne dla racjonalnego przeprowadzenia podziału.

(4) Dopuszcza się częściowe zniesienie wspólnoty w przypadku, gdy tylko część wspólnoty nadaje się do indywidualnego zagospodarowania.

Art. 6. (1) Nie podlegają podziałowi:

1) grunty wspólne, stanowiące obszary wodne;

2) wspólne grunty gromadzkie, stanowiące pastwiska, położone powyżej 1.000 metrów nad poziomem morza;

3) grunty wspólne gromadzkie, położone na wysokości od 500 do 1000 metrów nad poziomem morza, jeżeli posiadają płytką warstwę rodzajną, nie nadającą się na rolę lub łąki;

4) pastwiska, których zmiana użytkowania na rolę lub łąkę byłaby gospodarczo nieuzasadniona oraz pastwiska, które powinny być zachowane dla celów hodowlanych.

(2) Przepis ust. (1) pkt 3) i 4) nie ma zastosowania w przypadkach, gdy podział został faktycznie dokonany.

(3) Władza może wyłączyć od podziału:

1) grunty wspólne, które są na skutek swego położenia narażone na uszkodzenie przez niszczące wylewy, zasypanie, usunięcie, obrywanie się brzegów lub spłókanie warstwy rodzajnej;

2) grunty wspólne, na których prowadzone jest wydobywanie minerałów, przynależnych do gruntów w rozumieniu art. 1 ust. (5) prawa górniczego lub przepisów, dotyczących żywic ziemnych oraz grunty wspólne, na których są pola naftowe;

3) wspólne grunty gromadzkie:

a) które ze względów gospodarczych uprawnieni chcą zachować w niepodzielności dla dalszego wspólnego użytkowania;

b) wskutek podziału których przynajmniej $^3/_4$ uprawnionych otrzymałoby obszar za mały dla gospodarczego wykorzystania;

c) w części, obejmującej tereny pod zabudowaniami mieszkalnymi i gospodarczymi oraz przeznaczonymi na cele użyteczności publicznej i w ogóle tereny lub ich części, co do których władze, powołane do sporządzania planów zabudowania na podstawie art. 21 i 23 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli w brzmieniu, zmienionym ustawą z dnia 14 lipca 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr 56, poz. 405) (sfera interesów mieszkaniowych miast i regiony) zgłosiły wnioski, stwierdzające, że projektowany podział stoi w sprzeczności z zamierzeniami regulacyjnymi tych władz i mógłby uniemożliwić urzeczywistnienie tych zamierzeń albo spowodować znaczne trudności w ich urzeczywistnieniu;

4) grunty wspólne leśne oraz łąki bagniste, których podział uzna Minister Spraw Wojskowych lub upoważniona przez niego władza wojskowa za niewskazany ze względu na interes obrony Państwa.

Art. 7. Każdy z uprawnionych przy podziale gruntów wspólnych otrzymuje z nich obszar na zasadach następujących:

1) jeżeli obszar, odpowiadający udziałowi w gruntach wspólnych, został ściśle oznaczony w dokumentach, każdemu z uprawnionych wydziela się równowartość oznaczonej części obszaru; jeżeli obszar gruntów wspólnych w rzeczywistości jest niezgodny z obszarem oznaczonym w dokumentach, każdemu z uprawnionych wydziela się równowartość części obszaru odpowiednio zwiększoną lub zmniejszoną;

2) jeżeli grunty wspólne od lat dziesięciu przed wszczęciem postępowania o podział tych gruntów znajdują się w podzielnym bezspornym posiadaniu, każdemu z uprawnionych wydziela się obszar, odpowiadający rzeczywiście dokonanemu podziałowi, chociażby podział ten nie odpowiadał udziałom oznaczonym w dokumentach; jeżeli wskutek faktycznego podziału powstała gospodarczo szkodliwa szachownica lub nadmierne zwężenie, władza może przeprowadzić inny podział przy uwzględnieniu wartości obszaru posiadanego przez każdego uprawnionego; zastępcy prawni małoletnich i bezwłasnowolnych (art. 20) mogą w przeciągu 3 miesięcy od dnia wszczęcia postępowania zgłaszać sprzeciw co do podziału gruntów wspólnych, dokonanego przez zainteresowanych, jeżeli podział ten został dokonany w czasie małoletności lub bezwłasnowolności i jeżeli małoletni lub bezwłasnowolni nie byli reprezentowani przy podziale przez swych prawnych zastępców;

3) w przypadkach, nie przewidzianych w pkt 1) i 2), każdy z uprawnionych otrzymuje obszar, odpowiadający jego udziałowi w gruntach wspólnych, ustalonemu na zasadach, zawartych w art. 8, jeżeli zasady te nie zostały ustalone w umowie lub w uchwale, przewidzianej w art. 27 ust. (1).

Art. 8. (1) We wspólnych gruntach wielogromadzkich udziały poszczególnych gromad ustala się w stosunku do posiadanego przez każdą z dawnych gromad obszaru, z którym związany jest udział w gruntach wspólnych.

(2) We wspólnych gruntach wsi i dworu udziały ustala się w stosunku do obszaru, posiadanego przez właściciela gruntów dworskich oraz uprawnione wsie z tym ograniczeniem, że udział właściciela gruntów dworskich nie może przekraczać $^1/_3$ wartości gruntów wspólnych.

(3) We wspólnych gruntach gromadzkich, w których udział ma gmina (gromada, gromady), udział ten ustala się w wysokości, odpowiadającej $^1/_{10}$ wartości gruntów wspólnych. Pozostałe udziały określa się przy odpowiednim zastosowaniu przepisów ust. (4).

(4) We wspólnych gruntach gromadzkich udział poszczególnych uprawnionych ustala się w ten sposób, że połowę wartości gruntów wspólnych dzieli się pomiędzy uprawnionych w równych częściach, drugą połowę w stosunku do posiadanego przez każdego z uprawnionych obszaru, z którym związany jest udział w gruntach wspólnych, lub w stosunku do ilości inwentarza w przypadkach, gdy ilość inwentarza została ustalona w dokumentach.

(5) We wspólnych gruntach gromadzkich, należących do b. mieszczan-rolników i b. mieszczan-nie rolników, udział każdej grupy ustala

się przez podzielenie pomiędzy grupy b. mieszczan-rolników i b. mieszczan-nie rolników $^1/_4$ wartości gruntów wspólnych w równych częściach, a $^3/_4$ w stosunku do posiadanego przez każdą grupę obszaru, z którym związany jest udział w gruntach wspólnych.

Art. 9. (1) Należy wydzielać każdemu z uprawnionych obszary zależnie od celowości gospodarczej w miarę możności w jednej obwodnicy.

(2) Jeżeli wydzielenie obszaru o wartości ściśle odpowiadającej wartości udziału jest technicznie niemożliwe, dla wyrównania różnic między wartością działek wydzielonych, a wartością udziału w gruntach wspólnych można stosować dopłaty pieniężne w wysokości, nie przekraczającej 3% wartości udziału.

(3) Właścicielowi nieruchomości przyległej, włączonej do postępowania podziałowego na mocy art. 5 ust. (3), wydziela się działkę, odpowiadającą wartości nieruchomości włączonej o typie, zbliżonym w miarę możności do tej nieruchomości.

Art. 10. (1) Służebności, obciążające grunty wspólne oraz służebności, ustanowione na korzyść gruntów wspólnych, ulegają zniesieniu w drodze dobrowolnej umowy, a w braku tej umowy na zasadach, ustalonych w przepisach o zniesieniu służebności. Służebności: przejazdu, przegonu i wodopoju gospodarczo zbędne znosi się bez odszkodowania.

(2) Służebności, ustanowione ze względu na interes obrony Państwa, nie mogą być zniesione bez zgody Ministra Spraw Wojskowych lub upoważnionej do tego władzy wojskowej.

Art. 11. (1) Prawa do świadczeń z gruntów wspólnych ulegają zniesieniu za odszkodowaniem.

(2) Odszkodowanie z tytułu praw do świadczeń z gruntów wspólnych ustala się w gotówce przez pomnożenie rocznej wartości tych świadczeń przez 30.

(3) Władza może zamiast odszkodowania w gotówce wydzielić z gruntów wspólnych obszar, odpowiadający wartości znoszonych praw. Wartość wydzielonego obszaru ustala się na zasadach, przewidzianych w art. 34.

(4) Jeżeli świadczenia poszczególnych zobowiązanych na rzecz uprawnionych do świadczeń nie zostały ustalone w dokumentach lub w drodze dochodzenia, odszkodowanie, należne od każdego z zobowiązanych, ustala się w stosunku do jego udziału w gruntach wspólnych.

(5) Odszkodowanie może być rozłożone na raty płatne półrocznie przy oprocentowaniu 3 od sta rocznie. Spłata może trwać najwyżej 14 lat.

Art. 12. (1) Osoby, które przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy wzniosły zabudowania na terenie wspólnoty, należącej do innych osób, lub też które, będąc współwłaścicielami wspólnoty, zajęły pod budynki i obejścia więcej przestrzeni, niżby im się z tytułu ich udziału należało, mogą wykupić tereny zabudowane wraz z podwórzem i obejściem gospodarskim na warunkach następujących:

1) cenę nabycia gruntów ustala się według zasad stosowanych przy określaniu ceny sprzedażnej parcelowanych gruntów państwowych;

2) osobom, które nie mają możności uiścić jednorazowo należnej ceny wykupu, może być przyznana pomoc kredytowa z Funduszu Obrotowego Reformy Rolnej;

3) jeżeli kredyt, przewidziany w pkt 2), nie zostanie przyznany lub przyznany zostanie tylko w części, władza może w przypadkach, zasługujących na uwzględnienie, cenę wykupu lub resztę tej ceny rozłożyć na spłaty najwyżej 15-letnie w ratach półrocznych z zabezpieczeniem na nabytych gruntach; wraz z ratami półrocznymi pobierane będą odsetki od zakredytowanej sumy w wysokości 3% w stosunku rocznym; termin płatności pierwszej raty przypada po upływie trzech lat od daty wykonalności orzeczenia, ustalającego cenę wykupu; w tym trzyletnim okresie czasu nabywca winen uiszczać corocznie z góry odsetki od ceny wykupu w wysokości 3% w stosunku rocznym.

(2) Osoby, które bezspornie posiadały w ciągu 20 lat tereny zabudowane, odpowiadające warunkom, przewidzianym w ust. (1), nabywają na własność na mocy przedawnienia (zasiedzenia) tereny te wraz z podwórzem i obejściem gospodarskim.

Art. 13. (1) Wierzytelności i prawa zabezpieczone hipotecznie na gruntach wspólnych oraz wierzytelności z tytułu danin publicznych przenosi się na działki, wydzielone z podziału dla zobowiązanych do uiszczenia tych wierzytelności w stosunku do wartości lub obszaru tych działek.

(2) Wierzytelności, zabezpieczone na gruntach wspólnych na rzecz b. ros. Włościańskiego Banku Ziemskiego, przenosi się na działki, wydzielone z podziału zgodnie z warunkami umowy, zawartej przy udzielaniu pożyczki lub w stosunku do wartości lub obszaru wydzielonych działek.

(3) Działki, wydzielone w województwach środkowych i wschodnich ze wspólnych gruntów wsi i dworu na rzecz uprawnionych wsi, są wolne od obciążeń hipotecznych.

(4) Wierzytelności, zaciągnięte w województwach południowych na cele publiczne zabezpieczone hipotecznie przez gminę (gromadę) na gruntach wspólnych, przenosi się na działki, wydzielone na rzecz gminy (gromady). Za wierzytelności, nie znajdujące pokrycia w wartości wydzielonej działki, odpowiada gmina (gromada) pozostałym majątkiem.

(5) Wierzytelności i prawa, zabezpieczone hipotecznie na nieruchomościach przyległych, włączonych do postępowania podziałowego na mocy art. 5 ust. (3), przechodzą na działki, wydzielone właścicielowi tych nieruchomości.

(6) Wierzytelności, zabezpieczone hipotecznie na gruntach wspólnych, mogą być spłacone przed terminem płatności.

Rozdział 2.

Zasady ustalania praw współwłasności i charakteru prawnego niepodzielonych gruntów wspólnych.

Art. 14. (1) W przypadkach, gdy podział gruntów wspólnych nie jest dokonywany, na rzecz uprawnionych ustala się prawa współwłasności niepodzielonych gruntów wspólnych oraz w razie sporu charakter prawny tych wspólnot gruntowych.

(2) Udziały poszczególnych uprawnionych w gruntach wspólnych określa się w idealnych częściach.

Art. 15. (1) Przy ustalaniu praw współwłasności niepodzielonych gruntów wspólnych stosuje się odpowiednio przepisy art. 5 ust. (1) i (2), art. 7, 8, 10, 11 i 12.

(2) Dla określenia udziału w gruntach wspólnych wartość gruntów wspólnych ustala się w dowolnie przyjętej ilości jednostek szacunkowych bez przeprowadzania klasyfikacji i szacunku.

Rozdział 3.

Postępowanie.

Art. 16. Przedmiotem postępowania, unormowanego w dziale niniejszym, może być:

1) podział wspólnych gruntów wielogromadzkich;

2) podział wspólnych gruntów wsi i dworu;

3) podział wspólnych gruntów gromadzkich;

4) ustalenie prawa współwłasności niepodzielonych wspólnych gruntów gromadzkich;

5) segregacja wierzytelności, jeżeli nie została dokonana w toku postępowania, dotyczącego podziału gruntów wspólnych.

Art. 17. (1) Uczestnikami postępowania, unormowanego w ustawie niniejszej, są:

1) w postępowaniu, dotyczącym wspólnych gruntów wielogromadzkich — dawne gromady;

2) w postępowaniu, dotyczącym wspólnych gruntów wsi i dworu — właściciel gruntów dworskich i dawna gromada;

3) w postępowaniu, dotyczącym wspólnych gruntów gromadzkich:

a) uprawnieni do użytkowania gruntów wspólnych;

b) gmina (gromada) jako podmiot praw majątkowych.

(2) Ponadto mogą brać udział w postępowaniu, obejmującym:

1) nieruchomości, przyległe do gruntów wspólnych — właściciel nieruchomości przyległej (art. 5 ust. (3));

2) zniesienie praw do świadczeń z gruntów wspólnych — uprawnieni do świadczeń;

3) przyznanie prawa własności terenów zabudowanych — osoby, użytkujące zabudowania;

4) segregację wierzytelności — wierzyciele.

Art. 18. (1) W postępowaniu, dotyczącym wspólnych gruntów gromadzkich, wszyscy uczestnicy biorą udział bezpośrednio.

(2) W postępowaniu, dotyczącym wspólnych gruntów wielogromadzkich oraz wspólnych gruntów wsi i dworu, w imieniu dawnej gromady występują uprawnieni do użytkowania gruntów wspólnych w każdej dawnej gromadzie. Uprawnieni ci biorą udział w postępowaniu bezpośrednio, jeżeli ich jest nie więcej niż trzech, w przeciwnym razie działają przez przedstawicieli w liczbie najwyżej trzech.

(3) W postępowaniu, dotyczącym wspólnych gruntów wsi i dworu, właściciele gruntów dworskich biorą udział bezpośrednio, jeżeli ich jest nie więcej niż trzech, w przeciwnym razie działają przez przedstawicieli w liczbie najwyżej trzech.

(4) Osoby uprawnione, wymienione w art. 17 ust. (2) pkt 2) i 3), biorą udział w postępowaniu bezpośrednio, jeżeli ich jest nie więcej niż trzech, w przeciwnym razie działają przez przedstawicieli w liczbie najwyżej trzech.

Art. 19. (1) Osoby, znajdujące się w bezspornym posiadaniu nieruchomości, biorą udział w postępowaniu, przewidzianym w dziale niniejszym, jeżeli grunty wspólne są wykorzystywane z tytułu posiadania nieruchomości, a prawo własności tej nieruchomości nie może być udowodnione dokumentami.

(2) Współwłaściciele nieruchomości, z którą związany jest udział w gruntach wspólnych jeżeli w dniu dokonania ogłoszenia o wszczęciu postępowania są niepodzieleni faktycznie i prawnie uważani są za jednego uczestnika i działają przez wybranego przez siebie przedstawiciela.

Art. 20. (1) W przypadkach, przewidzianych w art. 18 ust. (2), (3), (4) oraz art. 19 ust. (2), władza wyznacza przedstawicieli, jeżeli nie zostali wybrani przez uprawnionych.

(2) Dla osób, zamieszkałych poza obszarem gminy, objętej postępowaniem, przewidzianym w dziale niniejszym, które nie wzięły udziału w zebraniu, dotyczącym wyboru przedstawicieli oraz dla osób niezdolnych do działań prawnych i nie mających zastępcy prawnego, władza wyznacza zastępcę. O wyznaczeniu zastępcy dla małoletnich i bezwłasnowolnych władza zawiadamia właściwy sąd.

Art. 21. (1) Sprawy, wynikające z postępowania, unormowanego w dziale niniejszym, uprawnieni do użytkowania gruntów wspólnych w każdej dawnej gromadzie rozstrzygają na zebraniach uprawnionych.

(2) Zebrania uprawnionych zwoływane są w razie uznania władzy lub na wniosek $\frac{1}{4}$ uprawnionych do użytkowania gruntów wspólnych w

każdej dawnej gromadzie. Na zebraniach przewodniczy przedstawiciel władzy, jeżeli jest obecny na zebraniu wójt, sołtys lub burmistrz. W razie wątpliwości, kto jest uprawniony do przewodniczenia, przewodniczącego wyznacza władza.

(3) Uchwały zapadają większością głosów przy obecności przynajmniej połowy uprawnionych do użytkowania gruntów wspólnych w każdej dawnej gromadzie, jeżeli przepisy ustawy niniejszej nie stanowią inaczej. Każdy uprawniony ma prawo do jednego głosu. Na obszarze województw środkowych uczestnik postępowania dotyczącego wspólnych gruntów gromadzkich, ma prawo do tylu głosów, ile osad tabelowych posiada w całości, najmniej jednak do jednego głosu.

(4) Uchwały, dotyczące wyłączania wspólnych gruntów gromadzkich od podziału pomiędzy poszczególnych uprawnionych (art. 6 ust. (3) pkt 3) lit. a)), zapadają większością $^3/_4$ głosów przy obecności przynajmniej połowy uprawnionych do głosowania.

Art. 22. (1) Wszczęcie postępowania, unormowanego w dziale niniejszym, następuje na wniosek uprawnionych lub z urzędu.

(2) Decyzja, dotycząca wszczęcia postępowania, jest ostateczna.

Art. 23. (1) Do przedstawienia wniosku o wszczęcie postępowania są uprawnieni w przypadkach dotyczących:

1) wspólnych gruntów wielogromadzkich— każda dawna gromada;

2) wspólnych gruntów wsi i dworu — każda dawna gromada oraz właściciele gruntów dworskich;

3) wspólnych gruntów gromadzkich:

a) przynajmniej $\frac{1}{4}$ uprawnionych do użytkowania gruntów wspólnych z tytułu posiadania nieruchomości, z którymi związany jest udział w gruntach wspólnych;

b) zarząd gminy (gromady), jeżeli uczestnikiem postępowania jest gmina (gromada) jako podmiot praw majątkowych;

c) Skarb Państwa z tytułu praw do gruntów wspólnych;

d) Państwowy Bank Rolny z tytułu wierzytelności b. ros. Włościańskiego Banku Ziemskiego, obciążających grunty wspólne.

(2) W przypadkach, przewidzianych w ust. (1) pkt 1) i 2), w imieniu dawnej gromady wniosek o wszczęcie postępowania może przedstawić $\frac{1}{4}$ uprawnionych do użytkowania gruntów wspólnych z tytułu posiadania nieruchomości, z którymi związany jest udział w tych gruntach.

(3) Przedstawione przez uprawnionych umowy lub uchwały o zasadach podziału gruntów wspólnych lub ustalenia praw współwłasności niepodzielonych gruntów wspólnych jest równoznaczne z przedstawieniem wniosku o wszczęcie postępowania.

Art. 24. Z urzędu może być wszczęte postępowanie, dotyczące:

1) podziału wspólnych gruntów wielogromadzkich oraz wspólnych gruntów wsi i dworu;

2) podziału wspólnych gruntów gromadzkich, jeżeli w ciągu 10 lat od dnia wejścia w życie ustawy niniejszej nie zostało wszczęte postępowanie na wniosek uczestników, a grunty wspólne nie są wyłączone od podziału w myśl art. 6 ani nie są użytkowane zgodnie z postanowieniami działu III;

3) ustalenia praw współwłasności niepodzielonych gruntów wspólnych, jeżeli:

a) grunty wspólne nie podlegają podziałowi w myśl art. 6;

b) w ciągu trzech lat od dnia wejścia w życie ustawy niniejszej nie zostało wszczęte postępowanie na wniosek uczestników.

Art. 25. (1) Władza ogłasza o wszczęciu postępowania (art. 22) w dzienniku wojewódzkim oraz w miejscowości, której dotyczy postępowanie, w sposób, przewidziany w art. 45. Bieg terminów rozpoczyna się od dokonania ogłoszenia w miejscowości, której dotyczy postępowanie.

(2) Jeżeli tytuł własności jest uregulowany hipotecznie, władza wnosi do ksiąg hipotecznych wpis o wszczęciu postępowania. Wpis do ksiąg hipotecznych ma ten skutek, że w dalszym postępowaniu uwzględnia się stan prawny, jaki istniał w czasie dokonania wpisu.

(3) Osoby, wymienione w art. 17 ust. (2) pkt 2) i 3), oraz osoby, które roszczą prawa do gruntów wspólnych z tytułu użytkowania tych gruntów przez lat 20, powinny w ciągu 30 dni od dokonania ogłoszenia o wszczęciu postępowania zgłosić swe roszczenia pod rygorem nie uwzględnienia ich praw w postępowaniu, przewidzianym w dziale niniejszym.

Art. 26. (1) Jeżeli uprawnieni przed wszczęciem postępowania nie złożyli władzy umowy lub uchwały, określonej w art. 23 ust. (3), bądź też opracowanego już projektu podziału lub ustalenia praw współwłasności, władza wzywa uczestników do przedstawienia w wyznaczonym terminie zasad podziału gruntów wspólnych lub ustalenia praw współwłasności niepodzielonych gruntów wspólnych. Termin, wyznaczony przez władzę, nie może być krótszy niż 30 dni.

(2) Jeżeli do gruntów wspólnych mają prawa osoby, wymienione w art. 17 ust. (2) pkt 2), uczestnicy winni jednocześnie przedstawić zasady zniesienia praw do świadczeń z gruntów wspólnych.

Art. 27. (1) Zasady podziału gruntów wspólnych lub ustalenia praw współwłasności niepodzielonych gruntów wspólnych uczestnicy przedstawiają:

1) w postępowaniu, dotyczącym wspólnych gruntów wielogromadzkich oraz wspólnych gruntów wsi i dworu — w formie umowy zawartej między przedstawicielami wszystkich dawnych

gromad lub między przedstawicielami dawnych gromad i właścicielem gruntów dworskich;

2) w postępowaniu, dotyczącym wspólnych gruntów gromadzkich — w formie uchwały powziętej większością $^2/_3$ głosów przy obecności przynajmniej połowy uprawnionych do głosowania.

(2) Uchwały, dotyczące zawarcia umów, przewidzianych w ust. (1) pkt 1), zapadają w każdej dawnej gromadzie na zebraniach, określonych w art. 21 ust. (1), większością $^2/_3$ głosów przy obecności przynajmniej połowy uprawnionych do głosowania.

(3) Umowy i uchwały, dotyczące podziału gruntów wspólnych i ustalenia praw współwłasności niepodzielonych gruntów wspólnych, powinny opierać się na jednolitych dla wszystkich uprawnionych zasadach, przy czym nie stosuje się przepisów art. 8, 11 i 15 ust. (1).

(4) Umowy, dotyczące zniesienia praw do świadczeń z gruntów wspólnych, zawierają przedstawiciele osób uprawnionych i zobowiązanych.

Art. 28. (1) Umowy, przewidziane w art. 27, można zawierać w formie aktu notarialnego lub aktu prywatnego, sporządzonego w obecności dwóch świadków niezainteresowanych. Podpisy uczestników, przedstawicieli i świadków powinny być uwierzytelnione przez notariusza lub władzę administracyjną (rządową lub samorządową).

(2) Umowy i uchwały wiążą strony od czasu ich zawarcia. Uprawomocnienie się orzeczenia władzy, odmawiającego zatwierdzenia umowy lub uchwały, powoduje ich rozwiązanie.

(3) Umowy, dotyczące zbycia działek, przypadających z podziału gruntów wspólnych lub zbycia praw do niepodzielonych gruntów wspólnych, zawierane w toku postępowania unormowanego w dziale niniejszym, można sporządzać w sposób, przewidziany w ust. (1).

Art. 29. (1) Władza odmawia zatwierdzenia umów lub uchwał, jeżeli:

1) postanowienia ich są niezgodne z przepisami ustawy niniejszej lub naruszają inne przepisy prawne;

2) ustalają zasady pod względem gospodarczym nieracjonalne;

3) nie uwzględniają praw osób, wymienionych w art. 17 ust. (2) pkt 2).

(2) Władza może wyznaczyć nowy termin dla uzupełnienia lub poprawienia umowy lub uchwały, nie odpowiadającej warunkom, przewidzianym w ust. (1).

Art. 30. (1) W razie nieprzedstawienia lub niezatwierdzenia umowy lub uchwały władza przystępuje do opracowania projektu podziału gruntów wspólnych, ustalenia praw współwłasności niepodzielonych gruntów wspólnych na zasadach, przewidzianych w rozdziale 1 i 2 działu niniejszego.

(2) Umowy lub uchwały przedstawione po przystąpieniu przez władzę do opracowania projektu w myśl ust. (1), a przed wydaniem orzeczenia, zatwierdzającego projekt, mogą być przyjęte i zatwierdzone przez władzę.

(3) Zatwierdzone umowy lub uchwały stanowią podstawę do opracowania przez władzę projektu podziału gruntów wspólnych lub ustalenia praw współwłasności niepodzielonych gruntów wspólnych.

Art. 31. (1) Prawa do gruntów wspólnych oraz do świadczeń z gruntów wspólnych stwierdza się na podstawie dokumentów. W braku dokumentów prawa te mogą być stwierdzone zeznaniami świadków i stron.

(2) Jeżeli w ciągu pięciu lat przed wejściem w życie ustawy niniejszej zupełnie nie korzystano ze świadczeń z gruntów wspólnych i praw do tych świadczeń przed wszczęciem postępowania nie dochodzono na drodze sądowej, należy uznać prawa te za wygasłe.

(3) Rodzaj i rozmiar świadczeń z gruntów wspólnych, które nie zostały ściśle oznaczone w dokumentach, ustala się na podstawie stanu z okresu dwóch lat przed wejściem w życie ustawy niniejszej.

(4) Dla opracowania projektu zniesienia praw do świadczeń z gruntów wspólnych władza może powołać biegłych.

(5) Jeżeli w toku postępowania wyjaśniającego zachodzi potrzeba zbadania stron i świadków,

władza jest uprawniona do badania stron i świadków pod przysięgą.

Art. 32. (1) Granice i obszar gruntów wspólnych ustala władza na podstawie dokumentów, a w braku dokumentów na podstawie stanu rzeczywistego. Jeżeli stan rzeczywisty jest niezgodny z dokumentami, granice i obszar gruntów wspólnych może ustalić władza na podstawie bezspornego stanu rzeczywistego. Spory, dotyczące granic gruntów wspólnych rozstrzyga władza w postępowaniu, unormowanym w ustawie niniejszej.

(2) Obszar nieruchomości, z którą związany jest udział w gruntach wspólnych, ustala władza na podstawie dokumentów. W braku tych dokumentów lub ich niezgodności ze stanem rzeczywistym obszar ten ustala władza na podstawie dochodzenia.

Art. 33. (1) W razie ujawnienia w toku postępowania, przewidzianego w ustawie niniejszej, sporu sądowego o własność lub o posiadanie nieruchomości, z którą związany jest udział w gruntach wspólnych, władza lub uprawnieni zgłaszają do sądu wniosek o zawieszenie postępowania sądowego.

(2) Władza powinna dążyć do załatwiania sporów w drodze polubownej. Ugoda, zawarta wobec władzy administracyjnej i przez nią zatwierdzona, ma moc prawną ugody, zawartej wobec sądu.

(3) Jeżeli przed władzą administracyjną ugoda nie została zawarta w wyznaczonym terminie, władza lub uprawnieni zawiadamiają o tym sąd, który z urzędu podejmie dalsze postępowanie.

(4) Jeżeli przed wydaniem orzeczenia o podziale gruntów wspólnych lub o ustaleniu praw współwłasności niepodzielonych gruntów wspólnych spór sądowy nie został rozstrzygnięty, za podstawę dla ustalenia udziałów w gruntach wspólnych władza bierze rzeczywisty stan posiadania.

Art. 34. (1) Przy podziale wartość gruntów wspólnych ustala się na podstawie klasyfikacji i szacunku przeprowadzonego przez komisję klasyfikacyjno-szacunkową.

(2) Klasyfikację gruntów wspólnych przeprowadza się na zasadach, przewidzianych w ustawie z dnia 26 marca 1935 r. o klasyfikacji gruntów dla podatku gruntowego (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 203).

(3) Szacunek gruntów wspólnych ustala się na podstawie przeciętnych cen rynkowych w najbliższej okolicy w ciągu ostatnich dwóch lat przed wszczęciem postępowania.

(4) Grunty wspólne oraz nieruchomości, przyległe do gruntów wspólnych (art. 5 ust. (3)), mogą być za zgodą uczestników w całości lub w części uznane za równowartościowe i wyłączone od klasyfikacji i szacunku.

Art. 35. (1) Komisja klasyfikacyjno-szacunkowa składa się z przedstawiciela władzy i dwóch członków, wyznaczonych przez władzę spośród czterech kandydatów, wskazanych przez uczestników (art. 17 ust. (1)). Osoba, zainteresowana w podziale gruntów wspólnych, nie może być członkiem lub zastępcą członka komisji klasyfikacyjno-szacunkowej. Przedstawiciel władzy jest przewodniczącym komisji klasyfikacyjno-szacunkowej.

(2) Jeżeli w wyznaczonym terminie przedstawiciele uczestników nie zgłoszą kandydatów na członków komisji lub jeżeli dwa po sobie następujące posiedzenia komisji nie mogą się odbyć z powodu niestawiennictwa wybranych członków, władza przeprowadza klasyfikację i ustala szacunek nieruchomości.

(3) Do klasyfikacji i szacunku władza może powołać biegłych.

Art. 36. Klasyfikacja, przeprowadzona w myśl art. 34, nie może stanowić podstawy wymiaru dla podatku gruntowego, przypadającego z nieruchomości.

Art. 37. Roczną wartość świadczeń z gruntów wspólnych ustala się na podstawie przeciętnych cen rynkowych najbliższej okolicy z okresu dwuletniego, licząc wstecz od dokonania ogłoszenia o wszczęciu postępowania.

Art. 38. Władza może wydzielić w razie potrzeby obszary na miejscowe cele publiczne, społeczne, kulturalne i gospodarcze (drogi).

Art. 39. (1) Projekt opracowany przez władzę, należy okazać uczestnikom postępowania i osobom, wymienionym w art. 17 ust. (2).

(2) O terminie i miejscu okazania projektu władza zawiadamia uczestników. Termin powinien być tak wyznaczony, aby między doręczeniem zawiadomienia a okazaniem projektu upłynęło przynajmniej 7 dni.

(3) Projekt podziału gruntów wspólnych winien być prowizorycznie wyznaczony na gruncie.

Art. 40. (1) Projekt, dotyczący wspólnych gruntów wielogromadzkich jest przyjęty, jeżeli za przyjęciem oświadczą się przedstawiciele 2/3 uprawnionych gromad.

(2) Projekt, dotyczący wspólnych gruntów wsi i dworu jest przyjęty, jeżeli za przyjęciem oświadczą się przedstawiciele 2/3 uprawnionych wsi oraz właściciel gruntów dworskich, a jeżeli grunty te zostały rozparcelowane — większość właścicieli rozparcelowanych gruntów dworskich.

(3) Projekt, dotyczący wspólnych gruntów gromadzkich jest przyjęty, jeżeli za przyjęciem oświadczy się 2/3 uczestników zebrania przy obecności przynajmniej połowy uprawnionych.

(4) W postępowaniu, dotyczącym wspólnych gruntów wielogromadzkich oraz wspólnych gruntów wsi i dworu, każda dawna gromada wyraża swą zgodę w uchwale, powziętej w sposób, wskazany w ust. (3).

(5) Projekt w części, dotyczącej zniesienia praw do świadczeń z gruntów wspólnych jest przyjęty, jeżeli za przyjęciem oświadczy się 2/3 uprawnionych i 2/3 zobowiązanych.

(6) Niezłożenie przez uczestników lub przez osoby, wymienione w art. 17 ust. (2), pisemnego sprzeciwu w ciągu 14 dni od dnia okazania projektu uważa się za wyrażenie zgody na przyjęcie projektu.

Art. 41. Do wniesienia odwołania od orzeczenia, zatwierdzającego projekt, są uprawnieni uczestnicy i osoby, wymienione w art. 17 ust. (2):

1) którzy co do projektu złożyli sprzeciw w terminie przewidzianym w art. 40 ust. (6);

2) którzy nie wyrazili zgody na uchwałę dotyczącą wspólnych gruntów gromadzkich;

3) których prawa po przyjęciu projektu zostały uszczuplone przez władzę zatwierdzającą projekt.

Art. 42. (1) Na podstawie wykonalnego orzeczenia, zatwierdzającego projekt władza wprowadza uczestników w posiadanie wydzielonych im z gruntów wspólnych działek i zarządza sporządzenie ostatecznych dowodów pomiarowych.

(2) Sporządzenie nowego pomiaru jest zbędne, jeżeli podział opiera się na podziale faktycznie dokonanym przed wszczęciem postępowania, unormowanego w dziale niniejszym, a uczestnicy posiadają plany lub jeżeli plany zostały złożone przez uczestników przy wniosku

o wszczęcie postępowania wraz z opracowanym już projektem, dotyczącym podziału gruntów wspólnych. W razie potrzeby plany mogą ulec poprawieniu lub uzupełnieniu.

Art. 43. (1) Wykonalne orzeczenie stanowi tytuł do ujawnienia w księgach hipotecznych wszelkich zmian, dokonanych na podstawie ustawy niniejszej, a w szczególności do wpisu:

1) praw współwłasności niepodzielonych gruntów wspólnych, ustalonych na rzecz poszczególnych uprawnionych;

2) prawa własności działek, nabytych w wyniku podziału gruntów wspólnych;

3) prawa własności terenów zabudowanych;

4) obciążeń, przeniesionych na działki, utworzone w wyniku podziału gruntów wspólnych.

(2) Wpis do ksiąg hipotecznych, przewidziany w ust. (1), nie może być dokonany, jeżeli o prawo własności nieruchomości, z którą związany jest udział w gruntach wspólnych, toczy się spór sądowy.

(3) Wpis do ksiąg hipotecznych następuje na pisemny wniosek władzy lub uprawnionych.

Art. 44. Orzeczenia w części, dotyczącej ustalenia w gotówce odszkodowania z tytułu zniesienia praw osób, wymienionych w art. 17 ust. (2), pkt 2) oraz dopłat pieniężnych dla uczestników ulegają wykonaniu w trybie egzekucji sądowej.

Art. 45. (1) Wezwania, zawiadomienia i orzeczenia doręcza się przez publiczne ogłoszenie, dokonane przez zarząd gminy w sposób, odpowiadający miejscowym zwyczajom.

(2) Jeżeli postępowanie dotyczy więcej niż jednej miejscowości w rozumieniu art. 10 ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 294), ogłoszenie następuje w sposób, wskazany w ust. (1) w każdej miejscowości.

(3) Jeżeli uczestnikiem postępowania jest Skarb Państwa, wezwania, zawiadomienia i orzeczenia doręcza się władzy lub organowi, pod zarządem którego znajduje się nieruchomość, z którą związany jest udział w gruntach wspólnych.

(4) Zarząd gminy obowiązany jest na żądanie osób interesowanych dawać do przeglądania ogłaszane orzeczenia i dokumenty, znajdujące się w gminie oraz wydawać odpisy orzeczeń i wyciągi z rejestrów pomiarowych; opłaty za sporządzenie odpisów orzeczeń i wyciągów z rejestrów pomiarowych pobiera zarząd gminy w wysokości, ustalonej w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

DZIAŁ III.

Zagospodarowanie niepodzielonych gruntów wspólnych.

Art. 46. (1) Zarząd niepodzielonych gruntów wspólnych na podstawie planów zagospodarowania sprawują współwłaściciele tych gruntów pod przewodnictwem sołtysa, a w gminach nie podzielonych na gromady pod przewodnictwem przełożonego gminy. Zebranie współwłaścicieli może wybrać zarząd, który pod przewodnictwem sołtysa — a w gminach niepodzielonych na gromady pod przewodnictwem przełożonego gminy — będzie decydował kolegialnie o zarządzie gruntami wspólnymi. Do uchwał w sprawie zarządu wspólnymi gruntami stosuje się przepisy art. 21 ust. (3).

(2) Dla zagospodarowania i użytkowania niepodzielonych gruntów wspólnych mogą być również tworzone spółki według przepisów ustawy niniejszej.

(3) Spółka jest osobą prawną.

(4) Jeżeli stosunki prawne spółki i jej członków nie są unormowane w ustawie niniejszej, określa je statut.

Art. 47. (1) Statut spółki powinien określać:

1) nazwę i siedzibę spółki;

2) przedmiot działalności spółki;

3) organizację władz zarządzających i nadzorczych spółki oraz zakres ich działania;

4) zasady planu zagospodarowania i regulaminu użytkowania gruntów;

5) sposób podziału zysków i strat;

6) prawa i obowiązki członków spółki;

7) warunki dopuszczenia do spółki nowych członków (art 49 ust. (2));

8) warunki dopuszczenia do użytkowania gruntów i urządzeń spółki osób nie będących członkami spółki;

9) sposób likwidacji spółki.

(2) Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych ustali wzór statutu spółki.

Art. 48. Spółka powstaje z chwilą:

(1) zatwierdzenia statutu przedstawionego przez większość współwłaścicieli gruntów wspólnych według wartości udziałów;

2) nadania statutu z urzędu w przypadkach scalenia, gdy wspólnoty gruntowe nie zostały podzielone.

Art. 49. (1) Członkami spółki są każdorazowi współwłaściciele gruntów wspólnych.

(2) Członkami spółki mogą być również właściciele nieruchomości, przyległych do gruntów wspólnych na warunkach, określonych w statucie spółki.

(3) Ilość głosów, jakie posiada każdy członek na zebraniu członków spółki, określi statut na podstawie wartości udziałów w spółce.

Art. 50. (1) Członkowie wnoszą do spółki prawo użytkowania gruntów wspólnych lub gruntu stanowiącego ich indywidualną własność (art. 49 ust. (2)).

(2) Członkowie odpowiadają za zobowiązania spółki tylko do wysokości wartości udziału w gruntach wspólnych.

Art. 51. Spółka jest uprawniona do wznoszenia i utrzymywania na gruntach wspólnych urządzeń, potrzebnych do osiągnięcia celów spółki.

Art. 52. (1) Spółka podlega nadzorowi władzy.

(2) Nadzór dotyczy:

1) przestrzegania przez władze spółki obowiązujących przepisów prawnych i postanowień statutu spółki;

2) prawidłowego zagospodarowania i użytkowania gruntów i urządzeń spółki;

3) utrzymania w należytym stanie użytkowym gruntów i urządzeń spółki;

4) przestrzegania przez członków i władze spółki przepisów, dotyczących zagospodarowania gruntów wspólnych.

Art. 53. (1) Władze spółki powinny w terminie oznaczonym w statucie, przedstawić do zatwierdzenia plan zagospodarowania i regulamin użytkowania gruntów i urządzeń spółki.

(2) Władza jest uprawniona do wprowadzenia w przedstawionym jej planie i regulaminie zmian i uzupełnień uzasadnionych względami gospodarczymi, a opartych na opinii rzeczoznawcy.

(3) W razie niewykonania przez władze spółki obowiązku, wynikającego z ust. (1), władza z urzędu ustali plan zagospodarowania i regulamin użytkowania grutów wspólnych, opierając się na opinii rzeczoznawcy.

(4) Zmiany w zatwierdzonym planie zagospodarowania i regulaminie użytkowania wymagają decyzji władzy.

(5) Jeżeli władze spółki nie wykonały w oznaczonym czasie koniecznych czynności gospodarczych, przewidzianych w planie zagospodarowania, władza może je wykonać zastępczo.

Art. 54. (1) Jeżeli wybór zarządu lub poszczególnych jego członków nie zostanie dokonany w terminie, ustalonym w statucie, władza wyznacza zarząd spośród członków spółki.

(2) Jeżeli organy spółki nie spełniają należycie swych obowiązków, władza może pełnienie czynności tych organów poruczyć organom gminy albo też do sprawowania tych czynności powołać zarządcę przymusowego, ustalając jednocześnie dla niego stosowne wynagrodzenie, które obciąża spółkę.

(3) Działalność organów gminy lub zarządcy przymusowego nie może trwać dłużej niż jeden rok.

Art. 55. (1) Spółka, przewidziana w art. 48 ust. (2), może być rozwiązana jedynie na skutek decyzji władzy.

(2) Rozwiązanie spółki staje się prawomocne z chwilą doręczenia decyzji zarządowi spółki.

(3) Po rozwiązaniu spółki następuje jej likwidacja. Likwidację przeprowadza zarząd, jeżeli statut lub uchwała zebrania członków nie powierza likwidacji innym osobom.

DZIAŁ IV.

Rozporządzanie gruntami wspólnymi.

Art. 56. (1) Sprzedaż, zamiana, wydzierżawienie, zastaw i obciążenie gruntów wspólnych lub ich części może nastąpić tylko za zezwoleniem władzy.

(2) Władza nie może odmówić zezwolenia na zastaw i obciążenie gruntów wspólnych, jeżeli pożyczka została zaciągnięta na przeprowadzenie melioracji, zagospodarowanie lub na spłatę należności pieniężnych, wynikających z orzeczeń, wydanych na mocy ustawy niniejszej.

Art. 57. (1) Prawa do wspólnych gruntów gromadzkich mogą być zbywane w drodze aktów między żyjącymi i na wypadek śmierci wyłącznie w całości w następujących przypadkach:

1) gdy zbywana jest w całości lub w części nieruchomość, z którą związane jest prawo do gruntów wspólnych;

2) gdy nabywcą jest posiadacz gospodarstwa rolnego, z którym związane jest prawo do gruntów wspólnych.

(2) Prawa dawnych gromad do wspólnych gruntów wielogromadzkich i do wspólnych gruntów wsi i dworu mogą być zbywane na rzecz współuprawnionych dawnych gromad, których członkowie posiadają własne gospodarstwa rolne.

Art. 58. Przepisów art. 57 nie stosuje się:

1) do udziału gromady lub gminy, ustalonego na podstawie art. 14 ust. (2) i art. 8 ust. (3);

2) w razie zbycia udziału w gruntach wspólnych na rzecz Państwa, samorządu lub na cele publiczne, społeczne i kulturalne.

Art. 59. (1) Egzekucja z nieruchomości jest niedopuszczalna w stosunku do gruntów wspólnych.

(2) Niedopuszczalna jest również egzekucja z praw do gruntów wspólnych.

Art. 60. Czynności sprzeczne z przepisami art. 56 i 57 ustawy niniejszej, są nieważne.

Art. 61. (1) Uchwały, dotyczące sprzedaży, zamiany, wydzierżawienia, obciążenia wspólnych użytkowanych gruntów i wyznaczenia pełnomocników do przeprowadzenia odpowiednich czynności prawnych, zapadają w każdej gromadzie większością 2/3 głosów przy obecności przynajmniej połowy uprawnionych do głosowania.

(2) Osoby, których prawa zostały naruszone przez uchwały, sprzeczne z przepisami ustawy niniejszej, mają prawo wniesienia skargi w ciągu dni 14 od powzięcia uchwały. Orzeczenie władzy w tych sprawach jest ostateczne.

DZIAŁ V.

Władze.

Art. 62. (1) Do właściwości starosty należy orzekanie oraz wykonywanie czynności w sprawach, które nie zostały zastrzeżone właściwości władz, wymienionych w art. 63 i 64.

(2) Do właściwości wydziału powiatowego należy zatwierdzanie planów zagospodarowania, opracowanych na podstawie opinii izby rolniczej oraz nadzór nad zagospodarowaniem gruntów wspólnych.

(3) Przy orzekaniu, że grunty wspólne nie podlegają podziałowi w przypadkach, przewidzianych w art. 6 ust. (1) pkt 3) i 4) — władza zasięga opinii izby rolniczej.

Art. 63. (1) Do właściwości wojewódzkiej komisji ziemskiej należy orzekanie o zatwierdzaniu projektu, dotyczącego podziału gruntów wspólnych lub ustalenia praw współwłasności niepodzielonych gruntów wspólnych, jeżeli projekt nie został przyjęty przez uczestników.

(2) Wojewódzka komisja ziemska orzeka na posiedzeniach jawnych.

Art. 64. (1) Do właściwości wojewody należy:

1) zarządzanie o sporządzaniu dokumentów pomiarowych i map hipotecznych;

2) odraczanie postępowania, dotyczącego podziału lub ustalania praw współwłasności w przypadkach, przewidzianych w art. 68 ust. (4).

(2) Wojewoda w sprawach, przewidzianych w ust. (1) pkt 2), orzeka przy współudziale wydziału wojewódzkiego z głosem stanowczym.

Art. 65. Odwołanie służy:

1) od orzeczenia starosty — do wojewódzkiej komisji ziemskiej,

2) od orzeczenia starosty, dotyczącego odmowy wszczęcia postępowania — do wojewody.

DZIAŁ VI.

Świadczenia i koszty.

Art. 66. (1) Uczestnicy postępowania, przewidzianego w dziale II, obowiązani są do ponoszenia świadczeń w naturze przy prowadzonych przez władzę pracach na gruncie, a mianowicie do:

1) dostarczania odpowiedniego lokalu na kreślarnię z opałem, światłem i usługą, mieszkanie z opałem oraz podwód do najbliższej stacji kolejowej, autobusowej lub przystani rzecznej dla wszystkich osób, zatrudnionych przy prowadzonych przez władzę pracach;

2) dostarczania robocizny pieszej lub konnej oraz materiału, niezbędnego przy prowadzonych pracach.

(2) Wymiar świadczeń w naturze należy do sołtysa.

(3) Przy wykonywaniu w toku postępowania, przewidzianego w ustawie niniejszej, niezbędnych robót wodno-melioracyjnych oraz przy utrzymywaniu urządzeń wodno-melioracyjnych władza może obciążyć uczestników obowiązkiem świadczeń w naturze zgodnie z art. 8 ustawy z dnia 26 marca 1935 r. o świadczeniach w naturze na niektóre cele publiczne (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 204).

(4) Świadczenia, przewidziane w ust. (1) i (3), obciążają poszczególnych uczestników w stosunku do wartości udziału w gruntach wspólnych.

(5) Nie stosuje się przepisów ustępów poprzedzających do właścicieli, objętych postępowaniem, dotyczącym podziału gruntów wspólnych nieruchomości, przyległych do tych gruntów (art. 5 ust. (3)).

Art. 67. (1) Ujawnianie w księgach hipotecznych wyników postępowania, przewidzianego w ustawie niniejszej, wolne jest od opłat sądowych (hipotecznych). Wynagrodzenie pisarzy hipotecznych za czynności, związane z ujawnieniem w księgach hipotecznych zmian, wynikających z postępowania, przewidzianego w ustawie niniejszej, obniża się do połowy.

(2) Odpisy, odrysy i wyciągi z operatu katastralnego wydają władze skarbowe bezpłatnie na żądanie władz, przewidzianych w art. 62 — 64. Władze, przewidziane w art. 62 — 64, mogą sporządzać bezpłatnie przez swych urzędników odrysy, odpisy i wyciągi z operatu katastralnego i z operatów klasyfikacyjnych.

DZIAŁ VII.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 68. (1) W toku postępowania scaleniowego podział gruntów wspólnych, nie stanowiących nieruchomości, wymienionych w art. 2 pkt 1), przeprowadza się na zasadach ustawy o scaleniu gruntów. Przy wyłączaniu od podziału gruntów wspólnych stosuje się przepisy art. 6 ust. (1), (2) i (3) pkt 1), 2) i 3) lit. a) i c).

(2) W razie wszczęcia postępowania scaleniowego po ustaleniu praw współwłasności do niepodzielonych gruntów wspólnych w trybie ustawy niniejszej podstawę podziału stanowią ustalone prawa.

(3) Ustalenie praw współwłasności do gruntów, wyłączonych od podziału w toku postępowania scaleniowego na zasadach art. 6 ust. (1), (2) i (3) pkt 1), 2) i 3) lit. a) i c) przeprowadza się na zasadach ustawy niniejszej.

(4) Na obszarze województw południowych wynikające w toku scalenia postępowanie, dotyczące podziału lub ustalenia praw współwłasności majątku związków samorządu terytorialnego oraz dobra gromadzkiego można odroczyć do jednego roku w przypadkach, gdy w wyniku tego postępowania nastąpiłoby uszczuplenie uzyskiwanego z tych gruntów dochodu gromady lub gminy, przeznaczonego na cele publiczne gromady lub gminy i tego dochodu nie dałoby się zastąpić podwyższeniem podatków opłacanych na rzecz gminy.

Art. 69. W toku postępowania, dotyczącego zniesienia służebności podział gruntów wspólnych, wydzielonych tytułem wynagrodzenia za zniesione służebności, przeprowadza się na podstawie przepisów art. 44 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 lutego 1927 r. o zniesieniu służebności w województwach: kieleckim, lubelskim, łódzkim, warszawskim i zachodniej części województwa białostoskiego (Dz. U. R. P. Nr 10, poz. 74) i art. 48 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 lutego 1927 r. o zniesieniu służebności w województwach: wołyńskim, poleskim, nowogródzkim, wileńskim i we wschodniej części województwa białostockiego (Dz. U. R. P. Nr 10, poz. 75).

Art. 70. (1) Postępowanie, dotyczące podziału gruntów wspólnych, wszczęte przed wejściem w życie ustawy niniejszej, przeprowadza się w trybie dotychczas obowiązujących przepisów:

1) na obszarze województw środkowych i wschodnich, jeżeli projekt podziału został opracowany lub jeżeli umowa lub uchwała została zatwierdzona przez władzę I instancji;

2) na obszarze województw południowych, jeżeli rejestr praw udziałowych został prawomocnie zatwierdzony.

(2) W przypadkach, nie przewidzianych w ust. (1), postępowanie przeprowadza się w trybie ustawy niniejszej.

Art. 71. Nieuiszczone należności Skarbu Państwa, powstałe na podstawie dotychczasowych przepisów z tytułu przeprowadzenia podziału i ustalenia udziału w gruntach wspólnych, ulegają umorzeniu.

Art. 72. Sprawy sądowe o prawa do nieruchomości, wymienionych w art. 1, wszczęte przed wejściem w życie ustawy niniejszej ulegają umorzeniu. Rozstrzyganie tych spraw należy do właściwości władz administracyjnych.

Art. 73. Z dniem wejścia w życie ustawy niniejszej tracą moc obowiązujące dotychczas przepisy w sprawach, unormowanych w ustawie niniejszej. W szczególności tracą moc obowiązującą:

1) prawo z dnia 25 stycznia 1876 r. o trybie sprzedaży nieruchomości, stanowiących wspólną własność nabytych przez gminy i gromady wiejskie na mocy prawa z dnia 19 lutego 1864 r. i o podziale wspólnych gruntów gromad wiejskich na poszczególne części (Zb. Pr. i Rozp. Rz. Ros. z 1876 r. Nr 20, poz. 277);

2) prawo z dnia 30 maja 1894 r. o obowiązkowym podziale w guberniach Królestwa Polskiego gruntów, będących współwłasnością gromad wiejskich, osadzkich i miejskich oraz właścicieli domów, którzy nie tworzą oddzielnych gromad i o wydzieleniu tych gruntów jednemu ze współwłaścicieli (Zb. Pr. i Rozp. Rz. Ros. z 1894 r. Nr 115, poz. 837);

3) ustawa z dnia 9 grudnia 1899 r. dla Królestwa, Galicji i Lodomerii wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim o dzieleniu gruntów wspólnych i regulacji, odnoszących się do nich wspólnych praw użytkowania i zarządu (Dz. U. K. z 1900 r. Nr 20);

4) ustawa z dnia 28 grudnia 1887 r., tycząca się podziału wspólnych gruntów i uporządkowania do nich odnoszących się wspólnych praw używania i zarządu nimi (D. U. i Rozp. dla Ks. Górnego i Dolnego Śląska z 1888 r. Nr 13);

5) art. 45 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 lutego 1927 r. o zniesieniu służebności w województwach: kieleckim, lubelskim, łódzkim, warszawskim i zachodniej części województwa białostockiego (Dz. U. R. P. Nr 10, poz. 74);

6) art. 49 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 lutego 1927 r. o zniesieniu służebności w województwach: wołyńskim, poleskim, nowogródzkim, wileńskim i we wschodniej części województwa białostockiego (Dz. U. R. P. Nr 10, poz. 75);

7) art. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 października 1927 r. o uchyleniu odrębności stanowych (Dz. U. R. P. Nr 92, poz. 824);

8) art. 80 ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 294).

Art. 74. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrom Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Sprawiedliwości.

Art. 75. (1) Ustawa niniejsza wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

(2) W stosunku do dobra gromadzkiego i gminnego w województwach południowych przepisy niniejszej ustawy zawiesza się na lat trzy, z wyjątkiem przypadków, przewidzianych w art. 68.

Poz. 291. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 4 maja 1938 r. w sprawie tymczasowego wprowadzenia w życie postanowień porozumienia z dnia 25 marca 1938 r. między Polską a Szwajcarią, dotyczącego clenia blachy ocynkowanej i plecionek do kapeluszy.

II. Przedruki z Monitora Polskiego.

z 2 maja Nr 100 Rok 1938

Poz. 155. Zarządzenie o nadaniu Złotego Krzyża Zasługi.

Poz. 156. Zarządzenie o nadaniu Złotego Krzyża Zasługi.

Poz. 157. Zarządzenie o nadaniu Srebrnego i Brązowego Krzyża Zasługi.

Poz. 158. Zarządzenie o nadaniu Brązowego Krzyża Zasługi.

Poz. 159. Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 kwietnia 1938 r. o nadaniu nazwy Władysławowo morskiemu portowi rybackiemu w Wielkiej Wsi.

z 4 maja Nr 101 Rok 1938

Poz. 160. Zarządzenie o nadaniu Brązowego Krzyża Zasługi.

Poz. 161. Ogłoszenie Prezesa Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 30 marca 1938 r. w sprawie dodatkowych list ławników i zastępców ławników sądów pracy i sądów okręgowych w Poznaniu, Gdyni, Bydgoszczy i Grudziądzu.

z 5 maja Nr 102 Rok 1938

Poz. 162. Zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 1 kwietnia 1938 r. o zmianie nazwy „Izba Rzemieślnicza we Włocławku“ na „Izba Rzemieślnicza w Płocku“ oraz zmianie niektórych postanowień jej statutu.

z 6 maja Nr 103 Rok 1938

Poz. 163. Zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 1 kwietnia 1938 r. o zmianie statutu Izby Rzemieślniczej w Poznaniu.

z 7 maja Nr 104 Rok 1938

Poz. 164. Ogłoszenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 1938 r. o utracie Krzyża i Medalu Niepodległości.

z 9 maja Nr 105 Rok 1938

Poz. 165. Zarządzenie o nadaniu Srebrnego Krzyża Zasługi.

z 10 maja Nr 106 Rok 1938

Poz. 166. Ogłoszenie Generalnego Komisarza Wyborczego z dnia 6 maja 1938 r. o powołaniu senatora.

Poz. 167. Obwieszczenie Urzędu Długów Państwa z dnia 4 maja 1938 r. w sprawie wylosowanych premii do obligacji 4% premiowej pożyczki dolarowej serii III.

z 11 maja Nr 107 Rok 1938

Poz. 168. Obwieszczenie Ministra Skarbu z dnia 5 maja 1938 r. o instytucjach naukowych i zakładach naukowo-badawczych, korzystających ze zwolnienia od cła przy przewozie z zagranicy przedmiotów pokazowych i pomocy naukowych.

z 12 maja Nr 108 Rok 1938

Poz. 169. Obwieszczenie Urzędu Długów Państwa z dnia 2 maja 1938 r. o umorzeniu bonów Funduszu Inwestycyjnego.

z 13 maja Nr 109 Rok 1938

Poz. 170. Zarządzenie o nadaniu Złotego Krzyża Zasługi.

Poz. 171. Zarządzenie o nadaniu Srebrnego i Brązowego Krzyża Zasługi.

z 14 maja Nr 110 Rok 1938

Poz. 172. Zarządzenie o nadaniu Złotego Krzyża Zasługi.

Poz. 173. Zarządzenie o nadaniu Złotego Krzyża Zasługi.

Poz. 174. Zarządzenie o nadaniu Srebrnego i Brązowego Krzyża Zasługi.

Poz. 175. Zarządzenie o nadaniu Srebrnego i Brązowego Krzyża Zasługi.

z 16 maja Nr 111 Rok 1938

Poz. 176. Zarządzenie o nadaniu Złotego Krzyża Zasługi.

Poz. 177. Zarządzenie o nadaniu Srebrnego i Brązowego Krzyża Zasługi.

Poz. 178. Zarządzenie o nadaniu Srebrnego Krzyża Zasługi.

z 17 maja Nr 112 Rok 1938

Poz. 179. Zarządzenie o nadaniu Złotego Krzyża Zasługi.

Poz. 180. Zarządzenie o nadaniu Złotego Krzyża Zasługi.

C.

Bibliografia.

I. WYDAWNICTWA ZALECONE.

„Prawo budowlane i zabudowanie osiedli — dodatek 1937/1938 r.“ G. Szymkiewicz.

Opuściła prasę praca Gustawa Szymkiewicza naczelnika wydziału w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych p. t. „Prawo Budowlane i zabudowanie osiedli — dodatek 1937/1938“ jako uzupełnienie poprzedniego wydawnictwa (p. Dziennik Urzędowy M. S. Wewn. z r. 1936 Nr. 26, str. 480).

Praca zawiera wydane po r. 1936 rozporządzenia wykonawcze, przepisy o przystosowaniu budynków i osiedli do potrzeb obrony powietrznej oraz inne przepisy związane z budownictwem wraz z komentarzem.

Pracę niniejszą zaleca się do użytku urzędowego władz administracji ogólnej. Cena zł 5. Do nabycia u autora. Warszawa. Skrzynka pocztowa 395. Konto P. K. O. 7854.

„Przepisy o zakwaterowaniu wojska“. T. Teliga.

Opuści wkrótce prasę książka p. t.: „Przepisy o zakwaterowaniu wojska“ w opracowaniu Tadeusza Teligi, radcy w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

Wydawnictwo zawiera dostosowane do aktualnie obowiązującego stanu prawnego, przepisy o kwaterunku wojskowym oraz skorowidz rzeczowy.

„Przepisy o zakwaterowaniu wojska“ zaleca się do użytku urzędowego władz administracji ogólnej.

UWAGA: Cena zł. 4. Do nabycia w Związku Zawodowym Pracowników Samorządu Terytorialnego R. P. Warszawa, Al. Jerozolimskie Nr 85.

KSIĘGARNIA POWSZECHNA

KRAKÓW, RYNEK GŁ. 41
P. K. O. 406.673

WARSZAWA, PL. NAPOLEONA 1
P. K. O. 21.153

poleca następujące wydawnictwa prawnicze:

Bloch A., adw.: **Prawo lekarskie,** komentarz, teksty ustaw i rozporz., przepisy związkowe, orzecznictwo, okólniki ministerialne . . . . opr. 5.—

Car St.: **Nowa Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej.** Tekst. Wstęp objaśniający, skorowidz . . . . 1.—

Car St. i Podoski B.: **Główne Wytyczne Nowej Konstytucji** . . . . —.50

Car St. i Podoski B.: **Ordynacje wyborcze do Sejmu i Senatu.** Komentarz. Kalendarze wyborcze. Mapa okręgów wyborczych. 1.60

Czapiński Wł. i Grzymała-Pokrzywnicki J.: **Postępowanie wywłaszczeniowe,** komentarz. Z przepisami prawa materialnego . . . . 4.—

Frühling Br., adw.: **Ustawy samochodowe,** komentarz . . . . opr. 6.—

Garwicz N., mgr. i Propst R., inż.: **Prawo budowlane.** Rozp. wykonawcze. Przepisy związkowe. Orzecznictwo. . . . . opr. 8.—

Garwicz N., mgr.: **Prawo przemysłowe.** Rozp. wykonawcze. Przep. związkowe. Orzecznictwo. . . . . opr. 4.—

Grzymała-Pokrzywnicki J.: **Postępowanie administracyjne** w świetle orzecznictwa NTA. 3.20

Iserzon E., adw.: **Postępowanie administracyjne,** komentarz. Przepisy związkowe. Orzecznictwo. Wyd. II. . . . . opr. 8.—

Iserzon E., adw.: **Postępowanie administracyjne. Postępowanie karno-administracyjne. Postępowanie przymusowe w administracji. Ustawa o N. T. A.** Przepisy związkowe. Orzecznictwo . . . . opr. 4.—

Krüger Z., mgr.: **Przepisy o Gminach Wyznaniowych Żydowskich.** Rozp. wykonawcze. Orzecznictwo NTA. 2.50

Langrod J. St., prof: **Zagadnienia wybrane z praktyki administracyjnej** . 9.—

Lemkin R., adw.: **Prawo karne administracyjne,** komentarz. Przepisy związkowe z objaśnieniami. Orzecznictwo. Okólniki . . . . opr. 20.—

Lentz W. i Radłowski L: **Prawo emerytalne.** Teksty ustaw i rozp., orzecznictwo NTA, okólniki ministerialne . . . . opr. 4.—

Łączyński Z., mgr.: **Prawo o stowarzyszeniach, związkach zawodowych i zgromadzeniach.** Ustawy, dekrety, rozporządzenia, okólniki, wzory statutów, regulaminów i podań do władz . . . . opr. 4.—

Łączyński Z., mgr.: **Postępowanie egzekucyjne władz skarbowych.** Przepisy związkowe . . . . opr. 2.40

Orzecznictwo Sądów Najwyższych w sprawach podatkowych i administracyjnych. Miesięcznik. Redaktor *Dr. Al. Dubieński, sędzia NTA.* Roczniki 1933, 1934 w opr. po zł. 30.—, 1935 — 1937 w opr. po zł. 40.—, prenumerata kwartalna . . 10.—

Seydlitz M., dr.: **Problem przygotowania wyższych urzędników administracyjnych** . . . . 2.—

Taubenschlag G., doc. **Organa ustrojowe samorządu miejskiego** 2.50

Zieleniewski L.: **Prawo urzędnicze.** . . . . opr. 6.—

Zieleniewski L: **Ustawodawstwo językowe Rzplitej Polskiej.** I. 1930 . . . 1.50
II. 1938 . . . 1.50

Poza wydawnictwami własnego nakładu „Księgarnia Powszechna" w Warszawie i Krakowie posiada stale na składzie wszelkie inne wydawnictwa z zakresu Prawa i Administracji.

Wydawana przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

GAZETA ADMINISTRACJI

DWUTYGODNIK

poświęcony prawu publicznemu oraz zagadnieniom administracji rządowej i samorządowej

KOMITET REDAKCYJNY:

przewodniczący — R. HAUSNER, zastępca przewodniczącego — WŁ. CZAPIŃSKI, redaktor — FR. KAUFMAN, członkowie Komitetu: — K. CZERNICKI, DR J. DRĄŻEK-DRAWICZ, W. FEIST, S. JACUK, J. KRZYMOWSKI, inż. A. KUNCEWICZ, ST. PODWINSKI, A. ROBACZEWSKI, S. STOSYK, S. ŚLIWA oraz wszyscy Wicewojewodowie.

TREŚĆ:

Artykuły, Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Orzecznictwo Najwyższego Trybunału Administracyjnego, Kronika administracyjna, samorządowa i policyjna, Kronika z poszczególnych województw. Wiadomości z zagranicy. Bibliografia.

Z dniem 1 kwietnia 1938 powtórnie obniżono prenumeratę „GAZETY ADMINISTRACJI"

WARUNKI PRENUMERATY:

rocznie	z przesyłką	zł 18.—
kwartalnie	„ „	zł 4.50
pojedyńczy numer		zł 1.—

CENY OGŁOSZEŃ: 1/1 str. — 200 zł, 1/2 str. — 120 zł, 1/4 str. — 65 zł, 1/8 str. — 35 zł.

Redakcja i administr. Trębacka 11, Tel. redakcji 606-17 tel. administracji 606-14.

Konto czekowe P. K. O. 30192. Konto pocztowe Kartoteka Nr 6 (do sumy 50.— zł).

Drukarnia Gaz. Adm. i P. P., Warszawa, Trębacka 11.